

ОСНОВИ МЕНИЧНОГ ПРАВА

Обрад Госпавић

* * *

OSNOVI MENIČNOG PRAVA

Obrad Gospavić

инв.бр.
849

ОСНОВИ МЕНИЧНОГ ПРАВА

lib. II 849

ОСНОВИ МЕНИЧНОГ ПРАВА

ОБРАД ГОСПАВИЋ

ОСНОВИ МЕНИЧНОГ ПРАВА

ТРЕЋЕ ДОПУЊЕНО ИЗДАЊЕ

Министарство трг. и индустрије, према препоруци
Савета за трговинску, индустријску и занатску
наставу, одобрило је под Бр. 35826 од 10-X-1940
год. ову књигу за уџбеник приватног издања
у Трговачким академијама и школама

III ИЗДАЊЕ

БЕОГРАД
ИЗДАВАЧКО И КЊИЖАРСКО ПРЕДУЗЕЋЕ ГЕЦА КОН А. Д.
12. КНЕЗ МИХАИЛОВА УЛИЦА 12.

1940

ТАМПАРИЈА
ДРАГ. ГРЕГОРИЋ
КНЕГИЊЕ
ОЛГЕ 21

ОСНОВ МЕНИЧНОГ ПРАВА

ТРЕЋЕ ДОПУЊЕНО ИЗДАЊЕ

Универзитет у Београду
Правни факултет
Катедра за трговачко право
Београд, 1940 год.
Укупно издата 1000
У овој књизи садржано је
1. издање 1929. и 2. издање 1932. год.

БЕОГРАД
ИЗДАВАЧКО-КНИЖАРСКО ПРЕДУЗЕЋЕ "СРПСКА
КНИЖАРСКА АСОЦИЈАЦИЈА"

МЕНИЧНО ПРАВО

ПРЕДГОВОР

Доношењем новог меничног закона (29-XI-1928), којим је у нашој земљи извршена унификација меничног права, указала је се потреба за новом књигом из Меничног права. У томе циљу прерадио сам, према прописима новог меничног закона, своја предавања из меничног права и решио сам се да их издам у овој књизи.

Ова је књига првенствено намењена ученицима Трговачких академија и школа, те сам је стога и саставио према програму за Трговачке академије. Даље она ће моћи корисно послужити трговцима и свима оним који врше меничне послове.

Лак и разумљив стил и велики број меничних образаца олакшаће и неправницима да науче Менично право и упутиће их у све меничне послове, тако да ће их сами моћи сигурно обављати, без ичије посредничке помоћи.

8 марта 1929.
у Панчеву.

О. Госпавић
професор

II ИЗДАЊЕ

Друго издање ове књиге израђено је на истој основи као и прво, само су у њему учињене неке мање измене.

У самом Уводу додат је нов § 2 којим се укратко објашњава разлика између менице и осталих кредитних и платежних исправа.

У осталим деловима књиге учињене су мање исправке и допуне, на пример, додат је кратак преглед рада Женевске Конференције од 1930 године за изједначење међународног права итд.

Београд, 10 октобра 1932 год.

III ИЗДАЊЕ

Треће издање ове књиге израђено је тачно према другом издању само што су унете потребне исправке, које су омашком остале у ранијем издању.

Београд, 8 октобра 1940 год.

О. Г.

МЕНИЧНО ПРАВО

У В О Д

§ 1

Шта је меница?

1. — У привредном саобраћају не обављају се сви послови за готово, него се већина њих врши на почек (вересију). Када једно лице узајмљује новац или неко добро од другог лица, оно се обавезује да ће му га вратити у одређеном року тј. дужник се обавезује своме повериоцу, да ће му у одређеном времену вратити позајмљено добро или позајмљени новац. Ако се та обавеза дужникова састоји у усменом обећању, имамо усмену вересију или усмени кредит, а када се пак поверилац не задовољава усменим дужниковим обећањем, него хоће да се боље осигура, он ће тражити од свога дужника да му за позајмљену ствар или новац даде писмени доказ, у том случају говори се о писменој вересији (кредиту). Исправе којима се тај кредит (вересија) потврђује, зову се кредитне исправе. Како је усмени кредит, у наше доба, потпуно потиснут од писменог кредита, то су кредитне исправе од врло велике важности у привредном промету.

2. — Кредиту служе разне исправе којима се доказује постојање кредита и кредитних односа између повериоца и дужника. Између тих кредитних исправа истиче се нарочито једна, која се због своје велике сигурности најчешће појављује у привредном саобраћају, а то је меница.

3. — Меница је писмена исправа издата у законом прописаном облику, којом се једно лице обавезује, или пак издаје налог неком другом лицу, да у одређено време и на одређеном месту исплати одређену своту новца лицу именованом у том писмену или по његовој наредби, обавезујући се и само да је исплати, ако то не учини одређено лице (трасат).

4. — Из ове дефиниције менице види се, да њен издавалац може узети на себе обавезу да исплати меничну своту, или пак може наредити другом лицу да то учини. Ако се издавалац обаве-

зује да изврши исплату менице, таква се меница зове *сопствена* (*властита*), а ако он издаје налог неком другом лицу (*трасату*) да то учини, обавезујући се уједно да ће је он сам исплатити ако је не буде исплатио *трасант*, онда се таква меница назива *трасирана* (*вучена*).

I Образац.

Сопствена меница

Београд, 10 фебруара 1940. Дин. 8600.—

20 априла ове године платићу за ову сопствену меницу
г. Стевану Милкићу,¹⁾ трг. из Београда, суму од

ДИНАРА ОСАМ ХИЉАДА И ШЕСТ СТОТИНА

Вредност у роби
Плаћање у Београду.

Алексије Илић²⁾

II Образац.

Трасирана меница

Ниш, 18 фебруара 1940. Дин. 7500.—

За два месеца од данас платите за ову прву меницу по
наредби г. Стојана Матића,³⁾ суму од

ДИНАРА СЕДАМ ХИЉАДА ПЕТ СТОТИНАг. Лазару Вељковићу⁴⁾

трг. из Београда

Плаћање у Београду

Љуба Хаџи-Ђорђевић⁵⁾

По нашем меничном закону, као што се види из ових образаца, у меници се може назначити да се има платити некој одређеној особи или по њеној наредби. Клаузула „по наредби“ није, дакле, битни менични састојак, те меница важи и без ње.

¹⁾ Стеван Милкић је ремитент (поверилац), а ²⁾ Алексије Илић је издавалац менице (дужник)

³⁾ ремитент, ⁴⁾ трасат и ⁵⁾ трасант.

§ 2

Меница и остале кредитне и платежне исправе

5. — Меница је кредитна исправа, али поред ње има још и других кредитних и платежних исправа које данас служе привредницима за добијање кредита и за плаћање дугова. Овде ћемо укратко изнети разлику између менице и тих других исправа.

А) — Меница и облигација (обавезница)

6. — Кад дужнику треба зајам (кредит), он га може добити на меницу или на облигацију. Облигација је писмена кредитна исправа коју издаје дужник своме повериоцу и којом се обавезује да ће му у одређеном року исплатити своту у њој назначену и уз назначену камату. Ова кредитна исправа добила је свој назив облигација по латинској речи »obligatio« што значи обавеза, тако да се код нас за облигацију може употребити и наша реч „обавезница“.

7. — Облигацију, као и меницу, издаје њен издавалац, тј. облигациони дужник и потом је предаје своме повериоцу који му у замену за њу даје кредит (своту у њој означену). Облигацију, исто као и меницу, може издати само правно способно лице, тј. оно лице које се може правно обавезати.

8. — Облигација је обична грађанска односно трговачка кредитна исправа која се битно разликује од менице. Главне разлике између менице и облигације су ове:

① Да би била пуноважна исправа, меница мора бити издата у законом прописаном облику, док за облигацију закон не прописује никакав облик. Облигација може бити написана у ма каквом облику, али је дужник — њег издавалац — мора целу својеручно написати и потписати. Ако је он не би сам написао, онда да би она била пуноважна и да би га обавезивала он је мора потписати и ставити испред свога потписа: „Прочитао и у свему је признајем за своју“.

Меницу не мора сам издавалац написати, за њу пуноважност довољно је да је он сам потпише, а менични текст може испунити и неко друго лице.

2) Према одредбама Закона о таксама меница се издаје на нарочитим таксираним бланкетима, а облигација се издаје на обичној хартији. Облигација мора бити таксирана према прописима Закона о таксама. Таксене марке се лепе на самој облигацији у њеном почетку и преко марака треба започети писање текста облигације, напр.:

Таксена

„На Дин. 200—
марка

Облигација

Динар

Иако није таксирана, облигација се сматра за пуноважну кредитну исправу између њених странака (саговорача), само се поверилац не сме са њом обратити суду да тражи наплату. У том случају биће дужан да плати, поред редовне таксе, двадесет пута већу таксу наиме казне због нетаксирања облигације приликом његовог издавања. Ту казну у ствари сноси сам дужник, али ако је он у немогућности да плати, онда је сноси поверилац. Нетаксирану облигацију суд не узима у поступак.

Облигације се обично издају при добијању дугорочних кредита, а менице при добијању краткорочних кредита. Дугорочне кредите најчешће узимају државе, општине, банке и трг. друштва, па према томе они и издају највише облигација.

3 Облигација се не индосира као меница, него се преноси обичним грађанским преносом (уступом или цесијом). Код уступа облигације уступитељ треба да обавести дужника о томе на кога је пренео облигацију.

4 Код облигације нема акцепта као што га има код трасиране менице. У овом погледу облигација је слична сопственој меници, јер ни код ње нема акцепта. Код облигације имамо само два лица, као и код сопствене менице, а то су: издавалац (дужник) и поверилац (сопственик).

5 По облигацији се не може дати менични авал, као што се даје по меници, али се може дати обично јемство. Правна дејства облигационог јемства су грађанскоправне природе и према томе разликују се од правних дејства меничног авала (јемства).

6 О доспелости облигације дужник мора тражити повериоца да му исплати свој дуг, док је код менице поверилац (ималац менице) дужан да тражи дужника и да му презентира меницу на исплату. Ово је због тога што меница више циркулише и што код ње индосант не обавештава дужника о томе на кога ју је индосирао, тако да менични дужник не може знати у чијим се рукама налази меница о доспелости.

7 Меница може бити протестована, а облигација не. У случају неисплате облигације поверилац има право да тужи суду дужника и да тражи исплату облигационе тражбине. Та се тужба подноси надлежном суду и решава се по грађанскосудском поступку а не по меничном поступку као менична тужба.

8 Менична застарелост је много краћа од облигационе застарелости. Менична тражбина застарева против главног дужника у року од 3 године после доспелости и тада се претвара у обичну облигациону тражбину. Облигациона тражбина застарева у Србији у року од 24 године рачунајући од доспелости облигације, а у осталим деловима Југославије (у оним који су били саставни део бивше Аустро-Угарске) у року од 30 година.

Б. — Меница и чек.

9. — Меница има велике сличности са чеком. Трасирана меница издаје се, исто као и чек, у виду писменог налога трасату да исплати одређену своту новаца одређеном лицу или самом издаваоцу (меница по сопственој наредби). Обадве ове исправе постају издавањем (трасирањем). Главну улогу у издавању (трасирању) и једне и друге врши трасант (издавалац). Меница се једино може издати, исто као и чек, на одређену врсту новца.

10. — Меница се, као и чек, да би била пуноважна исправа, мора издати у законом прописаном облику. Због велике сличности ове две исправе, Чековни је закон предвидео да се и за чек примењују многе одредбе Меничног закона.

11. — Међутим и поред ове сличности велике су разлике између менице и чека.

По самој својој природи меница је првенствено кредитни папир, док је чек платежни папир.

12. — Чек се не може издати без покрића, а меница се може издати и без покрића. Код чека покриће мора постојати у тренутку његовог издавања, док се код менице покриће може дати и доцније, све до њене исплате. Меница се, дакле, може издати и без покрића и Менични закон не предвиђа никакве фиксалне санкције ако се изда и исплати меница без покрића, док је за лице које је чек издало без покрића предвиђена у § 25 Чек. зак. казна са 10% од непокретне чековне своте, а најмање са 500 динара.

13. — Чек се издаје првенствено на доносиоца, а меница се не може издати на доносиоца, већ се издаје само по наредби или на име.

Код менице, дакле, ремитент мора бити назначен, а код чека не мора, него се производљно може назначити и то само у номинативним чековима или чековима на име.

14. — Код чека нема акцепта, док се трасирана меница подноси трасату на акцепт. Трасат тек кад акцептира меницу постаје главни менични дужник.

15. — Код менице трасат може бити свако лице (физичко или правно), а код чека трасат може бити само банкар или банкарска радња.

16. — Меница се може индосирати и на трасата, односно акцептанта, док се чек не може пренети на трасата.

17. — Издавалац чека има право да опозове издати чек, док се меница не може ни у коме случају опозвати.

18. — Најзад постоји разлика између менице и чека и у погледу таксирања ових исправа. За менице се наплаћује такса по таксеној скали и она се повећава са повећавањем меничне своте. Менична најмања је такса од 1.— динара за менице до 300.— динара. За менице од 1,000.000.— динара такса је 1200.— динара.

За чекове је предвиђена минимална такса од 1.— динара за сваки чек без разлике за његов износ.

В. — Меница и трговачка упутница

19. — Трговачка упутница је писмена исправа којом поверилац издаје налог своме дужнику да у одређеном року плати њему или неком другом у упутници означеном лицу означену своту новца. Трговачка упутница је, дакле, платни налог. Она се издаје трасирањем као и меница. Издавалац трговачке упутнице може бити и сам ремитент, ако стави: „Платите по наредби мојој сопственој...“

20. — По својој садржини трговачка упутница је слична трасираној меници, само се од ње разликује по речи „упутница“. Ова се реч ставља у самом тексту исправе, на пример: „За месец дана од данас платите за ову упутницу...“, док се код менице ставља: „...за ову меницу...“

21. — Од менице се разликује трговачка упутница и по томе што за меницу важе одредбе Меничног закона, а за упутницу оне не важе. Упутница је обична грађанска исправа односно платежни налог.

22. — Трговачка упутница може се преносити као и меница, али њен пренос није меничноправне природе, него је обичан грађански пренос (уступ).

23. — Ако дужник (асигнат) не плати упутницу, она не може бити протестована као меница, него се може обичном грађанском тужбом тражити наплата своте означене у упутници.

24. — Право тражбине по трговачкој упутници застарева према грађанској односно трговачкој застарелости, а не по меничној као што је то код менице.

Г. — Меница и варант

25. — Варант је писмена исправа којом се залаже роба смештена у јавном складишту. Варант се издаје, слично меници, у законом прописаном облику. Меница се разликује од варанта по томе што њу може издати ма ко, а варант издаје једино јавно складиште. Варант је исечак из матичне књиге за складишнице и он се може издати само са признаницом (рецеписом). Варант мора бити издат само са клаузулом „по наредби“ док се меница може издати и без те клаузуле.

26. — Варант служи за добијање кредита на робу смештену у јавно складиште. Варантни кредит је стваран (реалан) док је менични кредит обично лични.

27. — Варант се индосира исто као и меница, само што се његов први индосамент мора уписати у складишну књигу и у признаницу.

28. — У случају неисплате варант се протестује и може се тражити регресна исплата исто као и код менице. Регресна исплата варанта може се захтевати само онда ако је имаоц варанта у року од 30 дана, рачунајући од дана подизања протеста, тражио од јавног складишта продају робе. Међутим за меничну регресну исплату то се не тражи, него морају се испунити ова два услова (као и за варант): 1) да се о доспелости презентира дужнику на исплату и 2) да се подигне протест због неисплате.

29. — Регресна застарелост варанта иста је као и менична, само што она код варанта почиње тећи од сутрадан по извршеној продаји робе, а не од сутрадан по подигнутом протесту као код менице.

Д. — Меница и новчаница

30. — Новчаница је платежно средство, она је заменик (сүрогат) новца. Код новчанице је трасант и трасат једно исто лице, а код менице су обично трасант и трасат различита лица. Новчанице издају само новчаничне банке или сама држава, а менице може издавати свако лице.

31. — Меница се може издати на ма коју своту, док се новчанице издају само на округле своте, нпр. на 10, 100 и 1000 динара.

32. — Новчаница не може бити протестована због неисплате нити може застарети као меница. Новчанице мора примити свако за исплате све док не буду повучене редовним путем из оптицаја.

П Р В И Д Е О

§ 3

Менично право

33. — Шта је менично право?

Сви се односи, који проистичу из разних уговора, регулишу по извесним правним прописима, па се према томе на исти начин регулишу и меничноправни односи засновани између појединих лица. Грађанскоправни послови регулишу се по прописима грађанског права, трговачки послови по прописима трговачког права, а менични послови по прописима меничног права.

Менично право сачињава скуп свију оних законских прописа, којима се уређују меничноправни послови и односи између лица која те послове обављају. Како менично право регулише меничне односе између појединаца у њиховом личном интересу, то оно спада у групу приватног права.

34. — Менично се право дели на:

- а) објективно и
- б) субјективно.

Објективно менично право јесте скуп свију оних законских прописа, којима се регулишу меничноправни послови, као и сви односи који се заснивају између разних лица поводом тих послова: то је, дакле, само позитивно менично законодавство једне државе.

Субјективно менично право је скуп свих оних допуштења (овлашћења) датих објективним правом појединим лицима да могу обављати меничноправне послове или не обављати их. Субјективно менично право заснива се на објективном меничном праву, па да не постоји објективно менично право не би могло постојати ни субјективно.

35. — У субјективно менично право долази на пр., моје право потраживања извесне своте по датој меници од меничног дужника,

а то је моје менично потраживање заштићено прописима објективног меничног права. У субјективно менично право спада и моје право својине извесне менице (кад сам менични поверилац), по коме сам властан слободно по својој вољи располагати са њом, т. ј. могу тражити да ми се меница о року исплати, могу је поклонити, а исто тако и уништити. Исто тако у субјективно менично право спада и веза која постоји између меничног повериоца и меничног дужника, по којој је овај дужан да у одређено време исплати меничну своту. У случају неплаћања менице од стране менично обавезног лица (дужника), поверилац ће према прописима објективног меничног права заштитити своје субјективно право. Према томе објективно менично право је извор субјективног меничног права и оно га штити својим законским прописима.

36. — У субјективно менично право долази још и право меничног повериоца да не врши извесне чинидбе којима би заштитио своје поверилачко право. Кад дужник не плати меничну своту о року, поверилац је властан, да тражи наплату те своте по законским прописима, а може ако хоће и пропустити да изврши то своје право.

Објективно менично право

37. — Место меничног права у систему приватног права. Као што смо видели под бр. 33. менично право спада у групу приватног права, само је питање да ли оно сачињава засебну грану приватног права или је саставни део трговачког права. Менично право, — ма да се данас готово у свима државама његови законски прописи засебно промугују, — спада у грану трговачког права, оно је дакле саставни део трговачког права.

38. — Пре ступања на снагу новог Меничног закона (дакле, Главни извор нашег меничног права јесте наш Менични закон од 29 новембра 1928 године. Наш нови Менични закон дели се на три дела и садржи свега 115 параграфа. У првом делу (од 1—102) говори се о трасираној (вучној) меници; у другом делу (од § 103—106) говори се о сопственој меници, а трећи део (од § 107—115) садржи: „Прелазна и завршна наређења“. У трећем делу говори се о ступању на снагу новог закона, о престанку важности старих закона и о ликвидацији старих меница.

39. — Пре ступања на снагу новог меничног закона (дакле, пре 19 децембра 1929 године) у нашој држави било је пет разних

меничних закона. Ти су се закони делили на две групе: француску и немачку. У прву групу спадали су Српски трговачки закон од 1860 године и Црногорски трговачки закон од 1910 године, а остали менични закони су били из друге (немачке) групе. Од уједињења, од 1918 године до унификације меничног права у нашој држави били су на снази ови менични закони: 1.) у Србији: трговачки закон од 26 јануара 1860.; 2.) у Далмацији и Словеначкој: аустријски менични закон од 1850.; 3.) у Хрватској, Славонији, Срему, Барањи, Бачкој и Банату: хрватско-угарски менични закон од 1876.; 4.) у Босни и Херцеговини: босанско-херцеговачки менични закон од 1883 год.; и 5.) у Црној Гори: трговачки закон од 1910 године.

40. — Поред писаног Меничног закона, који је данас главни извор меничног права, некада је постојало и обичајно менично право. Данас се оно врло ретко употребљава; оно више и не постоји код народа који имају своје писано менично право, пошто су одредбе обичајног права унете у писано, а оне одредбе, које нису унете, немају никакве правне важности.

41. — Сем тога као извор меничног права служе Грађански и Трговачки законик. Пошто се о правној способности не говори у Меничном закону, то се прописи о истој морају тражити у Грађанском и Трговачком законнику, на то упућује и сам наш Менични закон одредбом § 97.

Питање правне способности меничног обавезника решава се по одредбама Трговачког или Грађанског законика, према томе да ли је менични обавезник трговац или нетрговац.

ПОСТАНАК И РАЗВИТАК МЕНИЦЕ И МЕНИЧНИХ ПОСЛОВА

§ 4

1 Порекло менице

42. — Питање постанка и порекла менице спорно је у науци. По неким писцима меницама су се служили Асирци и Вавилоњани још на осам стотина година пре Христа. Те су менице биле писане на цреповима и јако су се разликовале од данашњих меница. Међутим, већина правних писаца сматра да је меница постала у Италији у раном средњем веку. У средњем веку цветала је трговина у земљама око Средоземног Мора, нарочито по овим италијанским градовима: Венецији (Млеци), Пизи, Амалфи, Флоренцији и Ђенови. Ти су градови били посредници у трговини

између Истока и Запада, па је се по свој прилици у њима и појавила прва средњовековна меница, која је послужила да се увелико олакша трговински промет. Пошто су прве познате менице биле писане на латинском, а потом и на талијанском језику, и како скоро сви менични термини имају свој основ у талијанском језику, то се на основу тога може претпоставити да је Италија постојбина менице и меничног права. Први познати прописи о меници налазе се у једном млетачком закону из тринаестог века и у авињонском статуту од 1243 год.

42 а. — По свему изгледа да је меница постала у Италији, само је још спорно питање ко ју је пронашао. Неки стари писци (као Клод де Рибис, у својој Историји вароши Лиона, страна 289) тврде да су меницу пронашли Флорентинци (Гибелини), кад су их протерали из њихове земље Гелфи. Они су се склонили у Амстердам и тамо су почели трговати са меницама.

Гибелини су протерани при крају 14 века. Међутим, постоји од 1272 год. један млетачки закон о меници, према томе морала је меница постојати и пре прогонства Гибелина, па је онда они нису могли ни пронаћи.

42 б. — По тврђењу многих старих писаца излази да су меницу пронашли Јевреји и то после њиховог прогонства из Француске. Јевреји су протерани из Француске за време владе Филипа Августа 1181 године. Тада су се они склонили у Ломбардију, а све им је имање остало у Француској: непокретно имање конфисковано им је, а покретно су распродали и однели нешто са собом. Новац нису могли изнети из Француске, пошто је било забрањено изношење новца из државе. Јевреји су тада, да би спасли свој новац и да би га извукли из Француске, измислили меницу (тј. кратко писмо). Те менице Јевреји су упућивали преко путника и трговаца својим пријатељима из Француске, наређујући им да своту означену у меници (у писму) исплате неком банкарџу или трговцу који им је исти износ достављао у меници на неког другог банкарџа или трговца у Ломбардији.

На тај начин Јевреји су успели да добију своју готовину остављену у Француској, а и трговини су пружили једно подесно средство за пренос новца из места у место и из државе у државу.

Трговци су брзо осетили значај менице и почели су се са њом служити.

Монтескије у својој књизи: *De l'esprit des Lois* т. II. (О духу закона) каже да су Јевреји пронашли меницу (књига XXI глава XX на страни 34).

То исто тврде и Волтер (Филозофски речник т. V. страна 452), Форбоне (Основи трговине, т. I, глава I, стр. 25), Жак Саваре (*Dictionnaire universel du commerce*, страна 67 и 68 и *Parfait négociant* страна 137 и 138) и други (наведено код L. Nougier: *Des lettres de change et des effets de commerces*, tome premier, на стр. 46—51).

42 в. — Врло је вероватно да су се и Гибелини, који су се настанили у Амстердаму, служили меницама да би, исто као и Јевреји, наплатили своје потраживање од пријатеља код којих су оставили ствари и новац кад су били протерани из Флоренције.

43. — Ма да је питање постанка и порекла менице још спорно, ипак је утврђено да је појаву менице изазвала потреба трговине и промета. Нарочито је развитак трговине у средњем веку утицао на развој и усавршавање менице и меничног права.

44. — На развитак менице, поред трговине и промета, много су утицале несређене друштвене и политичке прилике средњег века. У то доба није постојала никаква правна безбедност за личности ни за имовину. Нарочито је било тешко и несигурно вршити имовинско-правне и трговачке послове са лицима из других места и држава. У средњем веку постојао је врло велики број феудалних држава и државица, чији су господари држали доста најамне војске, коју нису увек могли плаћати, а нису имали са чим ни да је издржавају, те су јој стога дозвољавали да може слободно нападати и пљачкати трговце и њихове караване робе при пролазу кроз њихов феуд. При тим нападима одузимао би пљачкаши од трговаца сав новац, па и робу у већини случајева. Робу су одузимали само ону, која им је могла корисно послужити за подмиривање њихових потреба. Чак је се више пута дешавало да су и убијали трговце, те су ови због тога обезбеђивали своје караване и себе са оружаном пратњом. Услед оваквог несигурног стања трговинског промета, трговци су морали тражити начин, којим ће моћи обезбедити, ако не свој живот, оно бар своје пошмијке готовог новца — и нашли су га у меници.

Када је трговац који је, на пример, имао да пренесе свој новац из Бенове у Лион, узимао у Бенови од кампсора једну упутницу (меницу) на одређену своту новца важећег у Лиону и њу би место готовине понео са собом полазећи на пут за Лион. Ако би га успут напали разбојници и лопови, они му не би могли одузети новац, пошто га није са собом носио; меницу му не би узели, јер се нису могли послужити, а како су они већином били

неписмени, то нису ни знали какво је то писмо и од какве је вредности.

45. — *Шта су кампсори?* Услед разноликог новца који је важио у једној земљи, (јер је сваки феудални господар ковао свој новац који је имао легални течај у његовом феуду), а требало га је мењати један за други, појавила се је нарочита врста трговине — мењање новца — мењачки посао. Лица, која су се бавила том трговином, називала су се кампсори (мењачи-сарафи). Кампсори су добро познавали разне врсте новца и увек су их држали у већим или мањим количинама у својим касама-сандуцима, те су их мењали, уз извесну награду (провизију), по њиховој трговачкој вредности. Првобитно мењање новца вршили су кампсори из руке у руке, те о каквој писменој обавези није ни било помена. Тај је се посао звао: *ручна размена*. Дакле, у тој ручној размени писмене исправе нису вршиле никакву улогу. Убрзо ручна размена морала је бити, у извесним случајевима, замењена са разменом једне врсте новца са другом врстом и на другом месту, те је тај уговор о размени новца, заснован у једном месту тим да се има извршити у другом месту, изазвао потребу писмене исправе, која је се у прво време звала упутница, а доцније меница (*lettera cambialis*).

46. — За време крсташких ратова услед наглог развоја трговине у италијанским градовима, кампсори су основали своје филијале и на Истоку и на Западу, те су се трговци, уместо да шаљу новац из једне државе у другу или из једног града у други, обраћали кампсорима, а ови су им издавали писмене упутнице у којима су наређивали својим филијалама или својим пословним пријатељима у месту, где је се исплата по овом писму имала извршити, да по том писмену исплате његовом доносиоцу своту у њему означену и у новцу тога места. На тај начин вршено је сигурно преношење великих количина новца из једног места у друго и кроз најопасније крајеве, а у исто време вршена је и размена страног за домаћи новац.

47. — Један млетачки трговац однео је своју робу у Лион и ту је продао на вашару. Шта је он радио са добивеним новцем, како га је сигурно могао пренети у своје место, у Млетке, када су у то доба били неосигурани путеви? Млечић, који је познавао већ упутнице и умео да цени њихову вредност, није хтео носити из Лиона са собом готовину, већ ју је заменио једном упутницом. Он је се, дакле, обратио једном лионском мењачу (кампсору) и тражио од њега да му, за готов новац који му је предао, изда

упутницу (меницу) на неког млетачког кампсора. Са тако добивеном упутницом (меницом), која је издана у Лиону с плаћањем у Млечима и у млетачкој монети, Млечић је полазио натраг кући, у Млетке, где му је, по презентацији упутнице, означени кампсор исплатио своту означену у том писмену.

48. — Ове су упутнице доста помогле да се развије живљи трговачки саобраћај између разних градова и разних држава. Упутнице су се временом толико усавршиле, према потребама трговине и промета, тако да се с правом оне могу сматрати мајкама данашњих меница.

49. — Сама реч меница значи да се, на основу ње, врши неко мењање. Тако је и било, у почетку су менице служиле за размену двеју врсте новца, те су према томе и издаване у једном месту, где је био други новац у оптицају, а не онај који важи у месту издања. Не само да су раније издаване менице ради размене страног за домаћи новац, већ се и данас издају у истом циљу, на пр. девизе (или стране менице).

50. — Првобитне су менице издаване у облику јавне исправе, нарочито у виду бележничког (нотаријалног) акта на латинском језику. У то доба било је уобичајено, да издавач менице авизним писмом извести онога, који је означен за платца да је на њега вукао меницу и позива га да је плати.

51. — Од почетка четрнаестог века, почињу кампсори издавати менице у виду платних налога и то на талијанском или неком другом живом језику, а не више на латинском језику, који је постао неподесан за трговинске односе.

II

Развој меница на средњовековним вашарима

52. — У средњем веку трговина није била развијена као што је данас и није имала све потребне установе које јој сада служе. У то доба најглавнији трговачки послови закључивани су на вашарима (сајмовима). Ти су се сајмови одржавали у већим трговачким центрима и богатијим крајевима. Најважнији су вашари били у већим градовима Шампање, затим у Лиону, Безансону, Сен-Дени-у и у другим већим местима. Они су трајали често пута по неколико недеља, па и по неколико месеци; на њих су долазили трговци из разних покрајина и држава: једни да купе, а други да продају своју робу. Ту је била најподеснија прилика за мењаче

да обављају своје послове, вршећи исплате и наплате и размену новца. Мењачи су се на вашарима, поред мењачког посла, бавили много и меничним пословима. Они су исплаћивали менице које су на њих вукли кампсори других места, с ознаком да им је плаћање на том вашару. Затим су они издавали својим клијентима — трговцима, менице које су ови носили са вашара са собом, уместо новца добивеног од продате робе, и наплаћивали су их у своме месту од означеног кампсора.

53. — По обичајном меничном праву средњег века *праве менице* сматране су само оне менице које су вучене на неки вашар. То су биле вашарске менице, које су се одржале до најновијег доба. У већини држава и данас се оне пуноважно могу издавати, док их наш Менични закон оглашава за ништавне. Поред вашарских меница издаване су у средњем веку и невашарске менице, које су сматране за *неправе менице*.

54. — На средњековним вашарима највише се развише менице и менични послови. У тим пословима главну су улогу вршили кампсори. Дужност је сваког кампсора да првих радних дана вашара пронађе свог дужника и да се увери да ли хоће пристати да исплати на њега вучену меницу. Ради тога кампсори су се састајали у одређено време на извесном месту или локалу, да изврше пријем меница. Место и локал у коме су се састајали кампсори названо је берзом. Овај менични пријем био је потребан, да би се знало да ли трасат, — т. ј. лице на које је вучена меница, — пристаје да прими меничну обавезу. Ако прими меницу, он је има да исплати као главни менични дужник, а у случају да је не прими, меницу има да исплати сам њен издавалац (трасант). Менични пријем је био усмен или писмен. Посао акцептирања обављао се пред нарочитим вашарским консулом, пред којим је сваки поверилац прозивао своје дужнике. Ако би дужник изјавио да пристаје да исплати меницу, пријем би био готов. Сваки трговац је имао нарочиту књижицу, у коју је уводио све менице по којима потражује на једну страну а исто тако и све менице по којима дугује на другу страну. У ту књижицу је увођен сваки менични пријем, а исто тако назначивано је у случају непријема, да је меница одбијена. Усмени су акцепти бележени у те књижице нарочитим знаком: (+), а писмени су стављени на саму меницу.

55. — После обављених меничних пријема, сваки је трговац састављао биланс својих меничних тражбина и дугова и предавао га је вашарским властима. Те су власти испитивале поднете им

биланске и по њима је могао сваки онај, који је имао више потраживања него дуговања, слободно располагати са вишком, а онај пак који је више дуговао морао је то дуговање покрити било са куповином нових меничних потраживања, било са готовим вашарским новцем.

У тим билансима менична је свота морала бити изражена не у новцу на који је меница издата, него у рачунском вашарском новцу, те је на тај начин било лако вршити обрачунавање дугова разних народности.

56. На вашарима је вршено обрачунавање меничних обавеза и помоћу компензације. Под компензацијом се разуме пребијање дуга за дуг. То је вршено на тај начин, што би се више разних обавеза изравњало са уступањем или преносом с једног лица на друго, док се не дође до последње двојице, чија би се дуговања и потраживања поклапала, те би се тако врло лако обрачунавали. на пример: Адам дугује Богдану 10.000.— дуката. Богдан дугује Велимиру, Велимир дугује Николи, а Никола дугује Обрену. Сва ова лица дугују другима исту своту и за исти рок, пошто су издате менице имале да буду плаћене на одређеном вашару, Богдан је могао учинити овакав посао: у место да наплати своју тражбину од Адама и да исплати свој дуг своме повериоцу Велимиру, он би просто пренео своју тражбину од Адама на свога повериоца Велимира, те би на тај начин обавио уједно и исплату дуга и наплату тражбине. Велимир, добивши преносом ту тражбину, може, уместо да је наплати, са њом измирити свој дуг, преневши је поново на свога повериоца Николу, који је, пак, у истом циљу може пренети на свога повериоца Обрена. Сад остају један према другоме само Адам, као дужник, и Обрен, као поверилац, пошто су сви остали измирили своје дугове преносом. Ако би се сад десио случај да Обрен дугује Адаму исту своту, као што потражује од њега на основу пренете му тражбине, онда би се цео овај обрачун свршио без исплате готовим новцем, пошто би Адам и Обрен, који су још остали у овом обрачуну један наспрам другог, пребили своја потраживања за дуговања. А ако тај случај не би био, тада би било наређено Адаму да исплати непосредно Обрену своту коју је дуговао Богдану, те би се тим измирила сва узајамна потраживања од Богдана до Обрена, као и сва дуговања од Адама до Николе.

57. — Из свега овог излази да су средњековни вашари много помогли развитак меничног права и меничних послова. На тим ва-

шарима развили су се ови менични послови: подношење менице на акцепт и само акцептирање. У случају неакцептирања, менични поверилац је узимао од трасата нотарску исправу о томе, те је тиме обезбеђивао своје право потраживања наспрам издаваоца менице. У тој нотарској исправи налази се порекло данашњег протеста, јер је и она, као и протест данас, имала да обезбеди наплату менице од регресних дужника.

Из компензације меничних тражбина на вашарима средњег века развио се је Менични индосамент (пренос).

58. — Поред ових меничних послова, на вашарима су се развиле и процесно-правне радње, које су имале за циљ обезбеђење и брзу наплату меница. Све меничне радње, као и њена исплата морале су бити извршене за врло кратко време, пре него што се заврши вашар. По свршетку вашара трговци су се разилазили својим кућама, па се онда од њих више није могло тражити да исплате менице вучене на њих. На тим вашарима, поред вашарске власти, постојала су засебна удружења страних трговаца и мењача и она су имала свога старешину (консула), који је имао право да ухапси онога дужника који није хтео да плати меницу и да га држи у затвору док не изврши исплату. Наплата меница вршена је, дакле, по кратком поступку. У то су време повериоцу, коме странац не би исплатио дуг, одговарали и сви земљаци тога дужника. Према томе поверилац менице, кад му је не исплати трасат — странац могао је, преко вашарских власти, принудити странце — земљаке трасатове, — присутне на том вашару, да му исплате ту меницу, или да им се одузме њихова роба у вредности тог меничног потраживања.

III

Рад на унификацији међународног меничног права

59. Врло рано, ускоро после свога постанка, још у средњем веку (на вашарима) меница је постала међународни кредитни папир, па је се од тога доба све више усавршавала и употребљавала у међународним трговачким пословима.

Она је од огромног значаја за међународне трговачке одnose, јер служи као јако погодно средство плаћања између лица, која станују у разним државама, па чак и у најудаљенијим крајевима света.

Особито је меница постала важан међународни кредитни папир од када се је почела индосирати.

60. — Пошто је меница намењена за услуге не само домаћој, него и међународној трговини, постављало се питање како ће се онда регулисати менични послови и односи који се поводом њих појаве између лица (меничних дужника и поверилаца), која су грађани разних држава. Још у 17 и 18 веку поникла је мисао код појединаца о унификацији међународног меничног права. Та се је мисао постепено развијала и с времена на време појављивали би се поједини правни писци, који су тражили начин на који би најбоље било да се изједначе сви менични закони појединих држава. Али те замисли остају неостварене све до 1912 године, када је успело да се донесе у Хагу један међународни правилник за изједначење меничног права, али тај правилник није још ни данас озакоњен у свима државама. Ево у кратким потезима како је дошло до доношења Хашког Правилника о меници.

61. — Од половине 19 века почиње се озбиљније радити на изједначењу међународног меничног права. Године 1862 оснива се у Белгији Удружење за прогрес социјалних наука, које има и одсек за упоредну правну науку. То је удружење, на своме трећем конгресу одржаном у Гау, покренуло питање о унификацији међународног меничног права. Али то удружење по том питању није постигло никакав успех.

62. — После тога Италија, постојбина менице, званично предузима питање унификације међународног меничног права. То је било 1867 године када је талијанска влада одредила научника Манцинија да преговара, у њено име, с осталим државама о сазиву једне међународне конференције за унификацију меничног права. И тај се је покушај свршио без икаквог стварног успеха.

63. — Потом су вршени покушаји на унификацији међународног меничног права на конгресима у Анверсу, Бремену, Хагу и Франкфурту на Мајни у времену од 1876 до 1878 године.

У Бремену је 1876 год. прихваћено 20 резолуција, познатих под именом: „бременских правила“; али је тек 1878 године на конгресу у Франкфурту на Мајни постигнут споразум за израду пројекта за јединствено међународно менично право.

Почетком осамдесетих година 19 века Институт за међународно право почео је радити на сузбијању сукоба трговачких закона и израдио је неколико предлога.

Године 1885 на позив белгијске владе састаје се у Антверпену (Анверсу) међународни конгрес за трговачко право. На томе конгресу по предлогу италијанског делегата Ц. Норзе донета су пра-

вила за једнообразно менично право, назвата „антверпенским правилима“. Тај предлог антверпенских правила израђен је у главном по француском праву само се унеколико ослања на немачко право, те је због тога остао неприхваћен. Године 1888 на конгресу у Бриселу усвојен је такозвани „бриселски пројекат“ који је израђен по антверпенским правилима од 1885 године, али је и он био исте судбине као и његов претходник; ниједна га држава није усвојила.

64. — После тога рађено је и даље на томе питању, али се тек 1910 године састаје у Хагу међународна конференција. По предлогу талијанске и немачке владе сазвала је холандска влада ову конференцију на којој су биле заступљене 32 државе. На овој међународној конференцији израђен је предлог јединственог меничног закона, с тим да поједине државе проуче тај предлог и да доставе своје примедбе.

65. — Пошто су поједине државе дале своје примедбе, састала је се 1912 године друга међународна конференција у Хагу. На овој конференцији било је заступљено 37 држава, чији су се делегати (делегат Краљевине Србије био је пок. Спасоје Радојичић) сложили у питању унификације меничног права и донет је Правилник јединствених прописа меничног права са 80 чланова. Потом је на истој конференцији донета конвенција са 31 чланом којом се прихвата тај „Правилник“. Ту конвенцију потписало је 27 држава. Енглеска и Сев. Америчка Унија, ма да су биле заступљене на тој конференцији, нису хтели овластити своје делегате да потпишу ту конвенцију, пошто су њихови захтеви о јединственом меничном праву одбачени од већине држава заступљених на поменутој конференцији.

66. — Балкански ратови, а потом и светски рат, спречили су државе потписнице хашког Правилника да овај озакопе и да се тако изведе унификација бар европског (континенталног) меничног права, пошто се унификација светског права није могла ни извести због непристанка Велике Британије и Сев. Америчке Уније.

67. — Америчке државе раде још од пре светског рата на унификацији прво међународног америчког права, а потом и светског. 1907 године основано је удружење »American Society of International Law« које ради на кодификацији међународног права. На хашкој конференцији 1912 год. поред Сев. Амер. Уније учествовала је и већина јужноамеричких република.

68. — Продужење рада на унификацији међународног права после светског рата преузело је 1924 године Друштво народа. Рад Друштва народа на изједначењу међународног меничног права оснива се на хашком Правилнику од 1912 године, али ипак има извесних отступања од правила усвојених тим Правилником. Ако Друштво народа успе да изједначи разне предлоге права (нарочито англо-америчански и континентални (европски) онда ће се лако извршити унификација светског меничног права, што ће бити од неоцењивог значаја за светски менични промет.

Кад Друштво народа буде кодифирало међународно менично право, тада ће државе, које су чланови Друштва народа (а могу и друге), озакопити конвенције о међународном меничном праву и тако би било изједначено светско менично право.

69. — Поред тога на унификацији меничног права (као и чековног) ради и Међународна трговачка комора, која је израдила један пројекат за унификацију светског меничног и чековног права. (О томе пројекту види чланак г. Др. Милана Шкерља у Архиву за правне и друштвене науке, књига XVI бр. 6 од јуна 1928 године.

Пројекат Међународне трговачке коморе за светско менично и чековно право, као и хашки Правилник, оставио је нерешена поједина питања, те допушта појединим државама да их оне реше по своме нахођењу и саобразно својим унутрашњим потребама.

70. — После светског рата прва је Пољска 1924 године усвојила хашки Правилник у своме новом меничном закону.

Женевска конференција за изједначење меничног права

71. — Друштво Народа сазвало је међународну конференцију за изједначење меничног права и она је одржана у Женеви од 13 маја до 7 јуна 1930 године.

72. — На Женевској конференцији биле су заступљене 32 државе, између којих је била и наша држава. На тој конференцији настављен је рад на изједначењу међународног меничног права на основу хашког Правилника из 1912 године.

73. — На Женевској конференцији усвојен је текст унифицираног закона о меници и конвенције о решавању сукоба закона.

Поред тога усвојене су и резервне (Анекс II конвенције о меници) којима се допуњују извесна отступања од унифицираног закона које могу унети у своје законе о меници поједине државе уговорнице. На овој конференцији усвојена је и конвенција о таксама. По тој конвенцији обавезују се државе уговорнице да ће,

у колико по њиховим законима већ није тако, изменити своје националне законе о меници тако да ваљаност меничне обавезе буде независна од испуњења законских прописа о таксама.

74. — Женевски предлог унифицираног закона о меници има извесних оступања од хашког Правилника, па и од нашег меничног закона, само та оступања нису од тако велике важности.

75. — На Женевској међународној конференцији решено је да државе уговорнице до 1 септембра 1932 године ратификују конвенције о меници и да према њима измене своје меничне законе.

76. — Наш менични закон од 29 новембра 1928 године још није измењен према унифицираном закону о меници усвојеном у Женеви 1930 године, те с тога нећемо ништа мењати у овој књизи о излагањима појединих меничних питања.¹⁾

IV

Наш нови менични закон и његова важност

77. — Наш нови менични закон од 29 новембра 1928 године је израђен према хашком правилнику, сем прописа става 2 § 95 и неколико других параграфа.

Наш менични закон донет је заједно с чековним законом и они оба два добијају обавезну снагу 19 децембра ове (1929) године. С њима почиње у главном унификација нашег законодавства, а то је од врло великог значаја за нас што су баш први унифицирани ти привредни закони. Као што сам казао у § 3 под бр. 39 у нашој земљи било је више разних меничних закона, док чековни закон није ни постојао у Србији и Црној Гори. Нови менични и чековни закон допринеће доста да се развије наша народна привреда и да се омогуће што боље везе између наше народне привреде и међународне привреде. Пошто је наш менични закон израђен готово у свему по хашком правилнику за међународно менично право, то ће он помоћи да се наши привредни односи, а нарочито кредитни односи, са иностранством што боље учврсте и појачају.

¹⁾ Опширније о Женевској конференцији за изједначавање меничног права видети чланак г. д-ра Б. Ајнера у „Архиву“, књига XXI бр. 4, 5 и 6 од 1930 године.

78. — Због разноликости прописа меничних закона који су до сада били на снази у нашој држави, наша привреда је много патила; менични кредит био је спутаван, јер се морало водити рачуна о меничним прописима разних закона. Наш нови менични закон отклања све те сметње и укида извесна ранија ограничења меничне пасивне способности (на пр. земљорадника и војника, који су до сада били менично пасивно неспособни у Србији) те на тај начин омогућује већи развита меничног кредита.

§ 5

МЕНИЧНЕ ТЕОРИЈЕ

79. — Питање шта је меница било је раније спорно, неки су теоретичари сматрали меницу за уговор, док су јој други то њено уговорено обележје оспоравали, данас већина меничних теоретичара сматра меницу за једноставни формални акт.

80. — У прво време (у средњем веку) меница је сматрана као уговор и све су се меничне обавезе на уговору заснивале. Кампсор се уговором обавезивао да ће извршити размену и пренос примљеног новца, а то је чинио у виду меничног писмена које је издавао својим клијентима (депонентима), који су му у напред полагали своту, а они су после с тим писменом ишли у одређено место одређеном лицу и тражили исплату. Тада је, дакле, издавалац (кампсор) издавао меницу само пошто је примио покриће и обавезивао се да ће меница бити у року исплаћена. Сви су се стари писци сагласили у томе да се меничне обавезе заснивају на уговору, пошто је код издања менице постојао узрок због кога је она издавана (sausa debendi).

81. — Данас је скоро сасвим напуштена ова стара теорија „меница је уговор“ и преовлађује теорија апстрактног обећања меничне своте.

Међу првим претставницима ове теорије био је Карл Ајнерт, који на супрот теорији да је меница уговор, тврди да је меница трговачки папирни новац. Ајнерт мисли да сваки трговац може исто тако, као што то и држава чини, издавати трговачки папирни новац. Тај трговачки новац издан у виду меничног писмена могао би добро послужити трговцу (издаваоцу) да дође до кредита.

82. — Ајнертова теза да је меница трговачки папирни новац не може се никако примити. Истина је, да меница може вршити извесне новчане улоге, али је ипак велика разлика између па-

пирног новца и н.с. Меница има свој рок и о року мора бити исплаћена, у противном случају може се протестовати. Папирни новац гласи на доносиоца, а меница се не може издати на доносиоца.

Држава издаје папирни новац и приморава своје грађане да се служе њиме, а издавалац менице не може никога приморати да прими и да се служи меницом коју је он издао.

83. — Ма да се Ајнертова теорија не може прихватити, ипак се мора признати да је Ајнерт доста урадио да се дође до данашњег схватања меничне теорије, јер је он схватио да меница није уговор, већ је, напротив, једнострани акт меничног дужника. — Он сматра да је менична обавеза апстрактне природе, тако да се издавалац, индосант и акцептант непосредно обавезују ма коме власнику менице, без обзира на односе који су постојали између њих и ранијих индосатара.

84. — Ајнертова теорија послужила је Либе-у да разради теорију једностраног формалног акта. Према овој теорији постава менице зависи од испуњења извесних законских прописа, а менична обавеза постаје чим се стави потпис на ту исправу. Либе означава природу менице као апстрактно обећање плаћања извесне своте новца. Важност меничног обећања састоји се у самој форми без обзира на чињеницу из које је то обећање постало, и без обзира да ли издавалац добија нешто од повериоца коме предаје меницу. За правну важност менице, није потребно давање и примање и без тога меница има своју важност само ако је испуњен формални услов. Либе сматра да је меница формални уговор.

85. — Теорију апстрактног обећања своте нарочито је развио Тел. По његовом схватању меница је једно апстрактно обећање своте, које је потпуно независно од узрока због кога се издаје меница. Тел познаје уговорни карактер менице, али тај уговор се појављује тек после потписа менице и закључује се између трасанта (издаваоца) и повериоца када се врши предаја и примање меничног писмена.

86. — Разлика између схватања Либеовог и Теловог о природи менице је у томе што, док Либе сматра да меница постаје формалан уговор чим је потпише дужник, а Тел за перфектност меничног уговора тражи и предају меничног писмена.

87. — Кунцова „креационна теорија“. Међу теоретичарима, који одбацују уговорни карактер менице, нарочито се истакао немачки писац Кунце. Он сматра меницу као једнострану правну

посао, који постаје кад се испуни менично писмено, које од тога тренутка претставља стварну (реалну) вредност. По овој теорији издавалац менице је једини стваралац менице, ремитент не учествује у њеном стварању, он је само прима готову.

88. — Ако је трасант издао меницу по наредби својој сопственој, онда је он сам свој поверилац све док не индосира меницу. Из саме ове чињенице излази да меница није уговор, пошто код уговора морамо имати најмање два лица или две странке, а овде је само издавалац менице који је, чим је издао меницу по законски прописаној форми, створио пуноважно менично и писмено и примио на себе меничну обавезу.

89. — Кад трасант изда меницу по наредби трећег лица (ремитента), онда он само спрема један кредитни однос, а да би он постао прави дуг, потребно је да менично писмено буде предато том трећем лицу, које се сад јавља као поверилац издаваоца. Овде је, дакле, потребно примање и давање меничног писмена да би се довршила меница, али обавеза издаваоца постоји и пре тога, она постоји од часа када је он меницу потписао. Исто тако обавеза и осталих меничних обавезника (индосанта, акцептанта и авалисте) постаје чим они меницу потпишу.

90. — Како се меница сматра као једнострану формалну акт, онда је сасвим јасно што се трасант, акцептујући меницу, обавезује не само према ремитенту, него према сваком доцнијем власнику меничног писмена, који је bona fide дошао до њега, ма да је оно било украдено издаваоцу или га је он изгубио.

91. — Поред одређене форме менице потребно је да постоји и савесност код сопственика менице, да би овај могао пуноважно тражити исплату меничног дуга. Ова теорија, коју заступа Grünhut, назива се теорија савесности и она поред потписа (скиптуре) тражи још и савесност формално легитимизованог имаоца менице. Кад се не би тражила савесност, онда би се и лопов, (или лице које је нашло меницу) који је до менице дошао mala fide, могао сматрати за меничног повериоца.

92. — Поред већине немачких писаца који меницу сматрају за једнострану формалну акт, тако је сматрају и неки француски писци, док се други задовољавају да јој одреде карактер према законској одредби: на пр. Lyon-Caen et Renaut дефинишу меницу „као свечани акт чији је облик законом строго одређен и која обавезује само издаваоца“.

Други француски писац Thaller означава меницу као једну свечану писмену цесију извесног апстрактног новчаног потраживања.

93. — Меница је, дакле, по најновијој теорији, једностранни формални акт (посао) чији постанак зависи од испуњења законски прописане форме, без обзира на *causa obligetionis*. Издавалац менице самим својим потписом на меници обавезује се. Из свега овог излази да меница није уговор, већ је само једностранни акт везан за строгу формалност. Да је меница уговор, онда не би био довољан само потпис за менично обавезивање, већ би морао постојати и узрок тог уговора *causa debendi*.

94. — Наш менични закон сматра меницу за формалну исправу о обећању своте, исто је тако сматра и немачки менични закон. По англо-американском праву меница је безусловни налог за исплату, док је по француском праву уговор.

§ 6

Улога и значај менице у трговачком промету

95. — Вредност менице за трговину је огромна. Пре појаве и усавршавања менице трговина је била слаба: размена добра вршена је за готово или само између познатих лица тј. између лица која су била у непосредном додиру, а извози су били сасвим ретки. Трговина је почела јако да се развија од појаве менице у трговачком саобраћају. Од тада се стаде развијати и међународна трговина, јер су се плаћања сад извршивала помоћу менице, те није више требало за сваку куповину слати новац из једног места у друго. Место новца дужник је слао своме повериоцу меницу, коју је овај лако могао уновчити.

96. — Мада данас домаћем и светском трговачком промету служе поште, телеграфи, телефони, бежична телеграфија, железнице, аутомобили, аероплани и друга саобраћајна средства, а постоји и безбедност за пренос новца из једног места у друго, ипак је меница и у ово наше доба од врло велике важности за трговину. Она служи трговини: 1) као средство кредита, 2) као средство плаћања (сурогат новца) и 3) као роба.

97. — 1) Као средство кредита

Трговина почива на кредиту: без кредита она би била спутана, неразвијена, сведена на најмање мере. Ако неки трговац не ужива поверење (нема кредита) код великопродаваца (гросиста) или код фабриканата, он неће моћи развијати своје послове, пошто неће моћи набављати велике количине робе. У томе случају он мора набављати робу само за готов новац, кога можда нема довољно, те ће му послови стога храматити. Кредит, који добијају тр-

говци једни од других или од произвођача, изражава се у кредитној исправи: меници и то на овај начин:

98. — Трговац-гросиста купује велике количине робе од фабриканата и пошто нема увек довољно готовог новца да му плати ту робу, он му даје меницу, коју фабрикант може индосаментом (преносом) пренети на неку банку и тако доћи до новца и пре меничног доспећа. Тако купљену робу, гросиста распродаје трговцима — малопродавцима — такође на менични кредит (вересију).

99. — Фабриканти и гросисти имају рачуна да продају робу на вересију (почек), пошто једино на тај начин успевају да продаду огромне количине робе (праве велики обрт) и том приликом постижу велике зараде. Кад не би било почека, продаја робе била би сасвим ограничена, јер купци немају увек толико готовог новца, колико би им било потребно за набавку робе. Трговци се најрадије одлучују да продају робу на меничну вересију, пошто је меница једна од најсигурнијих кредитних исправа, и што се може лако, због своје преношљивости, индосирати и тако уновчити пре свог рока.

100. — 2) Као заменик (сурогат) новца.

Друга улога менице у трговачком промету састоји се у томе, што се њом (меницом) могу врло лако вршити разна плаћања било у самој земљи, било у иностранству, те је тако она постала заменик (сурогат) новца. Велика сигурност меничне исплате, законом зајемчена повериоцима, створила је меници ову другу улогу, учинила је моћним средством плаћања и замеником (сурогатом) кованог новца. Од свију сурогата новца меница је најподеснији, јер поред сигурности њене исплате, она је лако преношљива, и то много чини да се она употреби као средство плаћања. На меници се може написати свота колика се хоће, затим у случају да се изгуби или украде, може се лако поништити и огласити за ништавну, те јој и те њене особине помажу да се употребљује за плаћање као сурогат новца.

101. — Од коликог је значаја меница у трговачком промету као средство плаћања и заменик новца види се из следећег примера.

Трговац А. из Београда купио је разне робе од трговца Б. из Лондона за 100.000.— динара, а трговац В. из Лондона купио је суве шљиве од трговца Г. из Београда за 100.000.— динара. Трговац А. дугује трговцу Б. 100.000.— динара, а исту толику своту дугује и трговац В. трговцу Г., ако би се, у овом случају,

плаћање вршило кованим путем, морао би београдски дужник А. спаковати и послати звечећи новац, осигурати пошљику и платити поштарину до Лондона, то би исто, са своје стране, морао радити и лондонски дужник В. Требало би, дакле, извршити две пошљке новца у супротном правцу и морала би се платити по два пута поштарина и трошкови око осигурања пошљке. Тако је се морало вршити плаћање пре појаве и употребе менице у трговачком саобраћају, али се данас то више не чини. Сада, у место тог скупог и незгодног начина плаћања, лондонски ће трговац Б., који је продао и послао робу београдском трговцу А., вући на свога дужника меницу у износу своје фактуре. Ту меницу може Б. продати на берзи или је индосирати на В. који је дужник трговца Г. из Београда. Ако је В. купио ову меницу од Б., он ће послати своје повериоцу Г. у Београд ради изравнања свога дуга. Г., добивши ту меницу од свога дужника, поднеће је на исплату о року трговцу А., који је означен као трасат, те ће му је овај исплатити. На овај начин исплатиће се са једном меницом обадва плаћања (потраживања) и то без слања готовог новца. Ако се вуку менице, с означањем места плаћања у самој земљи, онда се оне зову домаће менице или римесе, а ако се вуку на страна места (тржишта) зову се стране менице (девизе).

Менице служе као средство плаћања и у самој земљи и у иностранству. Данас се, поред чекова, најлакше и најсигурније врше међународна плаћања помоћу девиза.

102. — 3. *Као роба*. Меница је нарочита врста робе.

Појава менице и осталих вредносних папира у трговини изазвала је нарочиту врсту трговине са ефектима (вредносним папирима). Меница се купује и продаје као и остала роба, те се и она сматра као нарочита врста робе. Нарочито је њена улога средства плаћања учинила да се она тражи као роба.

103. — Банкарџи данас траже менице, они их купују на тржиштима где се више нуде, а продају их тамо где се траже. Цена се меници одређује на исти начин као и осталој роби: она се, дакле, регулише према понуди и тражњи. Уколико се више меница нуди једног дана на берзи, а мање се тражи, утолико ће им цена бити мања; а уколико се више траже, а мање нуде, утолико ће им цена бити већа. Закон понуде и тражње састоји се, дакле, у овоме: Што је већа понуда, а мања тражња, цена менице ће бити нижа; а ако је пак обрнут случај, онда ће цена бити виша.

104. — *Менични курс*. Пијачна цена менице изражава се у меничном курсу. Кад је пијачна вредност менице равна њеној номиналној вредности, онда је менични курс *al pari*; ако је менична пијачна цена већа од номиналне, онда је изнад *pari*. За такву се меницу плаћа ажија. У случају да је пијачна вредност испод њене номиналне вредности, онда се за њу каже да је испод *pari*, да је у дисажији.

105. — На менични курс утичу следећи узроци:

1) Понуда и тражња. (О томе је говорено под бр. 103).

2) Повећање или опадање вредности новца у месту, где се меница има платити. Кад се повећа количина папирног новца у оптицају, вредност новца опада у дотичној земљи, па ће према томе и курс меница на такву земљу бити нижи од номиналне вредности, у случају, пак, смањивања контингента папирног новца у некој земљи, вредност новца ће се повећати, па ће стога и менични курс бити виши.

3) Интерес који би се могао добити на меничну своту од продаје па до рока менице, такође утиче на одређивање меничног курса. Тај се интерес, кад се меница продаје пре рока, у пракси назива: дисконт или есконт и он се одузима од меничне номиналне вредности. Продаје ли се меница после своје доспелости он се додаје и назива се: камата. Меница продата после доспелости, вреди више од своје номинале за износ камате, као што вреди мање за износ дисконта, када је продата пре доспелости.

4) Најзад на менични курс утиче величина трошкова који се имају платити за поштарину и осигурање пошљке готовог новца као и сам интерес, који би се могао добити на томе новцу за време његовог путовања од пошљача до примаоца (од дужника до повериоца).

Трговац мора водити рачуна о свима овим узроцима, кад хоће да се послужи као средством плаћања.

106. — *Арбитража меница*. Промена курса меница и њихова различитост на разним тржиштима изазива трговачке послове назване арбитража девиза. Арбитражом девиза баве се банкарџи и на њој могу постићи лепу зараду. Да би исплатио свој дуг у некој страниј валути, ја то могу урадити помоћу менице на разне начине. На пример, ја дугујем 10.000.— франака Паризу, тај дуг могу измирити: 1) што ћу казати своје повериоцу из Париза да трасира на мене — (на Београд) — једну меницу за ту своту и да је прода у Паризу; 2) ја могу купити у Београду једну меницу на Париз и доставити је своје повериоцу; 3) ја могу купити у Бео-

граду једну меницу на ма које стране место и послати је своје повериоцу у Париз да је он тамо прода. У овом последњем случају имамо арбитражу девиза. Под арбитражом девиза подразумевамо куповину девиза на оном тржишту где им је нижи курс, а продајемо их на другом тржишту где им је виши курс. Разлика између цене девизе на тржишту где се продаје, јесте чиста зарада арбитраера тј. банкара који врши арбитражни посао.

§ 7

МЕНИЧНИ ПОСЛОВИ И ЛИЦА КОЈА У ЊИМА УЧЕСТВУЈУ

I

Појам и врсте меничних послова и лица која у њима учествују

107. — Менични послови спадају у групу трговачких послова између ма кога они били закључени. Лица која се својим потписом обавезују по меници, било да су трговци или не, примају на себе меничну обавезу. Свако, дакле, лице које учествује у меничним пословима, одговара за своје обавезе менично, а не грађански.

Меничних послова имамо четири:

108. — 1. Издавање менице. Основни (главни) менични посао јесте акт (посао) о издавању менице. Овај се посао закључује између издаваоца менице и ремитента. Издавалац се обавезује, стављајући свој потпис на меницу, да ће реминенту или његовом правопримјенику о одређеном року исплатити своту означену у меничном писмену, или пак да ће то учинити неко друго лице коме он издаје налог.

Издавалац вучене менице зове се трасант; а оно друго лице, коме он наређује да меницу плати, зове се трасат. Особа, којој се или по чијој се наредби има исплатити меница, зове се ремитент.

109. — 2) Менични пренос (индосамент). Тај се посао састоји у преносу менице с једног лица на друго. Лице, које преноси меницу, зове се индосант, а лице, на које се она преноси, зове се индосатар.

110. — 3. Менични пријем (акцепт) даје се само по трасираним (вученим) меницама. Овај посао закључује трасат са ремитентом или са неким индосатором, ако је меница била пре тога пренета.

Пријемом трасат прима на себе обавезу да исплати меницу, те са стављањем свога потписа на меници он постаје главни менични дужник. Трасат није менично обавезан све док не акцептује меницу, а кад то уради, он постаје главни менични дужник и назива се акцептант (прималац).

111. — 4) Менични авал (менично јемство). Овај се посао састоји у томе што се неко лице, које није било до тада у меничној обавези, обавезује да ће исплатити меницу са свима трошковима и интересом, ако је у року не исплати њен главни дужник, или лице за које се даје авал. Лице, које даје менично јемство (авал) и које се по њему обавезује, зове се авалиста (или менични јемац).

112. — Поред ових послова који сачињавају главне меничне послове, имамо још неколико меничних послова, који се врше у случају непријема или неисплате менице.

Ремитент, или који менични ималац, у случају непријема менице, може подићи протест због непријема и са тим протестом тражиће регресну исплату пре рока. Лице које подиже протест, зове се протестант, а оно лице, против кога се подиже протестат.

113. — Регресна исплата. Ако о року главни дужник не исплати меницу, менични ималац треба да подигне протест због неисплате и на основу тога може тражити од регресних дужника исплату меничне своте са интересом и трошковима око регреса. Таква се исплата назива регресна исплата. Лице, које може тражити од својих претходника регресну исплату, назива се регресдиент, а лице, од кога се може тражити регресна исплата, зове се регресат (регресни дужник).

114. — Пријем или исплата менице може се обезбедити и са стављањем на меници адресе у нужди или адресе по потреби. Издавалац менице, а исто тако и сваки њен индосант може ставити на меници, поред ознаке трасата, и „адресу у нужди“ тј. именовати неко лице, коме се притежатељ, менице у случају непријема или неисплате има обратити. Лице, чије се име тако ставља као адреса у нужди, зове се адресат у нужди (или адресат по потреби).

Београд, 5 фебруара 1929.

Дин. 4000.—

За два месеца од данас платите за ову прву меницу
по наредби Марка Пантића, суму од

Динара четири хиљаде

Вредност у роби и ставити исту у рачун без извештаја Г. Алекси Симићу из Земуна

Обрад Крстић

У случају потребе код
Г. Ивана Гавриловића, трг.
из Земуна

У овој меници Алекса Симић је трасат, а Иван Гавриловић је адресат по потреби (нужди).

115. — Пријем за част. У случају непријема менице од стране главног дужника (трасата), може њу примити и потом исплатити за част неког меничног обавезника свако пасивно способно лице, које није већ обавезно по датој меници. Лице, које прима меницу за част другог, зове се пријемник за част (хонорант), а кад је исплати за част друге особе, онда је платац за част (хонорант — интервениент), а особа, за чију се част меница прима или плаћа, зове се хонорат.

Овај менични посао зове се посредовање (интервенција или хонорирање).

Панчево, 10 фебруара 1929.

Дин. 2000.—

За месец дана од данас платите за ову прву меницу
по наредби Крсте Ракића суму од

Динара две хиљаде

Вредност у роби.

Господину Михаилу Илићу
из Београда

Никола Алексијевић

Примам за част г. Н. Алексијевића
Милан Стевановић¹⁾

¹⁾ Пријемник за част (хонорант).

116. — Домицилирана меница. Ако се на меници одреди за место плаћања друго место, а не место становања главног дужника, или ако се одреди друго лице да је плати у трасовом домицилу, онда се та меница зове домицилирана меница. Место, у коме се таква меница плаћа, зове се менични домицил. Лице, које је одређено да у меничном домицилу плати меницу, ако је тамо неће платити главни дужник, зове се домицилијат, а оно пак лице, које одређује домицилијата, зове се домицилијант.

II

Одlike меничних послова

117. — Менични послови спадају у ред трговачких послова, али се битно разликују од ових са својом особеном правном природом.

Одлуке меничних послова су следеће:

118. — (1) Свака менична изјава мора бити писмена. Писменост је неопходна свима меничним пословима, без ње не би важио ни један менични акт. Меница се, према томе, не може издати усмено, нити се усмено може акцептирати, авалирати ни индосирати.

119. — (2) Формалност меничних аката. Није довољно само да су менични акти писмени, већ да би били пуноважни они морају бити састављени по законским прописима и морају садржавати све оне састојке, који су законом предвиђени. Менични су акти, дакле, свечани или формални.

120. — (3) Једностраност меничних обавеза. Менични послови стварају само једнострану обавезу. Њима се само једна менична страна обавезује, док друга страна стиче само право. Код издања менице обавезу има: трасант или издавалац сопствене менице, код меничног индосамента: индосант (жирант), код акцепта: акцептант, код авала: авалиста. Ремитент и уопште сваки менични притежатељ има само права по меници.

121. — (4) Менице могу гласити само на одређену своту новца. Предмет меничне обавезе може бити једино каква свота новца, а никако шта друго, на пр. роба, метали и остале ствари. Због тога се као меница не би сматрала исправа састављена у њеном облику, а гласећа на извесну количину робе, метала, жита итд.

122. — (5) Солидарност меничне обавезе. Менице су сигурни ефекти, јер по њима за обавезе одговарају сви дужници соли-

дарно. Менична се солидарност састоји у томе, што свако лице, које се потпише на меници, јамчи да ће она бити исплаћена од стране главног дужника, а не буде ли пак од њега исплаћена, дужно је да је само оно исплати.

123. — (6) Самосталност појединих меничних обавезника. Менични обавезници одговарају својим обавезама по датој меници потпуно самостално тј. сваки од њих одговара без обзира на остале. Ако се деси да трасант постане (или је то већ био приликом издања менице) правно неспособан, пошто је меница акцептована и индосирана, акцептант мора исплатити меницу, без обзира на неспособност трасантову, иста је таква обавеза и за индостанте.

124. — (7) Обавезујући карактер меничног преноса (индосамента).

Да би преноситељ (индосант) пренео меницу по меничном праву (индосирао), потребно је да се он на њеној полеђини потпише и да је преда индосатору. Тим индосаментом (преносом) преноси сопственост менице и сва права, која су за ову везана, а прима на себе обавезу јемца, да ће та меница бити исплаћена о року њеном имаоцу, а ако не буде исплаћена од главног дужника, да ће је он исплатити.

125. — (8) Зависност појединих меничних изјашњења од вредности главне меничне обавезе.

Исправа, која не би била састављена по прописима §§ 1 и 103 Меничног закона, неће се сматрати као меница и сва споредна менична изјашњења, на пример: пренос, акцепт, авал, неће вредети.

126. — (9) Менична строгост. Једно од најважнијих обележја меничног дуга јесте менична строгост. Шта се подразумева под меничном строгошћу видећемо из следећег излагања.

Менични дужник обавезан је да плати меничну своту, без обзира да ли му је менични поверилац дао менично покриће тј. да је испунио своју обавезу која је послужила као материјални основ за издавање менице. Дужник се не може бранити да му менични поверилац није дао покриће (робу, новац или др.) па стога да он одбије исплату менице. Меница је потпуно независна од дуга који је послужао као основ њеног издавања. Она је перфектна чим је потпише менични дужник и потом преда меничном повериоцу, тако да овај последњи (мен. поверилац) може само на основу меничног писмена тражити меничну исплату, а ако је дужник неће да исплати, менични поверилац може подићи ме-

ничну тужбу само на основу ње саме и није дужан доказати да је предао покриће дужнику. Према томе положај меничног повериоца је повлашћен, док је, на против положај меничног дужника врло тежак. Због тога и закон тражи да меница буде издана у нарочито прописаном облику, тако да би менични дужник унапред приликом потписивања менице, увидео какву обавезу прима на себе.

127. — По пропису Грађ. суд. пост. (§ 451) меница се уподобљава јавној исправи, те према томе менични поверилац има право да подигне меничну тужбу по кратком поступку. У таквом случају дужник мора да исплати свој менични дуг, па после може тражити грађанском тужбом да му поверилац да покриће, али је дужан да сам докаже да није добио покриће.

128. — Још је тежи положај меничног дужника, кад ремитент индосира меницу. Индосаментом менични дужник постаје непосредни дужник последњег сопственика менице, коме безусловно мора исплатити месечну своту о доспелости. Из саме менице се не види да покриће није дато, па чак и када би се то видело, ни уколико не би могло помоћи меничном дужнику, јер је меница независна од основа због кога је издата. Пошто исплати меничну своту може подићи тужбу против ремитента (првог повериоца) и тражити да му да менично покриће. Та се тужба, као што је горе речено подиже по грађ. суд. поступку и решава по грађ. закону, а не по меничном.

129. — Према томе под меничном строгошћу подразумевају се оне законске последице меничног дуговања, које чине да је положај меничног дужника много тежи од положаја дужника по грађанско-правним обавезама. Та се менична строгост огледа у следећем:

1) Менични се дужник пуноважно обавезује кад се потпише на меници. Менични дужник не мора, дакле, својеручно исписати цео менични текст, да би он био пуноважно меничноправно обавезан довољно је да се својеручно потпише на меници, а ако је пак неписмен или због ма каквих разлога не може писати, онда ће бити менично обавезан кад је на меницу ставио свој рукознак пред јавним бележником или код суда (§ 98 мен. закона); 2) ако главни менични дужник не плати у року меницу, морају је платити регресни дужници; 3) ако је и ови не плате, поверилац има право да тражи наплату по кратком поступку. Код ове наплате извршне власти морају у року од три дана да изврше наплату судског решења о плаћању меничног дуга.

130. — 10) Предаја меничног писмена. Да би акт о меничном издавању (меница) имао своју правну важност, потребно је да издавалац преда писмено ремитетту. Меница је, дакле, перфектна када је потписану преда издавалац повериоцу (ремитенту).

131. — 11) Меница се издаје у виду приватне исправе, у изузетним случајевима она се може издати у виду јавне исправе на пример, кад је издавалац менице неписмен или неспособан за писање.

132. — 12) Трговачки карактер меничних послова.

Сви се менични послови сматрају за трговачке послове и обавезе, које из њих проистичу, имају се решити по кратком поступку. По нашем меничном праву и вучена и сопствена меница сматрају се као трговачке исправе. У Француској само вучена меница има трговачки карактер, а сопствена меница (billet à ordre) нема увек. Према art. 636 C. comm. сопствена меница ако је издана од нетрговаца, сматра се као грађански уговор. Сопствена меница дакле, у Француској имаће трговачки карактер кад је издана од трговаца, те ће у том случају трговачки судови бити надлежни за решавање спорова по тој меници, а кад она има карактер грађанског уговора биће надлежни грађански судови. Према нашем новом Трговачком закону од 2 октобра 1937 године (који још није ступио на снагу) менични послови имаће трговачки карактер само ако их обављају трговци, банкар и мењачи.

§ 8

МЕНИЧНЕ ТАКСЕ

133. — Свака меница мора бити таксирана по Закону о таксама. Менице се издају само на таксираној хартији, — на меничном банкету. За сваку меничну обавезу постоји одговарајући бланкет. Према Зак. о таксама ТБр. 31 употребљавају се за менице следећи таксирани бланкети:

За менице до 300 дин. бланкет од 1.— дин.			
За менице преко	300 дин. до	600 дин.	1.50 дин.
" " "	600 " "	1.200 "	2.— "
" " "	1.200 " "	2.000 "	4.— "
" " "	2.000 " "	3.200 "	6.50 "
" " "	3.200 " "	5.000 "	10.— "
" " "	5.000 " "	6.800 "	13.50 "
" " "	6.800 " "	10.400 "	19.— "
" " "	10.400 " "	14.000 "	25.— "
" " "	14.000 " "	20.000 "	34.— "

" " "	20.000 "	26.000 "	43.— "
" " "	26.000 "	32.000 "	52.— "
" " "	32.000 "	38.000 "	61.— "
" " "	38.000 "	44.000 "	70.— "
" " "	44.000 "	50.000 "	79.— "
" " "	50.000 "	60.000 "	94.— "
" " "	60.000 "	70.000 "	109.— "
" " "	70.000 "	80.000 "	124.— "
" " "	80.000 "	90.000 "	139.— "
" " "	90.000 "	100.000 "	151.— "
" " "	100.000 "	125.000 "	192.— "
" " "	120.000 "	150.000 "	230.— "
" " "	150.000 "	175.000 "	238.— "
" " "	175.000 "	200.000 "	306.— "
" " "	200.000 "	200.000 "	382.— "
" " "	250.000 "	300.000 "	458.— "
" " "	300.000 "	350.000 "	534.— "
" " "	350.000 "	400.000 "	610.— "
" " "	400.000 "	500.000 "	760.— "
" " "	500.000 "	750.000 "	1010.— "
" " "	750.000 "	1,000.000 "	1200.— "
" " "	1,000.000 "	1,250.000 "	1510.— "
" " "	1,250.000 "	1,500.000 "	1760.— "

Преко 1,500.000 дин. сваких 1.000 дин. још по 1 дин. Износ испод 1.000 дин. рачуна се као пуних 1.000 динара.

134. — За меничне обавезе у износу преко 1,500.000.— динара употребљава се менични бланкет за суму од 1,500.000 на који се, за више преко те своте, доплаћује такса по Закону о таксама у таксеним маркама које лепи надлежна власт — Пореска управа — на предњој страни менице и ништи их својим печатом, исписујући преко њих (таксених марака) датум и број са акта којим је тражено поништење. Све то има да утврди својим потписом надлежни чиновник.

135. — Менице морају бити написане само на одговарајућим таксираним бланкетима; изузетно, у случају кад у месту издања менице не може да се добије од овлашћених продаваца одговарајући бланкет, може се издати меница и на бланкету за мању вредност с тим да се долепи потребан вишак у таксираним маркама које ће се поништити код надлежне власти. Ако се изда меница мање таксирана, него што је законом о таксама предвиђено, издавалац и прималац биће осуђени да плате солидарно двадесет пута већу таксу, поред редовне, на име казне. Акцептант се неће казнити овом казном само онда када одмах, по пријему недовољно таксираних меница, извести надлежну власт да та меница није прописно таксирана.

136. — Заменице, које су издате у иностранству и тамо им је плаћање, кад се унесу у нашу земљу и пуне у саобраћај као и стране менице, које су унете из иностранства ради наплате без суделовања власти, плаћа се на име таксе, ма од које вредности, 5.— динара. Та се такса лепи у првом случају на полеђини менице и преко ње се испуњује пренос, а у другом случају (наплата без суделовања власти) на првој страни менице, на празном месту где је означена вредност менице. Та прилепљена таксена марка ништи се стављањем датума и потписа преко ње.

137. — Ако је меница издана у страној монети, ова се мора прво обрачунати у динаре по средњем берзанском курсу протеклог дана, па се онда од те вредности наплаћује такса по закону о таксама.

138. — Ако се стране менице уносе у нашу земљу ради наплате, пошто им је место плаћања одређено у нашој земљи, или се за те менице тражи суделовање наших власти, за њих се мора платити такса као и за домаће менице. У случају да се та такса не плати, лице, у чијим се рукама меница нађе, биће осуђено да плати двадесетоструку таксу, поред плаћања редовне таксе.

139. — 1) За меничне протесте због непријема или због исплате, ако их издаје надлежна власт плаћа се на име таксе:

а) до динара 500.—	закључно	такса дин. 5.—
б) преко 500 до 1000.—	динара	такса дин. 10.—
в) преко 1000.—	динара	такса дин. 20.—

2) Ако те протесте издаје јавни бележник плаћа се на име таксе:

а) до динара 500	такса дин. 3.—
б) преко динара 500.— до 1000.—	такса дин. 8.—
в) преко динара 1000.—	такса дин. 12.—

Такса за меничне протесте не лепи се на протестима, већ се ставља у књигу меничних протеста коју морају водити надлежне власти.

Кад протесте подижу јавни бележници они, поред државне таксе, рачунају на име свога труда и писања изванредан проценат (0/0) који је уредбом о протестним регистрима (§ 13) одређен.

ДРУГИ ДЕО

СУБЈЕКТИВНО МЕНИЧНО ПРАВО

§ 9

Менични повериоци и дужници

140. — Закључујући меничне послове између себе менична лица појављују се једна као повериоци, а друга као дужници.

1. — Менични су повериоци она лица која се појављују у меничним пословима као и сопственици менице, а то су: трасант (кад издаје меницу по сопственој наредби или се на њега она индосира), ремитент, последњи индосатар, платац за част и после рока сваки онај у чијим се рукама нађе пошто ју је претходно испунио.

2. — Менични су дужници сви они који одговарају за меничну исплату, а то су: трасант, издавалац сопствене менице, индосанти, акцептант за част и авалиста. Менични се дужници деле на: а) главне дужнике: издавалац сопствене менице и акцептант; б) на споредне: авалиста и акцептант за част и в) на регресне: трасант и индосанти.

§ 10

I

Менична способност

141. — Менична способност јесте правна могућност да се могу склапати менични послови. Меничну правну способност, дакле, има оно лице које може бити менични дужник или менични поверилац. Према томе имамо две врсте меничне способности: активну и пасивну.

а) Под активном меничном способношћу разумемо правну могућност која припада некоме лицу да може стећи право по меници т.ј. да може бити поверилац менице. Активну меничну способност имају имаоци менице: ремитент и индосатари.

б) Пасивна менична способност је могућност да се може обавезати по меници, да се постане менични дужник. Ову способност морају имати сви менични дужници: трасант, издавалац сопствене менице, акцептант, хонорант, авалиста и индосанти (жиранти).

142. — Кад се говори о меничној способности, увек се мисли само на пасивну меничну способност, јер њу мора имати свако лице које се менично обавезује.

О пасивној меничној способности говори § 97 мен. закона који гласи: „У меничну обавезу може ступити свако лице у колико се може уговором обавезати према прописима Грађанског или Трговачког законика“.

143. — Према овој одредби способност за закључивање меничних послова имају физичка пунолетна лица, а исто тако и она правна лица која могу закључивати уговоре. Пунолетно је свако оно лице које је навршило 21 годину живота.

144. — Прописом § 97 Мен. зак. дато је право без разлике свакоме лицу, које може уговоре закључивати и које може правно располагати са својом имовином, да се може менично обавезати. Више не постоји менична неспособност земљорадника (која је постојала у Србији пре доношења новог Меничног закона) ни војника (који су по старим законима српским и аустријским били менично неспособни).

II

Менична неспособност

145. — Менично су неспособна следећа лица: малолетници, умоболници, расипници, стечајни дужници и глуво-неми ако су неписмени.

1. Малолетници. За малолетнике сматрају се сва она лица мушког и женског пола која нису навршила 21 годину живота. Малолетници се не могу менично обавезати т.ј. не могу бити менични дужници. Да би се један малолетник могао правно менично обавезати потребно је да за то добије одобрење од свога оца, односно од свога стараоца.

146. — Закон дозвољава да се може дати могућност извесним малолетницима, да се могу менично обавезати и без потребног појединачног одобрења оца или стараоца. То бива у случају када малолетник добије одобрење да се бави трговином. Малолетник — трговац бави се пуноважно свима трговачким пословима, па се према томе може и менично обавезивати. Малолетник,

кога суд прогласи за пунолетног пре навршетка 21 године, назива се еманципованим. Он мора имати пуних 17 година да би могао бити еманципован. Еманциповани малолетник се уподобљава пунолетном. Еманциповани малолетник — трговац има исту правну способност као и други пунолетни трговац. Он може пуноважно закључивати све трговачке и меничне послове. Он може задужити и отуђити своју покретну и непокретну имовину, па се по томе и разликује од еманципованог малолетника нетрговца, који не сме задужити ни отуђити своје непокретно имање без посебног одобрења родитеља или старатеља.

Еманципованом малолетнику може се одузети све до његовог пунолетства дато одобрење увек кад је то у интересу његове имовине. То му одобрење могу одузети иста лица која су му га и дала.

147. — 2. Удате жене. Према одредби § 97 Мен. зак. менично се може обавезати свако лице без обзира на пол уколико се може уговором обавезати према прописима Грађанског или Трговачког законика. Пошто код нас још нису извршене унификације ова два законика, то се менична правна способност удатих жена мора решавати по досадашњим Грађанским законима на различите начине. По општем праву женска лица су равноправна са мушким и могу закључивати правне послове. На основу овог у нашој држави, на подручју важности бив. аустриског и мађарско-хрватског законодавства женкиње пунолетно може се менично обавезати. У Србији постоји ограничење правне способности само за удате жене. По пропису § 920 Грађ. зак. удате се жене за живота мужевљевог уподобљавају малолетнима у погледу руковања имањем. Према томе удата жена у Србији, а исто тако и у Босни и Херцеговини, не може се менично обавезивати без одобрења свога мужа. То мужевљево одобрење може бити изречно или прећутно.

Изречно је одобрење оно које се види из саме менице или неког одвојеног писмена, док је прећутно кад се оно може извести из мужевовог учествовања у издатој меници. Прећутно одобрење ће бити, на пример: 1) кад муж трасира меницу, а његова је жена акцептира или обратно; 2) кад жена индосира меницу коју је муж трасирао по њеној наредби или у њену корист или пак кад муж индосира меницу коју је по његовој наредби издала његова жена. Удата малолетна жена у Војводини не може се менично обавезати, док за то не добије одобрење старатељског судије (§ 111 Мен. закона).

148. — 3. *Умоболници*. Под умоболницима закон подразумева она лица која су душевно оболела, те су као таква лишена разума. Таквим се лицима одређује старатељ, који врши за њих све правне послове. Умоболници сами, без старатеља, не могу закључити ни један правни посао, па се, према томе, не могу ни менично обавезати.

149. — 4. *Расипници (распикуће)*. — Пунолетним лицима која неразумном и расипничком управом упопрашћују своју имовину, може се одузети право руковања и управе имовином, те према томе она постају правно неспособна за закључивање правних послова. Она морају бити судски проглашена за расипнике (распикуће). Расипници не могу пуноважно обављати правне послове, па према томе не могу се ни менично обавезивати. За њих те послове врше постављени им скрбници (стараоци).

150. — 5. *Лица глуво-нема* ако су неписмена не могу се менично обавезивати. Глуво-неми могу се менично пуноважно обавезивати само ако знају писати.

151. — 6. *Стечајни дужник*, од дана стварања стечаја, постаје менично неспособан (§ 920 Грађ. зак.). Он не може закључивати само оне меничне послове, којима би оптеретио стечајну имовину (§ 3 Стеч. закона).

152. — 7. Најзад менично су неспособна и она лица, која по навршеној 21 години старости и даље остану под родитељском влашћу (§ 151 Грађ. зак.).

153. — Неписмена и слепа лица могу се менично обавезивати само ако на меници ставе свој рукознак или мухур, који може бити оворен од надлежног суда или јавног бележника §§ 98 и 99 Мен. зак. Оверавање рукознака од стране суда или јавног бележника служи да би се што боље заштитила ова лица од опасности која би могла наступити за њих од строгих меничних обавеза.

III

Време по коме се цени менична способност

154. — Менична способност појединих меничних обавезника цени се по тренутку закључивања меничног посла којим се предузима менична обавеза. Способност трасанта цени се по времену потписивања издате менице, а способност осталих меничних обавезника (акцептанта, хоноранта, индосанта, аванисте) по времену када су они свој потпис ставили на меницу. Сваки се, дакле, менични обавезник пуноважно обавезује само, ако је у моменту потписивања меничног акта, био меничноправно способан. На важност његове обавезе не може утицати његова доцнија неспособност.

IV

Последице меничне неспособности

155. — Менична способност односи се само на лица, која се обавезују по меници, а исто тако и менична неспособност, те према томе оне не могу имати никаквог утицаја на важност меничног писмена. Менично писмено, ако је састављено по законски прописаном облику важиће и онда када је трасант правно неспособно лице. У том случају меница важи према сваком правно способном меничном обавезнику, без обзира на то што су неки менични обавезници били менично неспособни, када су потписали менично писмено.

156. — Свако лице, које је обавезно по меници, сматра се за правно способно. Онај који тврди, да је неки менични обавезник био менично неспособан, кад је се на меници потписао, дужан је то и да докаже.

157. — Менице издате од менично неспособних лица пуноважне су исправе, само што оне не важе наспрам тих правно неспособних лица, али зато важе према сваком меничном правно способном обавезнику. Менице, које су издала или су се по њима обавезала менично неспособна лица (сем малолетника) пре своје неспособности, важе и наспрам њих исто као и наспрам обавезника правно способних.

158. — Менице издате од малолетника, без потребног одобрења надлежних лица, наспрам њих немају никакве вредности. Ако је малолетник имао користи од те менице, моћи ће се тражити тужбом код грађанског суда повраћај примљене вредности. Исто тако, малолетник ће бити дужан вратити све што је примио по издатој меници, без обзира да ли је од тога имао користи или не, у случају када је лукавством или преваром убедио неко лице о својој пунолетности.

Малолетник кад постане пунолетан може признати своје обавезе које је у малолетству учинио. Он тако може признати не само своје грађанске и трговачке обавезе, већ и меничне.

Заступање у меничним пословима

159. — По прописима општег права сви се послови и уговори могу закључивати и посредством треће особе, па се на основу тога принципа, који је и меничним правом признат, могу и менични послови закључивати преко трећег лица, преко заступника (пуномоћника). Заступништво је, дакле, вршење послова у име и за рачун другог. Оно се разликује од комисионара по томе што комисионар (као заступник другог лица) врши послове у своје име а за туђи рачун, а заступник (пуномоћник) то чини у име и за рачун другог. Заступник или пуномоћник је оно лице, које има пуномоћје или овлашћење да може вршити неке послове у име и за рачун неког другог лица, које оно заступа и које се зове заступани или властодавац.

160. — У § 8 Мен. зак. говори се о обавези заступника. Ако се заступник (пуномоћник) без уредног овлашћења потпише на меници као пуномоћник другог, он је тада лично по њој обавезан и мораће сам сносити последице те обавезе. Онај који се лажно представља за туђег заступника, обавезан је сам и дужан је да он лично исплати ту меницу, а не оно лице за чијег је се пуномоћника издавао.

161. — Како одговара пуномоћник који прекорачи дато му пуномоћје (овлашћење)? Сваки пуномоћник (заступник) закључује посао, за који је добио овлашћење, и њиме обавезује свога властодавца, али само у границама добивеног овлашћења. Прекорачи ли дато му овлашћење, он се онда лично обавезује, а властодавац је обавезан само за ону своту за коју је дао овлашћење (§ 8 став 2 Мен. закона). На пр., ако је пуномоћник издао меницу у износу од 25.000.— динара, а имао је овлашћење од свога властодавца само за 20.000.— динара, он мора у томе случају платити сам ту меницу, дакле, он је обавезан за цео износ од 25.000.— динара. То је утврђено због тога што трећа лица не могу да деле своје потраживање између пуномоћника и властодавца, јер она имају право на исплату целе меничне своте. Ипак властодавац ће бити обавезан за онај део меничне своте за који је заступнику дао овлашћење, а то ће бити у овоме случају 20.000.— динара.

162. — По меничним пословима може бити заступан и поверилац и дужник. Поверилац може овластити неко лице да за његов рачун презентира меницу на акцепт и на исплату, да изиште про-

тест, да тражи исплату за част и регресну исплату и да подигне меничну тужбу. То се пуномоћје, (овлашћење) мора дати у виду пуномоћја потврђеног од надлежног суда или у виду прокураторског преноса (пуномоћничког индосамента).

Дужник може бити заступљен при издавању, при пријему и при исплати менице.

163. — Пуномоћник мора имати пуномоћје, да би могао заступати свога властодавца, у моменту обављања извесног меничног посла.

164. — Заступник, који чини неки менични акт, мора ставити на самој меници име или фирму свог властодавца, а потом се својеручно потписати. Заступник, стављајући свој потпис на меници, назначује да се потписује: „као заступник“ или „као пуномоћник“ заступаног лица, или „по његовој наредби“. На пример Стеван Николић треба да потпише меницу као заступник фирме: „Браћа Илић и друг“, он ће тада ставити: „као пуномоћник“ или „р.ра Браћа Илић и друг Стеван Николић“. (Браћа Илић и друг је печат фирме а испод њега се потписује као пуномоћник Стеван Николић).

165. — Не буде ли пуномоћник на овакав начин потписао, т.ј. ако се из његовог потписа не види да је он и чији је пуномоћник, онда се сматра да је се он сам лично обавезао.

V Образац. Меница издата од пуномоћника

Суботица, 8 фебруара 1940.	Дин. 20.000.—
За месец дана од данас платите за ову прву меницу по наредби нашој сопственој суму од	
ДИНАРА ДВАДЕСЕТ ХИЉАДА	
Вредност примљена у роби, и ставите исту у рачун са извештајем г. Михаилу Ђурићу из Сомбора	
р.ра Браћа Илић и Друг (печат) Стеван Николић ¹⁾ с. р.	
Плаћање у Сомбору	

166. — Уместо имена физичког лица, које заступа пуномоћник, није довољно испред потписа пуномоћника ставити само занимање или положај, којим се заступљени разликује од осталих лица, него се мора ставити и његово име. На пр. „по овлашћењу претседника трговачког удружења“ итд. Ако би пуномоћник тако

¹⁾ Пуномоћник.

ставио означење заступаног, сам би лично био обавезан по таквој меници. А ако би се издала једна меница са потписом: „министар трговине“ или „наследници пок. Митра Митровића“, таква меница била би ништавна, јер јој недостаје потпис издаваоца, ма да би се могло знати на пр. ко су наследници пок. Митра Митровића, пошто меница није потписана на начин предвиђен у закону.

§ 11

МЕНИЧНИ САСТОЈЦИ

Битни састојци

I

Трасирана меница

167. — Меница је писмена кредитна исправа, која је по природи својој намењена циркулацији (промету). Ради обезбеђења меничног промета, Менични закон одређује главне састојке које мора имати свака меница. Нашим Меничним законом (у § 1) није изрично казано који су главни (битни) састојци менице, али се из одредбе § 2 види, да се неки од побројаних састојака у § 1 могу изоставити па да ипак меница буде важећа.

168. — Менични закон ништа не говори о материјалу на коме се има исписати меница. Према томе меница би вредила и онда када би била издана на платну, на пергаменту, кожи итд., само ако су испуњени законски услови. Ма да Менични закон не говори о материјалу менице, уобичајено је да се меница издаје на хартији. Данас се код нас издају менице на нарочитој хартији, на таксираним бланкетима, које штампа Управа државних монопола и продаје их као монополски артикал. Ако се деси да се не може наћи у једном месту прописани менични бланкет, онда се може издати меница и на обичној хартији стим да се има налепити и прописно поништити одговарајућа такса у таксеним маркама. Менице могу бити исписане мастилом или оловком, затим могу бити литографисане или оштампане, само им тада потписи морају бити својеручни, да би важила обавеза потписаног лица.

169. Битни састојци трасиране менице

По § 1 Мен. закона трасирана меница садржи:

①. означење да је меница, написано у самом слогу исправе и на језику, на коме је она састављена;

- ②. безусловни упут да се плати одређена свота новаца;
- ③. име онога који треба да плати (трасат);
- ④. означење доспелости;
- ⑤. место где треба платити;
- ⑥. име онога коме или по чијој наредби треба платити (ремитент);
- ⑦. означење дана и места издања менице;
- ⑧. потпис онога који је издао меницу (трасант)“.

170. — 1.) *Означење да је меница*, које се има написати у самом меничном слогу и на језику, на коме је она састављена. У меничном закону није изречно наређено, да се у меници мора ово означење изразити баш са речју: „меница“, те се према томе могу ваљано употребити и други слични изрази као: менична исправа, менични налог, менично писмено и др.

171. Менична је обавеза врло строга, те је стога потребно да се одмах, на први поглед, може распознати меница од осталих кредитних исправа, па је због тога законодавац и наредио да се *означење да је меница* мора унети у сам менични слог. Изоставили се ово означење или напише изван меничног слога, меница неће важити као менична исправа.

172. Ако се у нашој држави изда меница на француском језику (или на неком другом страном језику), означење да је меница мора бити изражено на француском језику са речју: *lettre de change* (или неком другом речју која има исто значење).

По француском меничном праву ово се означење не сматра за битни менични састојак, па према томе меница издата у Француској без означања у тексту „*lettre de change*“ пуноважна је менична исправа и као таква сматраће се и код нас, ако би својим индосманима доспела у нашу земљу.

173. — Меница, издата у нашој земљи на нашем језику, са означањем да је меница на неком страном језику, на пр. у место речи: „меница“ стоји реч: »*lettre de change*«, ништавна је, јер јој недостаје један битни састојак, а то је означење да је меница на нашем језику.

174. — 2) *Назначење меничне своте* која се има платити. Менична свота мора бити изражена једино у одређеној врсти новца. Меница је по природи својој, кредитна исправа која гласи само на новац. Она не би била ваљана, ако би, у место да гласи на одређену своту новаца, гласила на извесну количину робе или на вред-

носне папире или на ма какве друге ствари, то излази из самог прописа тачке 2 § 1 Мен. закона, који гласи: „безусловни упут да се плати одређена свота новаца“.

175. — Закон не наређује да менична свота мора бити написана словима, као што је то било у срп. трг. закону. Менична свота, дакле, може бити пуноважно написана словима или бројевима. Бројевима се назначује при врху с десне стране изван меничног слога, а у самом меничном слогу исписује се словима.

176. — Шта ће бити ако је менична свота написана словима и бројевима али различито? У томе случају вреди свота исписана словима (став 1 § 6 Мен. закона).

177. — Кад је менична свота написана више пута словима, или више пута бројевима, па између тих свота постоји разлика, онда вреди најмања свота (§ 6 став 2 Мен. зак.).

178. — Из свега овог излази да ће вредети и она меница у којој је само једанпут и то бројевима исписана менична свота, па изван меничног слога, док по француском трг. закону и бившем срп. трг. закону (одељак о меницама), таква меница би била ништавна. Ти закони траже да се менична свота мора словима назначити у самом меничном тексту.

179. — У меници по виђењу или на одређено време по виђењу, трасант може одредити да свота у њој означена носи камату. Ако се унесе означање камате у остале менице, сматраће се, као да није ни унета (написана). Таква је меница пуноважна исправа, само се напомена о камати не узима у обзир (§ 5 став 1 Мен. закона).

180. — Ако се не назначи у меницама по виђењу каматна стопа, она се има рачунати по 6%. По меницама по виђењу ако камата није назначена, она се не рачуна, а ако је назначена она се има рачунати почев од дана издања, осим ако трасант и ремитент нису друкчије одредили (§ 5 став 2 и 3 Мен. закона).

181. — Одредба о камати у меницама по виђењу или на одређено време по виђењу предвиђена је и хашким реглманом за међународно менично право, па је стога и унета у наш менични закон. По ранијим нашим меничним законима та је одредба у ма којој меници сматрана као ненаписана, а аустријски закон сматрао је да је меница са означеном каматом ништавна.

182. — У пракси се обично камата унапред наплаћује, чим се изда меница, то се ради код оних меница код којих се тачно зна

доследност. Међутим код меница по виђењу, или на одређено време по виђењу, не зна се за колико се дана има унапред израчунати камата, да би је ремитент могао приликом издавања менице наплатити (задржати), те је стога било потребно да се за такве менице законом одобри назначење камате.

183. — 3) *Име ремитента* тј. оног лица или фирме, коме или по чијој се наредби меница има платити (тач. 6 § 1 Мен. зак.).

184. — По меничном закону ремитент може бити било физичко (природно) било правно лице. Сваки ремитент има бити назначен у меници својим грађанским именом или фирмом. Фирмом се означаје, када је ремитент трговац и меница се издаје поводом неког трговачног посла у коме је он поверилац. Ако се за ремитента одређује трговачко друштво, назначиће се друштвена фирма. Поред ознаке имена ремитента није потребно стављати његово занимање и домицил.

185. — На једној меници може бити означено више ремитената, који се тада називају суремитенти. Суремитенти имају заједничко право на тражење исплате менице, а исто тако и на пренос менице. Они не могу посебице вршити менична поверилачка права, већ сви скупа. Означање више ремитената по истој меници гласило би :

... „платите за ову прву меницу по наредби Јеврема Илића и Петра Николића из Београда“, или „платите за ову прву меницу Јеврему Илићу и Петру Николићу из Београда“.

186. — Код означања ремитента не мора се ставити испред његовог имена клаузула „по наредби“, као што је то изрично захтевао срп. трг. зак. (тач. 3 § 80). Меница се може, дакле, издати са клаузулом „по наредби“ а исто тако и без ње, али је у пракси уобичајено да се она увек ставља испред имена или фирме ремитента.

187. — 4) *Име трасата*. Трасат је оно лице на које се трасира меница и које треба да изврши њену исплату. Да би важила трасирана меница, мора се у њој означити адреса лица коме се упућује налог да плати меничну своту. Трасатова се адреса ставља испод меничног текста с леве стране. Она се састоји из имена и презимена или фирме трасата. Поред имена и презимена, ради веће сигурности, може се означити и његово занимање. Закон не захтева да се и занимање трасатова означи, те ће и без те ознаке важити меница, само кад се може тачно утврдити идентитет тра-

сата. Као што се трасатом занимање не мора назначити, тако се исто не мора назначити ни место његовог сталног пребивалишта (његов домицил).

188. — Ако се по једној меници означи више трасата, онда, да би та меница била важећа, потребно је да су сви трасати из једног места и да се између њихових адреса (имена) стави свеза „и“. На пр. „Г. г. Живку Антићу и Милоју Симићу из Земунa“.

У томе случају трасати се називају: „сатрасати“.

189. — Кад би се адресе два или више трасата по истој меници ставиле на овај начин: „Г.г. Живку Антићу или Милоју Симићу“, имали би случај алтернативног одређивања трасата, које чини меницу неважећом, јер јој недостаје један битни састојак. У овом случају није јасно одређен трасат, те је стога свака меница с алтернативним одређивањем трасата ништавна.

190. — 5) *Трасант*, Лице које издаје трасирану меницу зове се трасант. Како је акт о издању менице главни менични акт, то се за његову ваљаност тражи да га трасант својеручно потпише. Трасант се потписује испод меничног текста с десне стране. О месту где ће он ставити свој потпис не говори ништа менични закон, али је се, по аналогији потписивања осталих аката или уговора, утврдило да тај потпис има да буде испод меничног слога и то на самом лицу менице.

191. — Кад трасира меницу трасант, који је неписмен или не може да пише, он ће уместо потписа ставити на меницу свој печат, мухур или рукознак, који мора бити оверен на самој меници од надлежног суда или јавног бележника (став 1 § 98 мен. зак.).

192. — Ако трасант издаје меницу за рачун другог лица, он то мора назначити у самој меници, иначе пропусти ли да то уради, сматраће се да је меницу издао за свој рачун. Потпис трасанта као пуномоћника другог лица биће „као на пр.: пуномоћник Ивка Марића Јован Илић с.р.“

193. — Трасант се потписује својим грађанским именом и презименом, а ако је он трговац и издаје меницу за своје трговачке послове, он ће се потписати својим трговачким именом (фирмом). Код потписивања на меници фирмом, ова се мора назначити онако како је протоколирана код суда и у трговачки регистар уведена.

194. — Трасант не мора сам својом руком исписати менични текст, то може урадити и неко друго лице, он се мора само своје-

ручно потписати. У случају немогућности да се потпише поступиће се као што смо унапред казали (према одредби става 1 § 98).

195. — Меницу пуноважно могу издати два или више трасанта заједно. У том случају издаваоци (трасанти) називају се сатрасанти, и сваки је од њих самостално обавезан по датој меници.

196. — Меница се може издати и по наредби самог трасанта. Тада имамо трасирану меницу по сопственој наредби. У тој је меници издавалац и ремитент једно исто лице. Таква ће се меница издати када купац овласти свога продавца да на њега трасира меницу. На пр. Љубомир Обрадовић вуче меницу на свог дужника Милана Стевановића за износ фактуре од 10.000.— динара.

Београд, 14 јануара 1940.

Дин. 10.000.—

За два месеца од данас платите за ову прву меницу по наредби мојој сопственој суми од

ДИНАРА ДЕСЕТ ХИЉАДА

Вредност примљена у роби и ставите исту у рачун без извештаја.

Г. Милану Стевановићу, трг.
из Ваљева

Љубомир Обрадовић

Плаћање у Ваљеву.

Ако би меницу издало више лица заједно или неко удружење, на пр. неко трговачко друштво по сопственој наредби, онда би требало ставити: „...по наредби нашој сопственој...“

197. — Према одредби § 3 мен. зак. по једној истој меници трасант истовремено може бити и ремитент и трасат. То значи да једно исто лице може бити у меници издавалац, дужник и поверилац. Таква меница сматра се за важећу, али да би могла имати дејства једне менице мора бити индосирана на неко друго лице. Ако не би била индосирана, она, ма да је правно важећа, фактички не би вредила ништа, пошто се права и обавезе које проистичу из ње налази у рукама једног истог лица. Стога се таква меница одмах по издању индосира на друго лице, индосант (трасант-ремитент-трасат) прима дисконтовану меничну вредност од индосатора и обавезује му се да ће је о року исплатити.

VII Образац. Трасирана меница у којој је једно исто лице и трасант и трасат и ремитент. (Лице менице).

Београд, 1 марта 1940.	Дин. 5.000.—
За три месеца од данас платите за ову прву меницу по наредби мојој сопственој суми од	
ДИНАРА ПЕТ ХИЉАДА.	
Г. Петру Микулићу, мени лично.	
Београд.	Петар Микулић
Плаћање у Београду.	

Полеђина ове менице

За мене по наредби Павла Костића.	Вредност примио у готову.	2 марта 1940 Београд.	Петар Микулић
--------------------------------------	------------------------------	--------------------------	---------------

198. — Оваква меница по нашим старим меничним законима није важила, али је наш нови менични закон признаје као пуноважну меничну исправу, што је позајмљено из Хашког реглмана од 1912 године.

199. — Овакве се менице могу згодно издавати само када њихов издавалац ужива добар кредит код банкара или других лица, који ће му је радо дисконтовати. У сваком, пак, другом случају узалудно би било издавати овакве менице, пошто са њима трасант не би могао лако остварити свој циљ.

200. — *Обавеза трасантова:*

О обавези трасантовој говори се у § 9 нашег Меничног закона, који гласи:

„Трасант одговара да ће меница бити акцептована и исплаћена.

Он себе може искључити од одговорности за акцепт. На против, свака напомена којом би искључивао одговорност за исплату, сматра се као да није ни написана.

Пропис § 9 говори о главној обавези. Поред те главне обавезе трасант је обавезан и на издавање меничних дупликата, о тој се обавези говори у § 63, а исто тако и код захтева због неоправданог обогаћења у § 85.

По својој меничноправној обавези трасант одговара да ће меница бити акцептирана и исплаћена.

* 201. — Трасантова обавеза за акцептирање менице састоји се у томе што је он гарант (јемац) да ће трасат меницу акцептирати, а ако овај то не учини, он ће је сам морати исплатити. Према томе садржај одговорности трасантове за акцептирање менице је регрес. Ако меница није акцептирана или је само делимично акцептирана, ималац менице је овлашћен да одмах и пре доспелости тражи исплату менице од трасанта и од осталих регресних дужника (§ 42).

202. — Ако меница није исплаћена од стране главног меничног дужника, трасант је дужан да је исплати, под условом да је на време изискат протест. Трасантова обавеза за исплату менице је регресне природе и трасант је одговоран не само за исплату меничне своте, него и за исплату свих регресних трошкова.

Трасант је једини менични обавезник све док меница не буде акцептирана или индосирана.

203. — Ако има више трасаната, њихове су обавезе према имаоцу менице самосталне, али су солидарне.

204. — Кад престаје обавеза трасантова? Она престаје кад трасат плати меницу, кад је плати акцептант и најзад кад је исплати регресним путем трасант.

205. — Које је одговоран трасант? Закон изрично не одређује коме је трасант одговоран, али из прописа § 47 и § 65 излази да он одговара ремитенту и његовим последницима, али само под условом да су формално и материјално легитимирани (§ 15). Имаоцу менице који је само формално легитимирани, а није и материјално трасант не одговара.

206. — Трасант може себе искључити од одговорности за акцепт. То искључење: „без обавезе за акцепт“ треба да стави на меницу, и трасант га може ставити по свакој меници.

207. — Трасант не може себе искључити од одговорности за исплату. Трасант кад трасира вучену меницу он издаје наредбу трасанту да му меницу прими и исплати и уједно обећава да ће меница бити исплаћена. И док трасант може отклонити своју обавезу да ће трасант извршити његову наредбу о акцепту, он то не може учинити са својом обавезом о исплати менице. Меница мора увек садржавати обећање да ће бити исплаћена, па ма то било и од самог трасанта.

Меница је, дакле, апстрактно обећање исплате своте, па ако би трасант отклонио ма којом напоменом своју одговорност за исплату, меница би изгубила своје кредитно дејство.

По пропису последње реченице § 9 напомена, којом би трасант себе искључивао од одговорности за исплату, сматра се да није ни написана. Меница, на којој би се нашла таква напомена је пуноважна исправа, само се та напомена сматра као да није ни написана.

208. — Грађанскоправна или трговачкоправна обавеза трасантова према трасату.

Трасант кад трасира меницу добија за њу меничну валуту (вредност), па је стога он обавезан да снабде трасата меничним покрићем. Та његова обавеза није меничноправна, него је грађанскоправна или трговачкоправна, према томе поводом кога је посла трасант упутио налог трасату да акцептује и исплати меницу.

209. — Поред тога трасант је обавезан и на издавање меничних дупликата о којима се говори у § 63, а и по захтеву имаоца менице због неоправданог обogaћења. § 85 Мен. закона, ова му је обавеза грађанскоправна а не меничноправна.

210. — 6) Означење доспелости (став 4 § 1). На меници се мора означити рок или доспелост, кад се има исплатити менична свота.

211. Ако се у трасираној меници незначи њена доспелост, таква ће се меница сматрати као меница по виђењу (став 2 § 2 Меничног закона).

Према начину одређивања доспелости можемо имати ове менице:

212. — 1) Дневне менице, то су оне менице којима је рок плаћања утврђен на неки одређени дан.

Рок овим меницама може бити утврђен:

а) на неки одређени календарски датум, на пример: „платите за ову меницу 10 априла 1941 године“...

Менице са недовољно одређеним роком не важи, на пример, рок је означен само са бројем дана, али без месеца и године: „платите 10...“ Међутим меница која би гласила: платите 10 овог месеца, била би пуноважна, јер јој се рок плаћања одређује према датуму издања. Ако би пак датум издања ове менице био напр. 12-1-1940, онда она не би вредила, јер јој је датум издања доцнији од доспелости. Исто тако неће важити ни меница, која би била издана 10 марта 1940 с означеним роком плаћање 10 јануара ове године. Ништавне су, дакле, све оне менице којима је означена доспелост пре датума издања.

б) на почетак, средину или крај месеца, у томе случају рок меници пада 1, 15 односно последњег дана у месецу.

в) на неки празник, на пр. „платите на Петровдан...“, то су празничне менице. Ако би се издала меница с доспећем на неки празник који пада два или више пута годишње, као Св. Јован зимски и Св. Јован летњи, тада се мора тачно назначити у које доба пада празник, или ће се ставити датум празника. Не учини ли се тако, таква меница неће важити, јер јој није јасно одређен рок.

213. — 2) Датумске (дато) менице. То су оне менице код којих је рок плаћања утврђен на одређено време после издања (§ 32 Мен. зак.). Датумска меница гласи: „За два месеца од данас, или за 15 дана од данас платите за ову меницу“...

Код ових се меница доспелост почиње рачунати сутрадан по издању, дакле, не рачуна се и дан издања.

214. — 3) Менице по виђењу (§ 32 Мен. зак.). Менице по виђењу могу бити плативе одмах по виђењу или на одређено време по виђењу.

а) Менице по виђењу (одмах по виђењу) гласе:

„Платите по виђењу за ову меницу“... Оне се морају исплатити чим се презентирају на виђење.

б) Рочне менице по виђењу су такве менице код којих се рок плаћања одређује за одређено време по виђењу. Те менице морају бити презентирани на пријем, да би се од дана пријема (виђења) могао одредити њихов рок. Рочна меница по виђењу гласи: „За месец дана по виђењу платите за ову прву меницу“...

О одређењу рока меница види у § 20 „Доспелост“.

215. — 7) Место плаћања (тач. 5 § 1).

На свакој меници мора бити означено место плаћања тј. место где ће се менична обавеза о року извршити. Као место плаћања мора бити означено само неко географско место. Поред означења места може се означити улица и број куће, то се заиста, законом не тражи, али је увек добро то ставити, особито када је у питању неки велики град. Место плаћања се назначује испод меничног текста с леве стране при дну, али ништа не смета ако се оно назначи у самом меничном тексту, на пр.: „платите у Београду 15 јуна 1941...“ Ако се за место плаћања одређује неко географско место које има исто име као и неко друго место, тада се мора ставити нека ознака којом се разликују та два истоимена места. На пр. ако је плаћање у Пожези, онда треба ставити: Пожега ужичка или Пожега славонска.

216. — Меница ће важити и кад се на њој не стави место плаћања, само ако је поред трасатовог имена назначен и његов домицил. У томе случају место, назначено поред трасатовог имена, сматра се као место плаћања.

217. — Ако је у меници означено место плаћања различито од места становања трасатовог, онда имамо домицилирану меницу, а место плаћања код такве менице назива се домицил. О домицилираним меницама видети опширније под бројем 252.

218. — 8) Означење дана и места издања менице (тачка 6 § 1 Меничног закона).

Место, дан, месец и година издања менице исписују се при врху менице с леве стране. За место издања менице мора се означити само неко географско место. Ако би се место издања означило именом једног кварта вароши или именом једне улице без означења вароши, сматрало би се да није означено место издања, те таква меница не би важила.

219. Изузетно од овога правила важиће и она меница у којој је изостављено место издавања само кад је поред трасантовог потписа назначено место његовог становања, које се у том случају сматра као место издања (последњи став § 2 Мен. закона).

Тај случај може бити кад меницу издаје трговачка кућа, чији сопственик поред свога потписа ставља и печат своје фирме на коме је назначен и домицил радње.

VIII Образац. Трасирана меница само са законским (битним) састојцима

Нови Сад, 10 фебруара 1940. 1)

За три месеца од данас 2) платите за ову меницу 3) Петру Ивковићу 4)

ДЕСЕТ ХИЉАДА ДИНАРА 5)

Г. Јовану Матићу 6)
Плаћање у Београду. 7)

Иван Гројић 8)

1) Место и датум издања; 2) доспелост; 3) назначење да је меница; 4) име ремитента; 5) менична свота; 6) име трасата; 7) место плаћања и 8) име издаваоца трасанта).

II

Сопствена меница

220. — Састојци сопствене менице изложени су у § 103 Мен. закона, који гласи: „Сопствена меница садржи:

1.) означење да је меница, написано у самом слогу исправе и на језику, на коме је она састављена;

2.) безусловно обећање да ће одређена свота новца бити плаћена;

3.) означење доспелости;

4.) место где треба платити;

5.) име онога коме или по чијој наредби треба платити (ремитент);

6.) означење дана и места где је сопствена меница издата;

7.) потпис оног који меницу издаје (издавалац);

О овим састојцима опширно је говорено код трасиране менице.

221. — Исправа која не би садржавала све ове састојке неће се сматрати као сопствена меница. Изузетно од тога исправа, која не би садржавала место издања и место плаћања, сматраће се за пуноважну према одредби § 104 Мен. закона став 3 и 4 који гласе:

„Ако нема нарочитог означења, место издања исправе сматра се као место плаћања, а уједно и као место пребивања издаваоца. Сопствена меница, у којој није назначено место издања, сматра се да је издата у месту, које је означено поред имена издаваоца.“

22. — Наш месечни закон предвиђа седам састојака за сопствену меницу, али допушта да важи сопствена меница и ако нема

баш све те састојке. Према одредби § 104 сопствена меница мора садржавати најмање пет састојака а то су: 1) менична клаузула, 2) менична свота, 3) име ремитента, 4) име издаваоца и 5) означање датума издања.

Ако је сопствена меница на одређено време или дневна, тада она мора имати одређени рок или доспелост.

Место плаћања код сопствених меница сматра се као споредни састојак, пошто се сматра да се те менице плаћају у месту издања, иако није назначено место плаћања.

IX Образац. Сопствена меница са битним састојцима, који су подвучени

Београд, 20 фебруара 1940 године 1)

За два месеца од данас 2) платићу за ову сопствену меницу 3) Јанку Латковићу 4)

ДИНАРА ОСАМ ХИЉАДА 5)

Александар Јанковић 6)

1) Место и датум издања; 2) доспеће; 3) менична клаузула; 4) име ремитента 5) менична свота и 6) име издаваоца.

X Образац. Сопствена меница по виђењу

25 марта 1940.

Платићу за ову сопствену меницу
Младену Крсмановићу

Динара десет хиљада

Сергије Лучић, трг.
из Београда

Место издања и место плаћања ове менице је исто место које је означено поред имена издаваоца.

За сопствене менице на одређено време по виђењу важи пропис 2 став § 106: „Сопствене менице плативе на одређено време по виђењу треба да се поднесу на виђење издаваоцу у роковима прописаним у § 22. Рок „по виђењу“ тече од датума виђења, потписаног од издаваоца на самој меници. Ако издавалац одбије да

на меници стави своје датирано виђење, то треба утврдити протестом (§ 24) од чијега датума тече рок „по виђењу“.

223. — *Обавеза издаваоца сопствене менице.*

Издавалац сопствене менице има само једну обавезу, а та је да је он дужан да исплати меницу. Кад издаје меницу, он обећава да ће је исплатити, те је према томе његова обавеза иста као и обавеза акцептанта трасиране менице (1 став § 106 Мен. закона).

Ако издавалац не исплати о року меничну своту, те стога издаваца подигне протест због неисплате, биће обавезан да плати протестне трошкове и законски интерес, ако овај није већ био одређен у самој меници.

Издавалац сопствене менице не може се ничим ослободити ове обавезе.

Менична обавеза издаваоца сопствене менице застарела за три године рачунајући од доспелости (1 став § 78 и § 105 Мен. закона).

III

Споредни менични састојци

224. — Осим наведених меничних састојака, без којих не важи меница, у менично се писмено уносе и други састојци коју су уобичајени у пракси. Ти други састојци називају се споредни менични састојци или менични уметци. Менични уметци не морају бити унети у менично писмо, меница и без њих важи, али се они обично уносе да нарочито истакну односе између појединих меничних лица.

Постоји врло велики број меничних уметака, ми се нећемо упуштати у проучавање свих њих, већ ћемо изнети само оне који се најчешће појављују у пракси.

Врсте меничних уметака:

225. — 1.) *„Сола“ клаузула.* Ове се клаузуле стављају само код сопствених меница, кад се издају у једном примерку. На пример: „платићу за ову „сола“ меницу“...

226. — 2.) *Дупликатна клаузула.* Кад се меница издаје у два или више примерака, онда се на њу ставља ова клаузула, да би означила те примерке. На пр.: „Платите за ову прву меницу“... или „платите за ову другу меницу“...

Први примерак се назива: *»Prima«*; други: *»Secunda«*, а трећи *»Tertia«*.

Уобичајено је да се дупликатна клаузула ставља и на оне менице које се издају само у једном примерку, те се ставља: „Платите за ову прву меницу“... У овим се меницама ставља дупликатна клаузула, да би доцније могла иставити дупликат менице, ако би то захтевао неки од меничних притежатеља.

Ако на изворној меници не би била назначена дупликатна клаузула, онда се доцније не би могао издати дупликат те менице, већ би се могла само направити њена копија.

227. — 3.) Означење меничне своте изнад меничног слога. По меничном закону менична свота мора бити једанпут назначена али је у пракси уобичајено да се менична свота испишује словима у меничном слогу, а бројевима изнад меничног слога при врху с десне стране. Ово се ради да би се олакшала прегледност менице.

228. — 4) Монетна клаузула. Трасант (издавалац) може назначити у меници, да се исплата одређене врсте новца има извршити баш у тој врсти, а не у некој другој. То се назначава са напоменом ефективне исплате страним новцем. На пример: „Платите за ову меницу г. Николи Јокићу суму од две хиљаде и седам стотина долара ефективних“... Таква се меница мора платити баш у доларима, а не у динарима по курсу. Ако се не назначи да је исплата ефективна онда се исплата може извршити и у динарима по течају (§ 40 Меничног закона).

229. — Према резерви предвиђеној чл. 7 Анекса II конвенције о меници усвојене у Женеви 1930 године може свака држава уговорница када се њена валута налази у изванредним приликама изменити дејство монетне клаузуле (клаузуле о ефектној исплати у страној валути) меница плативих или изданих на њезиној територији.

230. — 5) Означење домицила и локала за исплату менице. Трасант може одредити неко друго место, а на место трасатовог становања, за плаћање менице. Напр. трасат станује у Земуну а назначи се плаћање у Београду: „Плаћање код Извозне банке — Београд“. Меница, на којој се назначи домицил за исплату, зове се домицилирана меница.

Локал се одређује само у случају, ако се меница не есконтира, — напр. „плаћање у стану повериоцем“, — иначе ако се она есконтира, онда одредба локала нема никаквог значаја.

231. — 6) Презентациона клаузула. По правилу сваку би трату требало поднети на пријем, али трасант може, ако хоће, забранити подношење менице на пријем, сем менице, која гласи на одређено

време по виђењу или домицилиране менице. Исто тако трасант може одредити у коме се року има извршити презентација на пријем или на исплату.

231. — 7) Напомена „са извештајем“ или „без извештаја“ (Авизна клаузула). Овом напоменом завршава се менични слог и циљ јој је да буде обавештен трасат од стране трасанта пре него што акцептује меницу, ако у меници стоји: „и ставите исту у рачун с извештајем... Ако пак стоји: „и ставите исту у рачун без извештаја“... онда трасат треба да акцептује меницу не чекајући извештај од трасанта, пошто се већ раније са њим споразумео о издавању менице.

* Трасант обавештава трасата да је на њега вукао (трасирао) меницу нарочитим писмом, које се зове: авиза или авизно писмо. У авизном писму доставља се трасату детаљан извештај о трасирању менице, као и о самом меничном покрићу.

233. — 8) Ознака покрића (клаузула о покрићу). У меници се може назначити и клаузула о покрићу да би трасат из ње могао видети да ће добити вредност потребну за исплату менице и сазнати од кога ће је добити или кога треба да задужи у рачуну.

Клаузула о покрићу назначује се овим речима: „па је ставите у рачун Н. Н.“...

Менично покриће је она вредност, која се има дати трасату да би са њом извршио меничну исплату.

234. — 9) Клаузула „по наредби“. Ова је клаузула раније сматрана у српском меничном праву за битни захтев, а сада то више није, него се сматра као споредни менични састојак (уметак). Она се не мора назначити у меници, дакле, меница ће бити пуноважна и ако се изостави клаузула „по наредби“.

235. — Значај клаузуле „по наредби“ састојао је се раније у томе, што је она омогућавала лакшу преносљивост менице, те су је стога сви менични закони, који имају за основ француско менично право, сматрали као битни састојак. Данас се могу врло лако преносити, и оне менице које немају ову клаузулу, те је стога наш нови менични закон и не убраја у главне (битне) меничне састојке. Клаузула „не по наредби“ кад се стави на меници, она јој одузима њену меничну преносљивост, таква се меница назива „ректа“.

236. — 10) Адреса по потреби (адреса у нужди). Ова се адреса ставља у меничну исправу изван меничног слога, обично испод адресе трасатове и гласи: „У случају потребе код Јанка Перића“

или „У нужди код Симе Илића“. Ову напомену може ставити било трасант било ма који од индосаната. Циљ јој је да се обезбеди пријем и исплата менице, ако трасат то сам не би хтео или не би могао учинити.

Ремитент или ма који ималац менице, у случају да трасат не прими или не исплати меницу, а на њој се налази адреса у нужди, обратиће се адресату у нужди за пријем односно за исплату. Адресат у нужди кад прими меницу назива се хонорант (пријемник за част) а оно лице које је ставило ту адресу (бивши адресант) зове се хонорат.

237. — Адресант (хонорат) може бити издавалац трасиране менице (трасант) и менични преноситељи, а издавалац сопствене менице и акцептант то не могу бити, пошто су они главни менични дужници па ако би и они ставили на меници „адресу по потреби“, онда нико не би имао никаквог поверења у таквој меници. Меница, на којој би главни дужник одредио адресата у нужди изгубила би сваки кредит и свако би је избегавао као сумњиву кредитну исправу.

238. — 11) Вредност примљена (менична валута)

Менична валута је вредност, коју прима трасант од ремитента као накнаду за издату меницу. У старијим меничним законодавствима напомена о примљеној валути сматрана је као битни менични састојак. Тако је било одређено и српским трг. законом (тач. 9 § 80) који је ту одредбу позајмио из француског трг. закона. Данас су сва менична законодавства изоставила ову напомену, па и само француско менично законодавство укинуло је законом од 8-II-1922.

239. — Вредност примљена изражава се у меници на разне начине, према томе у чему је стварно примљена тј. у чему лежи узрок меничном послу. Она се може изразити:

1) Вредност у готову, што значи да је ремитент дао трасанту меничну вредност у готову.

2) Вредност у рачуну, то значи да ремитент и трасант стоје у пословној вези и да ремитент није предао трасанту вредност у готову, већ је износ менице одобрио трасанту у текућем рачуну.

3) Вредност у роби. Код трговачких меница најчешће се менична валута назначује као „вредност у роби“, што значи да је трасант купио робу од ремитента и за износ куповног рачуна (фактуре) издаје му меницу.

Менична валута је, дакле, споредни менични састојак, те ће меница и без ње бити пуноважна исправа.

Код трасираних меница по сопственој наредби, вредност примљена изражава се овим изразом „вредност у мени самом“.

240. — 12) Без обавезе (без регреса). Трасант је обавезан да исплати меницу као регресни дужник, ако је не буде о року исплатио главни дужник (акцептант), исто је тако обавезан и сваки менични индосант. Од те обавезе може се ослободити онај менични индосант, који стави поред свога потписа „без обавезе“ или „без регреса“. Трасант се може ослободити само онда обавезе да меница буде акцептирана, и никаква напомена, којом би себе искључивао из обавезе да се меница исплати, не важи (став други § 9 Мен. закона). Ако би трасант ставио поред свога потписа напомену „без обавезе“ за исплату, сматраће се као да није написана, а меница остаје пуноважна исправа.

241. — 13) „Без протеста или „без трошкова“

Ову напомену може ставити у меници било трасант, било неки од индосанта, а ставља се да би се отклонило нагомилавање трошкова око протеста. Циљ је ове напомене, дакле, да притежала менице ослободи од подизања протеста због непријема или због неисплате. Кад ова напомена стоји на меници значи да дужник, који ју је ставио, остаје у обавези и кад се не протестира меница.

242. — Ова клаузула не ослобођава притежаоца менице да ову презентира на пријем или на исплату у одређеним роковима, нити да достави извештај о исплати претходном индосанту и трасанту. Ако би неки од регресних дужника тврдио да притежалац није у прописаном року презентирао меницу главном дужнику, дужан је то и да докаже.

Кад трасант стави ову клаузулу, она важи према свима меничним потписницима. Ако би ималац менице поред ове напомене подигао протест због непријема или због неисплате, он ће сам сносити трошкове тог протеста; за друге протесте (због недатирања или због неиздавања дупликатног акцептираног примерка) ова последица не постоји (§ 45 Мен. закона).

§ 12

Врсте меница

243. — Као што смо у почетку видели (§ 1), меница је писмена исправа сачињава у законом прописаном облику, којом се једно

лице обавезује или издаје другом лицу налог, да своту у њој означену исплати о утврђеном року.

Према овој дефиницији менице се деле на: сопствене и вучене (трасиране) менице.

244. — 1) Сопствена је она меница, код које се сам издавалац обавезује да ће извршити плаћање менице и код које менично обећање гласи: „платићу...” (види образац број I).

У сопственој меници учествују два лица: дужник који се назива издавалац, и ремитент (поверилац).

245. — 2) Трасирана (вучена) је пак она меница, код које издавалац издаје налог другом лицу, да изврши плаћање менице. Тај налог гласи: „платите за ову меницу...” (види образац број II).

Код трасиране менице имамо обично три лица и то: издаваоца који се назива трасант, трасата, коме се уплаћује налог да исплати меницу, и ремитента.

246. — Осим свих меница, имамо још и следеће врсте меница:

1) Меница по сопственој наредби (став 1 § 3). Ову меницу издаје трасант назначујући себе самог за ремитента, тј. да је она платива по његовој наредби. Код ове је менице ремитент и трасант једно исто лице. Овакве су менице врло често у пракси.

XI Образац. Трасирана меница по сопственој наредби:

Крагујевац, 23 јануара 1940	Дин. 6.000.—
За два месеца од данас платите за ову прву меницу по наредби мојој сопственој суму од	
ДИНАРА ШЕСТ ХИЉАДА.	
Вредност у мени самом и ставите исту у рачун без извештаја.	
Г. Ивку Перићу трг. овд.	Александар Љубичић
Плаћање у Крагујевцу.	

У овој меници Александар Љубичић је трасант а у исто време и ремитент, те стога у меничном слогу и не именује ремитента већ само оставља: „по наредби мојој сопственој”. Исто тако он је могао ставити и: „платите мени самом...” По бившем српском меничном праву оваква одредба чинила је меницу неважећом, јер је у меници морало бити назначена клаузула „по наредби”. По новом меничном закону клаузула „по наредби” није више битни захтев (састојак) менице, те се стога и може изоставити.

247. — Ове су менице најчешће у пословном свету. Трасант издаје меницу по сопственој наредби, подноси је на акцепт, па је тек тада, обично, предаје оном лицу, које је требало да буде означено у њој као ремитент тј. индосира је на њега. На тај начин трасант је сигурнији да ће добити меничну валуту од меничног повериоца када има већ готову меницу (акцептовану меницу) да му преда, него кад би му понудио да по његовој наредби трасује меницу на трасата, у кога још није сигуран да ли ће је акцептовати.

248. — 2. Трасирана меница по сопственој наредби и на самог трасанта. У овој меници имамо само једно лице, а то је трасант, који трасира меницу по наредби сопственој на себе самог. Овде се трасант јавља као ремитент и као трасат. Овакве су менице до сада сматране за неважеће, али их је нови менични закон огласио за пуноважне.

Да би оваква меница могла имати менична дејства, мора се индосирати; све док не буде индосирана она нема никаквог меничног дејства. (Опширније о овој меници види под бр. 197, 198 и 199, као и њен образац под бр. VII).

249. — 3. Трасирана сопствена меница. Сопствена се меница може издати и у виду трасиране менице. Тада издавалац сопствене менице назначи себе самог за трасата. Трасирана сопствена меница је, дакле, таква меница у којој је издавалац (трасант) и трасат једно исто лице.

За важност оваквих меница по старим меничним законима тражена је *distantia loci* тј. да им је различито место плаћања од места издања, док у нашем новом закону о томе нема никакве одредбе.

XII Образац. Трасиране сопствене менице

Вршац, 24 јануара 1940.	Дин. 6.000.—
За петнаест дана од данас платите за ову меницу г. Јовану Илићу суму од	
ДИНАРА ШЕСТ ХИЉАДА.	
Вредност примљена у роби и ставите исту у рачун без извештаја	
мени самом Радомиру Николићу.	
Радомир Николић	
Плаћање у Вршцу.	

Ако се у овој меници не би назначило да је трасант и трасат једно исто лице, онда се она не би сматрала за трасирану сопствену меницу, већ би била обична трата. Овакве се менице издају у случају када један трговац, или трговачка радња, има своју филијалу у другом месту, па жели да у њој исплати меничну своту, те се стога оне називају и филијалним меницама.

250. — 4. *Комисиона трата*. Трасирана меница може се трасирати за свој, а исто тако и за туђи рачун. Ако се издаје за свој рачун имамо директну трату, а када се издаје за туђи рачун, онда имамо комисиону трату.

Комисиона трата је она меница коју трасат трасира на трасата у своје име а за рачун трећег лица. У том случају трасант је комисионар, који вуче меницу по налогу и за рачун комитета. Комитент није обавезан ни менично ни грађанско по тој меници, па се стога на меници његово име ставља само са почетним словима (иницијалима) или се потпуно изоставља, те се само назначи: „и ставите исту у рачун коме треба по извештају“, а име комитентово доставља се трасату авизним писмом.

251. — Трасант комисионар је по комисионој меници обавезан менично, јер он меницу издаје у своје име, те се по томе и разликује од пуномоћника који издаје меницу у име свога властодавца. Комисионар-трасант одговара, дакле, за меничну исплату ремитенту и сваком меничном притежаоцу.

Када трасант исплати комисиону трату, он стиче иста права као и када исплати директну трату. Поред тога он има право да тражи накнаду од комитента, ако је није раније добио. Акцептант комисионе трате има да се обрати за покриће комитенту, а не комисионару, пошто је меница издата за комитентов рачун. Трасантово право на накнаду и акцептантово право за покриће према комитенту нису меничне природе, она проистичу из нарочитог споразума који може бити грађанске или трговачке правне природе.

Комисиона је трата у честој употреби у међуградској као и у међународној трговини, пошто се са њом могу лако вршити исплате без слања готовине.

Стојан Стевић (трасант) трасира меницу у своје име, а по налогу и за рачун Н. П. (Николе Поповића) на Марку Антића (трасата). Стојан Стевић је комисионар, а Н. П. комитент. Марко Антић, кад исплати меницу без покрића задужиће рачун Н. П. комитента, а не Стојана Стевића, јер је комитент дужан да даде менично покриће, а не комисионар.

У Суботици, 15 марта 1940.

Дин. 20.000.—

15 маја тек. године платите за ову прву меницу по наредби Браће Јовановића суму од

ДИНАРА ДВАДЕСЕТ ХИЉАДА

Вредност примљена у роби и ставите исту на рачун Н. П. по извештају

Г. Марку Антићу
трг. из Новог Сада

Стојан Стевић

252. — 5) *Домицилирана меница*.

Домицилирана меница је она меница, на којој се назначи да је има платити неко треће лице у месту трасатовом или у ма којем другом месту. По нашим старим меничним законима меница се могла домицилирати само у неко друго место, а не у место трасатовог становања. Нови менични закон наше Краљевине проширио је појам домицила, тако да сад домицил може бити и у самом месту становања трасатовог.

Место које је означено за плаћање менице, а различито је од места становања трасатовог, назива се менични домицил. Лице, које је одређено да исплати меницу у означеном домицилу, зове се домицилијат. Домицилијат није менични дужник, он је само менични пуномоћник за исплату. Домицилијат не мора имати меничну способност, довољно је да има способност за вршење исплата, према томе домицилијат може бити ма које лице осим трасата (акцептанта), то може, дакле бити: трасант, индосант као и лице које није било у меничној обавези.

Домицилијата означаје трасант кад трасира меницу, а издавалац сопствене менице кад ову издаје.

Лице, које назначује на меници домицил и домицилијата, зове се домицилијант.

253. — Меница се може домицилирати потпуно и непотпуно.

Потпуно је домицилирана она меница на којој је назначен домицилијат да исплати меницу у домицилу.

Не назначи ли се домицилијат поред ознаке домицила, тада

имамо ^{не}потпуно демицилирану меницу, коју ће платити сам трасат у означеном домицилу, или издавалац ако је то сопствена меница.

254. — Презентација демицилиране менице на исплату има да се изврши у меничном домицилу демицилијату, а презентација на пријем мора се учинити трасату и то у месту његовог сталног боравка, исто тако против њега (трасата) има се подићи и протест због непријема као и протест због неисплате.

255. — Сопствена меница може бити на исти начин демицилирана, као и трасирана (вучена) меница. Ако је ова меница потпуно демицилирана, онда ће је исплатити у домицилу демицилијат, а ако је пак непотпуно демицилирана, платиће је сам издавалац у њеном домицилу.

XIV Образац. *Непотпуно демицилиране трате*

У Београду, 24 фебруара 1939. Дин. 10.000.—

За два месеца а дато платите за ову прву меницу по наредби Косте Симића суму од

ДИНАРА ДЕСЕТ ХИЉАДА.

Вредност у готову, па је ставите у рачун без извештаја
Г. Јанку Алексићу
трг. из Београда

Обрен Крстић

Плаћање у Земуну.

XV Образац. *Потпуно демицилирана сопствена меница:*

Панчево, 25 фебруара 1940. Дин. 20.000.—

За три месеца, а дато платићу за ову сола меницу по наредби Јелице Обрадовићке суму од

ДИНАРА ДВАДЕСЕТ ХИЉАДА.

Вредност у готову.

Сола на мене саму.

Плаћање код Прометне Банке
у Београду.

Марија Алексић

256. — 6) *Ретка меница*. Ретка меница је она меница којој се одузима карактер преносивости са напоменом: „не по наредби“ Такве су менице врло ретке у промету, али се ипак могу појавити.

XVI Образац.

Ретка меница

У Београду, 12 фебруара 1939.

25 априла ове године платите за ову прву меницу Стевану Којићу, али не по његовој наредби суму од

ДИНАРА СЕДАМ ХИЉАДА И ПЕТ СТОТИНА.

Г. Здравку Тадићу из Беловара.

Стојан Илић

Овакве се менице не могу менично преносити, али их сопственик ипак може пренети на друго лице само уступом (цесијом) тј. обичним грађанским преносом. Ретка меница по бившем српском трговачком закону нису важиле, док су по меничним законима који су важили у осталим деловима наше државе биле пуноважне исправе. Исто тако наш нови монетни закон допушта издавање ректа меница.

257. — 8) По року плаћања менице могу бити:

а) *Дневне менице* су оне менице, којима се рок плаћања утврђује на један тачно одређени дан.

XVII Образац.

Дневна меница

Загреб, 12 октобра 1940. Дин. 25.000.—

12 децембра 1940 године платите за ову прву меницу по наредби Извозне банке, Београд, суму од

ДИНАРА ДВАДЕСЕТПЕТ ХИЉАДА

Вредност примљена у готову и ставите исту у рачун уз извештај

Тугомиру Марићу из Земуна.

Плаћање у Београду.

Кредитна банка д. д. Загреб

Члан

Директор

М. Н. Недић

Н. Периф

258. — б) Датумске (дато) менице су такве менице којима се доспелост одређује на извесно (одређено) време од дана издања.

XVIII Образац.

Датумске (дато) менице

Ниш, 14 октобра 1940.	Дин. 8.000.—
За месец дана од данас платите за ову прву меницу г. Марку Николићу, из Београда, суму од	
ДИНАРА ОСАМ ХИЉАДА.	
Вредност примљена у роби и ставите исту у рачун са извештајем	
Трговачкој банци, Београд.	
Плаћање у Београду.	Ђорђе Самарџић

259. — в) 1) Менице по виђењу могу бити плативе одмах по виђењу или на одређено време по виђењу. У првом случају имамо менице одмах по виђењу или просто менице a vista, те се менице плаћају чим се поднесу на виђење. Као менице по виђењу сматрају се и оне код којих је изостављен рок плаћања (§ 2 Мен. закона).

Ако би се у овој меници изоставиле речи: „По виђењу...“ ипак би она важила као меница по виђењу, према томе та би меница почињала са: „Платићу за ову соло меницу по наредби...“ и тако даље.

260. — 2) Рочне менице по виђењу су такве менице којима је доспелост одређена на извесно време по виђењу, на пример на 15 дана, месец дана, два месеца итд.

XIX Образац.

Меница одмах по виђењу

Београд, 5 фебруара 1940.	Дин. 7.800.—
По виђењу платићу за ову соло меницу по наредби Јанка Симића суму од	
ДИНАРА СЕДАМ ХИЉАДА И ОСАМ СТОТИНА	
Вредност примио у готову.	
Плаћање код мене.	Ђорђе Ђокић

Рочна меница по виђењу гласи: „За месец дана по виђењу...“, остатак меничног текста исти је као и код менице одмах по виђењу.

261. — 10) Лажне менице (§ 68 Мен. закона).

Лажна је она меница на којој је лажан потпис његовог издаваоца или трасанта. Према пропису § 68 Мен. закона лажност потписа трасанта или акцептанта не утиче ни мало на вредност осталих потписа. Лица, чији су потписи лажни, нису обавезна по датој меници, док у обавези остају сва она лица чији су потписи истинити.

262. — 11) Преиначена меница (§ 69 Мен. закона).

Преиначена је она меница, чији је садржај измењен (преиначен) на пример, измењен је менични рок, повећана је менична свота итд.

Како одговарају менични дужници по преиначеним меницама? Одговор на ово питање даје наш Менични закон у своме § 69 који гласи:

„У случају преиначења меничног слога, потписници, који су меницу потписали после преиначења, одговарају према преиначеном слогу, а ранији потписници одговарају према првобитном слогу“.

На пример, трасант је издао меницу на 5000.— динара, ремитент ту меницу, пошто је акцептирана од трасанта, индосира, а први индосатар преиначе меничну своту на 15000.— динара, па је потом даље индосира. У томе случају претходници првог индосатора, — трасант и први индосант, па и сам акцептант, јер је акцептирао меницу пре преиначења, дакле, за 500.— динара, одговарају за исплату првобитне менице 500.— динара, а сви његови последници, као и он сам, одговарају за исплату преиначене своте, дакле, за 15000.— динара.

263. — Ако би неко лице неовлашћено извршило преиначење извесног меничног састојка или би фалсификовало потпис неког лица на меници, одговараће кривично као фалсификатор по кривичном законик у Краљевине Југославије од 27 I 1929 и то по прописима следећих параграфа:

„§ 214. Ко начини какву лажну исправу домаћу или страну или преиначи праву исправу у намери да се таква исправа употреби као права, казниће се строгим затвором и новчано до 20.000 динара.

Ко исправу за коју зна да је лажна или преиначена употреби као праву, казниће се робијом до пет година и новчано до 50.000 динара.

Ако је учинилац овим хтео само да прибави себи или другом доказ за какву тражбину на коју он или други има право или ради одбране од какве бесправне тражбине или неосноване оптужбе, казниће се затвором до годину дана или новчано до 10.000 динара.

§ 215. Учинилац ће се казнити робијом до пет година или строгим затвором ако је лажна или преиначена исправа:

1. јавна исправа домаћа или страна издана по прописима закона;

2. званична књига, записник, регистар или списак који се води са званичном истинитошћу;

3. тестамент или уопште писмено о последњој вољи;

4. меница по закону пуноважна или чек.

Истом казном ће се казнити и ко лажно води или преиначи трговачке књиге.

Поред казне лишења слободе суд може учиниоца осудити и на новчану казну.

264. — 12.) *Бланко менице*. Под бланко-меницама разумемо оне менице у којима није назначено име ремитента, а такође и оне менице у којима је изостављен цео менични текст, само се на њој налази потпис трасанта или потпис акцептанта. Овакве менице не вреде, али њихова ништавност није апсолутна, већ је релативна. Те менице може овлашћено лице, или његов пуномоћник, испунити по уговору, те оне онда постају пуноважне.

265. — У пракси се често употребљавају бланко-акцепти, то су такве менице које на празно (неиспуњене) потпише акцептант и преда их ремитенту, који је овлашћен по уговору, закљученом између њега и акцептанта обично поводом неког трговачког посла (куповине или продаје), да их може сам испунити. Ако би се бланко меница поднела суду ради издејствовања извесних правних чина, суд би је одбацио као неисправну (дакле, као ништавну меницу). Стога их увек овлашћено лице попуни пре него што тражи по њима интервенцију власти.

266. — Како одговара акцептант по бланко-акцепту, који је ремитент испунио на већу меничну своту него што је уговорено између њега и акцептанта? У томе случају акцептант ће бити обавезан да исплати тако назначену меничну своју свакоме савесном имаоцу т.ј. сваком оном притежаоцу који није знао да је ремитент погрешно испунио менични текст и ставио већу меничну своту противно датом му овлашћењу. Акцептант приговоре може чинити само ремитенту с којим је утврдио услове под којима је овај имао да испуни бланко-меницу, а исто тако може чинити приговоре

и оним имаоцима менице који су знали за ремитентово повећање меничне своте, па су ипак примили ту меницу у намери да оштете дужника.

§ 13

Умножавање меница

(§ § 63, 64 и 65).

267. — Потреба промета изазвала је још у средњем веку издавање меница у више примерака. Тада су трговци, који су имали да наплате неку своју тражбину или да плате свој дуг у другом месту, издавали у неким случајевима меницу у више примерака. То су чинили највише због неуредног и несигурног саобраћаја. Због веће сигурности и данас се менице, нарочито девизе, издају у више примерака. На пример један трговац из Њујорка трасира меницу на свога дужника из Париза и шаље је на акцепт. Да би био сигуран да ће та меница стићи у Париз, он ће је издати у више примерака, па ће је послати разним паробродима, јер у случају да један пароброд пропадне на путу, неће други или трећи којим је послат дупликат или трипликат, те ће на тај начин меница ипак приспети трасату да је акцептује. Ако се два или више примерака једне исте менице поднесу трасату на акцепт, он ће акцептовати само један, јер ако би више њих примио по сваком би био обавезан као по засебној меници.

268. — Меница се издаје у више примерака не само ради сигурности, већ и због лакшег свршавања извесних меничних чинидби. Умножавање меница бива и због лакшег преноса, подизања протеста, залагања менице итд. На пример; трасати је трасирао меницу по сопственој наредби у два примерка, приму шаље на акцепт, а у исто време, не чекајући да му се поврати акцептована прима, секунду пушта у оптицај, индосира је.

Меница се може умножити на два начина:

- 1.) да се изда дупликат, трипликат итд.
- 2.) да се начини препис менице — копија.

Менични дупликати

§ § 63, 64 и 65.

269. — Под меничним дупликатима разумемо други примерак који је истоветан са првим примерком.

Меница се може издавати у више примерака, осим када је у меници назначено да је издата у једном примерку. У томе случају не могу имаоци менице захтевати да се за такву меницу издаду дупликати.

270. — 1.) Дупликат једне менице мора бити потпуно сагласан са првим примерком те менице. Када би други примерак био у нечему различит од првога, па и ма да стоји назнака да је дупликат, неће се сматрати за дупликат, већ ће бити засебна меница.

271. — 2.) Сваки менични дупликат мора бити означен текућим бројем и у самом меничном слогу, ако се то не учини, онда се тај примерак не сматра као засебна меница.

У пракси је усвојено као правило да се умножена меница у својим примерцима означава по реду и то: „прва“ или „прима“, „друга“ или „секунда“, „трећа“ или „tertia“ (терција) итд. Најчешће се меница (кад се умножава) издаје у два или у три примерка, а ређе и у више примерака.

272. — 3.) Дупликат мора бити издан и потписан од стране самог трасанта прве менице. Исто тако и остали потписи морају бити својеручно стављени на дупликат од стране осталих меничних потписника.

273. — Издавање меничних дупликата може бити било приликом издавања прве менице, било доцније на захтев ремитента или ма кога индосатора. Трасант је дужан да увек изда, на захтев меничних притежатеља, онолико примерака прве менице колико они траже.

274. — Сваки ималац трасиране менице има право да тражи, да му трасант изда више примерака, осим случаја када је меница издата само у једном примерку. Напр. „платите за ову сола меницу...“ или „платите за ову меницу...“

Трошкове око издања меничног дупликата има да сноси оно лице које захтева то издање.

275. — Да би менични ималац могао добити дупликате своје менице, он се обраћа, са захтевима да му се изда одређен број меничних дупликата, своме претходнику, који је дужан да то достави пак своме претходнику и тако идући све до ремитента, који се обраћа трасанту. Ималац, који тражи да му се издаду дупликати, треба са својим захтевом да достави прву меницу, на основу које ће му се издати дупликати. У место да достави прву меницу, он може дати потребне доказе како је гласила прва меница, те ће му се на основу њих издати тражени примерци.

276. — Сваки менични потписник мора да стави својеручни потпис на дупликат, исто као што га је већ ставио на први примерак. Једино се не може тражити од трасата, који је акцептовао прву меницу, да стави свој потпис на дупликате. Исто тако не може се тражити ни од авалисте ни од пријемника за част (хоранта) да потпишу дупликат, кад су већ потписали први примерак.

277. — Касаторна клаузула. Сви равногласни примерци једне менице сматрају се као једна меница, па се стога често пута, када се издају дупликати ставља на њих касаторна клаузула, да би трасат знао који примерак треба да акцептује. Та клаузула гласи: „платите за ову другу меницу, ако није плаћена прва...“

Ова клаузула није предвиђена меничним законом, пошто је познато правило да трасат (акцептант) одговара само по оном примерку који је акцептовао. Ако он пак поред првог примерка акцептује и други или трећи примерак, он ће, самим тим чином, постати обавезан и по тим примерцима. Због тога сам трасант треба да води рачуна да случајно не акцептује два или више примерака једне исте менице. Учинили то, па било то и сасвим случајно, он ће морати исплатити посебно сваки акцептовани примерак као засебну меницу.

278. — 4.) Сви менични дупликати сачињавају само једну меницу све дотле док су потпуно равногласни.

Преносом или исплатом једног примерка, сматра се да су пренети или исплаћени сви примерци, који скупа чине само једну меницу.

279. — Када се издаје меница у дупликату, те се „секунда“ индосира, а „прима“ шаље на акцепт, онда се на секунди мора назначити да је прима само за акцепт и код кога се налази. Сопственик секунде о року, или пре рока, обратиће се чувару акцептног примерка („приме“) и тражиће да му се овај уручи. За то мора бити уредно легитимисан, јер му у противном чувар акцептног примерка овај не би предао.

Не уручи ли му чувар акцептни примерак, он ће морати подићи протест због непредаје акцептног примерка (то је перквизициони протест), па ће онда на основу другог примерка, заједно с тим протестом, моћи тражити исплату меничне своте.

У случају да се из других примерака (секунде или терције) не види код кога се налази примерак одређен за акцептирање, сопственик секунде или терције може тражити акцептирање или исплату по секунди или терцији, па ако му не буде акцептиран

или исплаћен тај примерак, мора по истом изискати протест због непријема или због неисплате ако хоће да сачува своја регресна права (§ 65 Мен. закона).

280. — Исплатом једног примерка губе остали примерци своју важност, осим ако трасат не буде акцептовао два или више примерака исте менице. У томе случају, као што смо већ видели, акцептант ће бити обавезан да исплати сваки акцептовани примерак као засебну меницу (§ 64 Мен. зак.). Индосанти су обавезни само по једном примерку и, чим се исплати ма који менични примерак, они испадају из меничне обавезе. Ако се подигне протест због неисплате дупликатне менице, па се онда тражи регресна исплата од индосанта, овај може исплатити ма који примерак, осим случаја када је један од њих акцептован, тада треба да тражи да му се презентира на исплату баш тај акцептовани примерак.

281. — *Двогуби пренос*. Изузетак од овог правила имамо код двогубог преноса. Под двогубим преносом разумемо пренос којим индосант преноси један примерак менице на једно лице, а други примерак на друго. На пример: А. пренесе меницу (приму и секунду) на Б., овај на В., а овај на Г. Г. пак преноси приму да Д., овај на Ђ., а овај на Е. а Г. одмах преноси секунду на З., који је даље индосира и преноси теку од З. на И. и на Ј.

Индосант Г. пренео је, дакле, приму на једно, а секунду на друго лице, па је стога он обавезан и по прими и по секунди за пријем и за исплату. Његови претходници А. Б. и В. обавезни су само једанпут било по једном било по другом примерку т.ј. кад исплате један, ма који примерак. Последници двогубог индосанта (Г.) одговарају сваки само по ономе примерку који су индосирали.

II

Преписи (копије)

(§ § 66 и 67).

282. — Меница се може умножити не само издавањем дупликата, него и са преписима (копијама). Менични препис (копија) је тачан препис оригиналне менице са свима њеним изјашњењима. Сваки ималац менице може од ње начинити колико год хоће преписа.

283. — Менични преписи се разликују од меничног дупликата по томе, што њих може начинити сваки ималац, а дупликате

може издати, на захтев сопственика менице, једино трасант. Разлика између преписа и дупликата је још у томе, што су дупликати изворне исправе са својеручним потписима меничних обавезника, а копије (преписи) су обични преписи изворне менице. Са дупликатима се може тражити пријем и исплата, а са копијом (преписом) не може ни једно ни друго.

284. — На сваком препису (копији) треба ставити реч „препис“ или „копија“. Не назначи ли се то, онда имамо меницу са лажним (фалсификованим) потписима.

285. — Менични се преписи употребљавају у следећим случајевима:

- 1.) Ради давања меничног јемства (авала).
- 2.) Ради потврде делимичне исплате; потпуна исплата менице не може се потврдити преписом (копијом) јер за њу треба оригинал.

3.) Ради достављања извештаја (нотификације) регресним дужницима о непријему или о неисплати менице.

4.) Ради индосирања. Ово је најважнија употреба преписа (копије) менице. Ремитент може копију пренети путем меничног преноса на друго лице и тако доћи до новца и пре него што му се акцептује меница коју је послао на чување и акцепт. Када се копија индосира, на њој се мора назначити код кога се налази изворна (оригинална) меница, а исто тако назначава се докле је препис, а одакле почиње оригинал.

286. — Онај менични препис, у којем није назначено лице код кога се налази на чувању изворна меница, нема никакве меничноправне важности.

227. — Притежалац индосиране копије пре меничног рока треба да тражи, да му чувар изворне менице ову преда да би могао тражити њену исплату. Чувар је дужан да преда ту меницу легитимизованом имаоцу преписа, ако пак то не хтедне учинити, ималац преписа треба да изиште перквизициони протест, да би са њим могао сачувати своја регресна права против индосаната меничног преписа (§ 67 Мен. закона).

ТРЕЋИ ДЕО

§ 14

МЕНИЧНИ ПРЕНОС (ИНДОСАМЕНТ)

(§§ 10—19 Меничног закона).

288. — Права по меници могу се преносити на друга лица исто тако као што се преносе и остале тражбине. Меничне тражбине могу се преносити меничним или грађанским преносом.

I

МЕНИЧНИ ПРЕНОС (ИНДОСАМЕНТ)

289. — *Шта је менични пренос?*

Менични пренос је посао закључен између индосанта и индосатора којим индосант преноси менична права на индосатора.

Меничних преноса имамо три и то:

- ①. Меничносвојински пренос или пренос у својину.
- ②. Пренос у пуномоћије или прокура-пренос, и
- ③. Пренос у залог.

I ОТСЕК

1. Меничносвојински пренос (или пренос у својину)

290. — Меничносвојински пренос или пренос у својину је онај менични пренос (индосамент) којим преноситељ (индосант) преноси сопственост менице на неко друго лице.

Меничносвојински пренос може бити извршен у облику испуњеног (пуног) меничног преноса и у облику неиспуњеног (бланко) преноса.

291. — а). Испуњени пренос. Под испуњеним преносом разумемо онај менични пренос у коме се на полеђини менице назначи име и презиме онога на кога се преноси, и потпис онога који је преноси. Поред тога може се ставити и вредност примљена за пре-

нос, као и датум и место преноса, ма да се то не тражи по новом меничном закону. Датум преноса треба да се стави, јер се по њему има да одреди, да ли је преноситељ био правно способан кад је извршио пренос. Поред тога по датуму се одређује да ли је меница индосирана пре или после свога доспећа. Место преноса пак, треба да се стави, јер се способност меничних обавезника одређује по закону оног места у коме је закључен извесан менични посао (у овом случају: преноса); а исто тако ако је индосант ставио у индосаменту место преноса, моћи ће му се доставити нотификација протеста због непријема или због неисплате. Онај индосант, који није ставио на меници место преноса, неће бити извештен о протесту менице.

292. — Пренос (индосамент) треба да се напише на полеђини саме менице или на алонжу, који је придодат истој меници. Индосамент може бити и на дупликату и на копији менице, а ако би био на одвојеном писмену био би ништаван.

293. — Лице, које преноси меницу, назива се индосант (жирант). Први индосант мора увек бити ремитент. Ако је, пак, меница издана по сопственој наредби, онда је први индосант трасант пошто је он уједно и ремитент.

Индосант мора својеручно потписати менични пренос. Изјашњења и текст меничног преноса може испунити и неко друго лице, а индосант треба само да га потпише.

294. — Лице, на кога се преноси (индосира) меница, зове се индосатор (жиратар). Индосатар може бити свако лице које има било активну било пасивну меничну способност, па и лице које је већ било у меничној обавези.

295. — У индосаменту потребно је да се назначи име и презиме индосатара. Добро је да се поред његовог имена назначи и његово занимање и његов домицил. Индосатар се означава са својим грађанским именом, ако је трговац, или трговачко друштво, онда са својом фирмом.

296. — Испред имена индосатарова може се ставити и напомена „по наредби“, али и ако се она не стави, индосамент важи. По бившем српском трг. закону § 109., као и по француском трг. закону art. 137., који је измењен законом од 8 II 1922, год. напомена „по наредби“ сматрана је за битни састојак менице, како приликом њеног издања тако исто и приликом преноса, па ако би се изоставила онда у првом случају не би важила меница, а у другом не би се сматрао као меничноправни пренос, већ би био пренос у пуномоћје. По нашем новом меничном закону, као и по

француском после измене од 8 II 1922 године, не тражи се за менични пренос никаква дута формалност сем назначења имена индосатора и потписа индосанта. Клаузула „по наредби и вредност примљена“ су непотребне, те се не морају уносити у индосамент. XX Образац. *Менично својинског индосамента*

За мене платите по наредби Радисава Обрадовића, трг. из Београда Вредност примио Панчево, 15-1-1929 Цикола Перих
За мене платите Г. Станоју Илићу Вредност примио у готову 19-1-1929 Београд Радисав Обрадовић Стојану Стевићу Станоје Илић

297. — б.) Повратни пренос.

Меница се може индосирати не само на особе изван менице, већ и на оне које су једном биле обавезне по истој меници.

Кад се путем преноса меница пренесе на неко лице које је раније било у меничној обавези, било као главни, било као регресни дужник, тада имамо повратни пренос. О правном дејству овог преноса види доцније под бр. 317.

298. — в.) Бланко пренос.

Према наредби другог става § 12 Мен. закона индосамент вреди и онда кад у њему није означен нови индосатар или кад се индосант само потпише на полеђини менице или алонжа, такав се пренос (индосамент) назива бланко пренос (индосамент). Под бланко преносом подразумева се, дакле, онај пренос који садржи само потпис индосантов.

XXI Образац.

Лице трасиране менице

Београд, 15 новембра 1929.

Дин. 10.000.—

За три месеца од данас платите за ову прву меницу по наредби Ивка Симића, трговца, суму од

ДИНАРА ДЕСЕТ ХИЉАДА.

Вредност примљена у роби и ставите исту у рачун без извештаја.

Г. Недељку Симићу
из Београда

Михајло Ђокић

Плаћање у Београду

XXI а Образац. Образац за бланко пренос. Полеђина горње менице

Младен Ракић	Лука Јокић	За мене по наредби Луке Јокића Вредност примио 20-1-1929 Ивко Симић Београд
--------------	------------	---

У овом образцу имамо први пренос (индосамент) потпун, а други и трећи су бланко. Први индосант Ивко Симић потпуним меничним преносом индосирао је меницу на Луку Јокића. Међутим Лука Јокић индосира меницу са бланко преносом, те је он тада постао други индосант.

Из овог примера видимо да су други и трећи индосаменти бланко, јер изнад потписа индосантовог нема назначења имена и презимена индосатаровог.

299. — Код бланко индосамента треба увек оставити празан простор изнад потписа бланко-индосанта, да би се доцније, ако би неки индосатар то хтео, могао тај бланко индосамент претворити у потпуни индосамент.

300. — Бланко индосамент је јако олакшао меничну циркулацију. Благодарећи њему меница може да циркулише из руке у руку, а да лица која је даље пренесе не буду у меничној обавези. То бива кад се после првог бланко преноса даље преноси меница из руке у руку без икаквог означања на самој меници.

301. — Лице, на које се меница преноси бланко индосаментом, зове се бланко-индосатар. Бланко-индосатар има право да испуни претходни бланко-индосамент стављајући у њега своје име и презиме, па да затим индосира даље меницу на ове начине:

1) потпуним преносом који исписује испод потписа бланко-индосанта;

2) бланко-преносом;

3) простом предајом „из руке у руку“, у коме се случају преносилац не потписује на меници те се према томе менично и не обавезује; и

4) најзад бланко-индосатар може пренети меницу и на треће лице, простом предајом „из руке у руку“, пошто је претходно у последњем бланко-преносу уписао за индосатара то треће лице на које преноси меницу. Овај је начин преноса врло подесан, кад год индосант хоће да избегне меничну обавезу, јер он у овом случају не прима на себе обавезу за исплату менице.

302. — г.) *Ректа индосамент.*

Ректа индосамент је онај индосамент којим индосант индосира меницу на индосатара, али му забрањује, са ректа клаузулом, „не по наредби“, да је даље менично преноси.

XXII Образац.

Ректа индосамент

За мене платите г. Јакову Тадићу, а не по његовој наредби. Вредност примио.

30-1-1929.

Београд.

Алекса Јовановић

Ректа-индосатар (Јаков Тадић у овом случају) и ако је индосант ставио у преносу клаузу „ректа“, може и даље преносити меницу, али не меничним индосаментом, већ обичним грађанским преносом (уступом).

303. — Сваки индосамент мора бити безуслован. Ако би био у индосаменту ма какав услов од кога би он зависио, сматраће се као и да није тај услов написан, те ће пренос и поред тога бити пуноважан.

304. — Изузетно од овога не важе ови прописи: 1.) делимичан пренос и 2.) пренос на доносиоца.

1). *Делимичан пренос* би био када би ремитент, или ма који индосант, индосирао само један део меничне своте. Питање важности овог преноса било је спорно до доношења нашег новог Меничног закона од 29 новембра 1928 који је то питање негативно решио.

2). *Пренос (индосамент) на доносиоца* гласи:

„За мене платите доносиоцу, вредност примио.

31-1-1929.

Обрен Ђурић“.

Овакав индосамент такође не важи код нас, али се он сматра за пуноважан у Енглеској и Сев. Америчкој Унији. Те су земље тражиле на конгресу за унификацију међународног меничног пра-

ва у Хагу 1910 године да се усвоји овај пренос. На конференцији у Хагу 1912 године није усвојен англо-америкашки предлог у овом погледу, па како се још није успело да се донесе један међународни менични закон, то меница на доносиоца и индосамент на доносиоца нису усвојени ни у другим земљама, па ни у нашој држави.

305. — Менични алонж.

Кад се меница више пута преноси, те се због тога испуни њена полеђина са преносима, па нема више места за даље индосаменте, тада се може продужити менично писмено са листом хартије, у облику менице, који се назива алонж. Онај индосатар који прилепљује алонж на меницу, мораће га потврдити са својим печатом, а потом он се на њему мора потписати. На једној меници могу се прилепити један за другим више алонжа. На предњој страни алонжа обично се назначи на коју се меницу он односи.

XXIII Образац.

Алонж

За мене по наредби Петра Петковића Вредност примио Лазар Пешић За мене по наредби	Светомира Вељковића вредност примио Петар Петковић
---	--

Из овог се обрасца види да је Петар Петковић био последњи индосатор означен на полеђини менице, па је онда преко састављених ивица менице и алонжа почео писати индосамент који је на алонжу завршио са својим потписом.

306. — Правна дејства менично-својинског преноса

Пренос (индосамент) менице у својину чини правна дејства и према индосанту и према индосатарима. Сваки је индосант претходник своје индосатару, а овај је пак њему последник. Ремитент, кад индосира меницу, постаје индосант и претходник свога индосатара, а исто је тако и сваки доцнији индосант прет-

ходник свога индосатара. Сваки индосант стиче права према својим претходницима, а обавезује се својим последницима.

1). Правна дејства меничног преноса према индосатару

Индосаментом индосатар задобија право сопствености индосиране менице. Индосант, кад индосира меницу, преноси сва менична права на индосатара. Индосатар меничним индосаментом задобија не само она права, која је његов претходник лично имао по индосираној меници, већ сва она права која проистичу из саме менице, дакле, изворна (оригинална) менична права. Према томе он може по тој меници имати више права, него што је имао његов претходник. Главни менични дужник, као и регресни дужници, не могу чинити уредно легитимираним индосатару никакве приговоре, које би могли истаћи према оном лицу с којим су лично уговарали, осим ако не утврде да је пренос менице произашао из споразума заснованог на лукавству (1 став § 16 Мен. закона).

307. — Уредно легитимирани је сваки онај индосатар који је менични ималац, а име му се налази у последњем индосаменту а пре тог индосамента сви су индосаменти текли непрекидно.

308. — Непрекидноост меничног индосамента састоји се у томе, што је њихов ланац повезан оним истим редом којим је меница, преиошена, тако да је први индосант ремитент, а сваки доцнији индосант је оно лице, које је у претходном индосаменту било назначено за индосатара. Ако би у ланцу меничних индосамента било и бланко-преноса, неће се сматрати да је менични преносни ланац тиме прекинут, пошто се за индосатора бланко-преноса сматра индосант следећег индосамента (потпуног или бланко).

Прецртани индосаменти су ништавни, те се сматрају као и да нису стављени на меницу.

309. — За уредно легитимираним индосатаром неће се сматрати оно лице, које је до менице дошло несавесним путем, дакле, сваки несавесни притежалац који је злонамерно хтео оштетити неког меничног повериоца. У томе случају, ако је неиспрекидани ланац меничних преноса, лице које тврди да је последњи индосатар дошао до менице на законски недозвољен начин, мора то и да докаже, да би индосатар био приморан да врати меницу.

310. — На основу задобијеног права сопствености индосатор може:

1) тражити од трасата: акцептирање вучене менице;

2) вршити регрес због непријема као и ако акцептант падне под стечај;

3) да пренесе меницу на друго лице; и

4) да тражи исплату менице о року од главног дужника, ако меницу није даље индосирао. Исто тако има право да тражи и регресну исплату под условима који се траже за ову исплату (о тим условима види доцније § 25 регресна исплата).

311. — Из самог права сопствености излази, да је индосатар овлашћен још и да изиште протест због непријема, протест због неисплате и перквизициони протест, затим може се послужити и правом залоге и правом придржаја.

312. — 2). *Правна дејства индосамента према индосанту (Индосантове обавезе)*

Менични индосамент претвара индосанта у менично обавезно лице и ставља га према индосатарима у исти ред, у коме се налази и трасант према ремитенту. Индосант чим индосира меницу постаје, дакле, регресни дужник. Према томе он јамчи: 1) да ће трасат меницу акцептовати и 2) да ће је о року акцептант исплатити. Не уради ли то трасат односно акцептант, (а ако је сопствена меница ако издавалац не плати) он ће бити дужан да исплати меницу заједно са свима трошковима и каматом од рока до исплате, када му се сопственик благовремено са протестираном меницом обратити за исплату.

213. — Сваки индосант обавезан је не само према своме индосатару, већ према свим доцнијим индосатарима и то према свакоме од њих самостално и солидарно. Самосталност и солидарност меничних обавеза важи и за регресне дужнике као и за главне.

314. — *Изузетни случајеви код индосамента*

Ма да је индосант менични регресни дужник, ипак њему закон дозвољава да може у неким случајевима отклонити своју обавезу. Индосант може отклонити своју меничну обавезу било „ректа клаузулом“, било напоменом „без моје даље обавезе“.

315. — 1). Индосант, који је индосирао меницу са ректа индосаментом, не одговара менично по преносима извршеним после ректа-индосамента, већ само грађански. Он менично одговара само своме непосредном индосатару. Сврха је ретка-индосамента да се ограничи обавеза индосантова. Индосант, који је у меничном преносу ставио ретка клаузулу, моћи ће се послужити приговорима против свих сопственика менице који су после тог преноса (ректа) дошли до сопствености менице.

316. — 2). *Напомена „без даље обавезе“*. Као што смо раније видели (кад је било говора о меничним уметцима), индосант може још отклонити своју одговорност, ако стави у менични индосамент напомену: „без моје даље обавезе“. Овом се напоменом индосант ослобођава меничне обавезе не само према ономе са којим ју је уговорио него и према свима последницима свога саговорача односно индосатара. Ова напомена важи само за онога који ју је уговорио, а не и за доцније индосанте.

XXIV Образац. *Пример индосамента без обавезе, (на полеђини менице).*

За мене по наредби Милана Крстића, а без моје даље обавезе.

Земун, 30-I-1929

Павле Николић

Клаузула „без даље обавезе“ може се ставити и у бланко преносу као што се види из XXV обрасца.

XXV Образац. *Бланко — пренос са клаузом „без обавезе“*

..... без обавезе

Павле Павловић

317. — 3). *Повратни пренос*. Повратним преносом меница се поново враћа на неко лице које је већ било у меничној обавези. Дејства овог преноса су различита према томе на које је лице меница индосирана, стога ћемо прегледати сваки случај посебно.

318. — а) *Пренос на трасанта*. Кад је меница повратним преносом прешла на трасанта, овај ће тада, као индосатар, имати право да о року тражи исплату менице и то само од главног меничног дужника (акцептанта); а од регресних дужника нема право захтевати је, јер је он сам њима јамчио за исплату те менице.

319. — б) *Пренос на ранијег индосанта*. Ако је меница пренета на неког од ранијих индосаната, онда ће он о року имати право да тражи исплату од акцептанта и од свију својих претходника — регресних дужника, а од својих последника то право нема.

XXVI Образац. Индосамент на ранијег индосанта

За мене по наредби 10-1-1929 Иванко Станић Земун.	Платите 20-1-1929 Ивану Симићу Београд	За мене по наредби 15-1-1929 Иванка Јовића Земун.	За мене по наредби 15-1-1929 Милана Антића Београд	За мене по наредби 30-1-1929 Иванка Јовића Милан Антић Београд
---	--	---	--	---

Из XXVI обрасца видимо да су менични индосаменти текли овим редом: Иванко Станић пренео је меницу на Јанка Којића, Јанко Којић на Иванка Јовића, Иванко Јовић на Ивана Симића, Иван Симић на Милана Антића, а Милан Антић поново на Иванка Јовића. Меница се о року налази у рукама Иванка Јовића, који је легитимирани сопственик. Он има право да захтева исплату менице само од ових меничних обавезника: акцептанта, трасанта, првог и другог индосанта Иванка Станића и Јанка Којића. Остали индосанти: Иван Симић и Милан Антић испадају из меничне обавезе, јер су они били прво наследници Иванка Јовића, који је тада био према њима регресно обавезан, па према томе, он сад од њих нема право да потражује исплату менице.

320. — в) *Пренос на трасата*. Кад се меница преносе на трасата, његова меничка поверилачка права неће бити ничим ограничена, пошто он није менично обавезан све док не акцептује меницу. Трасат, дакле, тада има иста права као и сваки други менични ималац. Он може меницу даље индосирати, може тражити њену исплату, а да би то могао учинити мораће претходно о року изискати протест због неисплате против себе самог, па ће се онда обратити трасату и осталим меничним дужницима за исплату. Исто тако пре рока може изискати протест због непријема против

себе самог и тражити на основу њега обезбеђење исплате од регресних дужника.

321. — г) *Пренос на акцептанта*.

Ако се меница пренесе на акцептанта и он је задржи код себе т.ј. не преноси је даље, онда о року он неће имати право да тражи исплату менице ни од кога. Он је главни менични дужник и сам је био обавезан насрам свих осталих меничних лица, па кад су се индосаментом обавеза и право стекли у његовим рукама, они се гасе. У томе случају сви се менични обавезници ослобођавају обавеза. Једино трасант, који није снабдео трасата (акцептанта) покрићем, остаје и даље у обавези насрам овога, само је та његова обавеза грађанско-правне природе, а није менична.

4) *Индосамент после меничне доспелости*.

322. — По § 19 Мен. закона меница се може индосирати и после доспелости. Дејство овог индосамента је исто као и пре доспелости. Ако је пак индосирана меница била протестована о року због неисплате, или ако јој је протекао рок за подизање тог протеста, онда се тај индосамент сматра као обичан уступ и према томе дејство му је исто као и код обичног уступања. На основу тога индосанти који су индосирали меницу после њене доспелости, ако је меница протестована, одговарају као обични грађански дужници, а они индосанти који су то постали пре рока, одговарају као менични дужници. Ако се о року не изиште протест због неисплате, онда прерочни индосанти испадају из меничне обавезе, јер је потребно да се подигне протест због неисплате да би се ти регресни дужници задржали у обавези. А сви они индосанти, који су то постали после доспелости менице и после рока за подизање протеста због неисплате, одговарају грађанско-правно, пошто такав пренос има само дејство обичног грађанског уступања или цесије. О правном дејству уступа (цесије) види код: „Уступа (цесије)“ на страни 97.

II ОТСЕК

Индосамент у пуномоћије (прокура-пренос)

§ 17 Меничног закона.

323. — Индосирати се може меница не само у својину, већ и у пуномоћије, а исто тако и у залог. Сопственик менице може

ову индосирати, не преносећи њену сопственост на новог индосатара. Он му тим преносом даје само овлашћење да изврши извесне меничне послове, нарочито да је наплати и да обави сва права која су склопљена са њеном исплатом. Такав пренос назива се индосамент пуномоћје или прокура пренос. Прокура пренос се означава обично са овим изразима: „вредност за наплату“, „за инкасо“, „као пуномоћје“ и другим напоменама, којима се означаје пуномоћје. Ова се напомена мора јасно видети у самом преносу.

324. — Индосатор, на кога се преноси меница у пуномоћје, не задобија тим индосаментом иста она права која задобија обичан индосатар. Прокура индосатар има право да наплати меницу, да подигне протест због неисплате, да тражи наплату од регресних дужника. Он може даље меницу индосирати, али само са прокура индосаментом. Овај индосамент престаје када се опозове дато пуномоћје (или овлашћење), што се мора из саме менице видети.

325. — Менични обавезници код овог преноса могу истаћи наспрам прокура-индосатара све оне приговоре, које би могли истаћи и наспрам прокура-индосанта. Никакве, пак, друге приговоре не могу дужници истицати према прокура-индосатару, на пример приговоре које би могли употребити лично против њега, када би он био ималац менице, а код прокура-преноса он је само пуномоћник сопственика менице.

326. — Индосирање у пуномоћје најчешће се врши на неку банку, која се, уз извесну награду (свој комисион), прима да наплати меницу о року и да изврши остале меничне послове за рачун комитента (прокура-индосанта).

XXVII

Пример прокура-индосамента:

Платите по наредби Јована Ракетића. Вредност за наплату.

Београд, 19-II-1929.

Љубо Јелић

327. — Бланко прокура индосамент.

Индосант може меницу пренети прокура-индосаментом и у форми бланко-преноса. Меница која је индосирана бланко прокура-индосаментом, може се потом преносити простом предајом

из руке у руку, те је сваки притежатељ те менице прокура индосатар.

XXVIII Образац. Пример бланко-прокура-индосамента:

за инкасо.....

Милорад Јевтић

328. — Однос између прокура-индосанта и прокура-индосатара је грађанско-правне природе, а није менично-правне, те се према томе има и ценити по прописима грађанског законика, који говоре о пуномоћју. Према тим прописима имају се регулисати права и дужности прокура-индосанта и прокура-индосатара.

III ОТСЕК

Индосамент за залог

§ 18 Меничног закона

329. — Када се у меничном индосаменту стави неки од ових израза: „вредност за обезбеђење“, „вредност за залог“ или ма каква друга напомена која означава залагање, тада имамо индосамент за залог (кауциони пренос).

330. — Овај је индосамент користан у пракси, јер се са њим може обезбедити исплата неког дуга или извршење неке обавезе. Њиме се меница даје у залог и он важи исто тако као и индосамент у пуномоћје. Код овог преноса менични дужници не могу истицати против имаоца приговоре који се оснивају у њиховим личним односима са индосантом, осим случаја када је индосант злонамерно индосирао меницу у залог, да би на тај начин нанео штету некоме од меничних обавезника.

XXIX Образац. Пример индосамента за залог на полеђини менице

За мене платите по наредби Стевана Ивковића.

Вредност за залог.

20-II-1929

Панчево.

Обрад Крстић

Из овог примера видимо да је индосант Обрад Крстић индосирао меницу у залогу своје повериоцу Стевану Ивковићу. Заложни поверилац (индосатар) Стеван Ивковић стиче по тој меници право залог и може, о доспелости тражити исплату меничне своте. Ако је његово потраживање мање од меничног износа, остатак који прелази то заложно потраживање, мора предати заложном индосанту. Заложни индосатар мора се старати да о доспелости наплати меницу. Ако пропусти да је о доспелости презентира на исплату, те изгуби због тога право подизања протеста и право регреса, сам ће морати сносити све правне последице које из тога проистичу, а ако је на тај начин нанео штету и своје заложном индосанту мораће му је надокнадити.

II

Грађанско-правни пренос менице

Уступ (цесија)

331. — Под уступом (цесијом) разумемо грађанско-правни пренос неке тражбине с једног лица на друго. Меница се може преносити поред меничног индосамента и уступом, тада тај пренос не производи иста правна дејства, као што то чини менични пренос. Меничним уступањем преноси преноситељ само она и онолика права која и колика је он сам имао, тако да се према сопственику менице могу истаћи сви они приговори који су могли бити учињени наспрам самог преноситеља. Менични дужник може тада пребити дуг за дуг, може одбити један део меничне своте, онолики део колико њему дугује сам ималац менице итд. Уступом се, дакле, преноси менична сопственост и права скопчана с њом, али само она права која је имао уступитељ.

322. — *Облик меничног уступа* (§ 10 став 2 Мен. закона)

Уступ треба да буде написан, као и менични индосамент, било на самој полеђини менице, било на алонжу, копији или дупликату менице, а поред тога може бити написан и на одвојеном писмену. Уступ се означава са изразима из којих се јасно може видети да је преноситељ пренео меницу грађанско-правним преносом.

Као што смо раније видели, ако се у меничном преносу нађе клаузула: „не по наредби“, онда се тај пренос сматра као уступ, а исто тако и пренос после доспелости ако је меница протестована због неисплате или јој је протекао рок протесту. Увек ће преноси-

тељ, кад год жели да ограничи своју меничну одговорност, пренети меницу са грађанским преносом — уступом (или цесијом).

XXX Образац. *Пример уступа (цесије) на полеђини менице*

Уступама ову меницу Јовану Симићу
Београд, 19-II-1929 Илија Илић

Пример за ректа-индосамент под бр. 302.

333. — *Правна дејства уступа (цесије)*

Грађанскоправна дејства меничног уступа цесије су иста као што су и правна дејства уступа ма какве тражбине, а о тим дејствима говори се у Грађанском Законику Краљевине Србије у §§ 868—871.

334. — По пропису § 867 Грађ. зак., као што смо већ горе видели: „Уступитељ преноси на пријемника сва своја права; и зато пријемнику иста и припадају“. Према овој одредби правопријемник (пријемник) има право да потражује од дужника само онолику и онакву тражбину какву је имао и његов уступитељ (претходник). Дужник може употребити у своју одбрану не само оне приговоре које би и он лично имао против пријемника, него и све оне које би он имао против његовог уступитеља (§ 869). Међутим код меничног преноса, индосант уступа (преноси) индосатару не само она права која је он имао, него сва права која су самим актом о издању менице заснована.

335. — Код уступа треба известити дужника о томе ко је постао сопственик уступљеног писмена (менице или др.) док код индосамента то није потребно чинити, јер менични дужник мора и без тог извештаја исплатити меницу њеном последњем (сопственику) индосатору, исто као да је он са њим лично уговорио тај дуг. Ако дужник по уступљеној меници или облигацији не би био извештен о томе ко је постао нови сопственик, било од уступитеља било од пријемника, он може свој дуг исплатити уступитељу и на тај начин ослобођава се своје обавезе (§ 868 Грађ. зак.).

336. — Уступитељ јамчи примаоцу само до оног износа, колико је од овога примио приликом уступљења, а ако ништа није примио од пријемника, он му тада и не одговара, према § 870 Грађ. зак., који гласи:

„Који поверитељ дуг свој другоме уступи бадава, или му га поклони, онај нема више одговарати за њега. Ако ли га уступи за наплату, онда уступитељ пријемнику мора добар стајати, да онај дуг, кога је уступио, јест прави и истинити дуг, и да се од дужника намирити може. Но ово се разумева у онолико, у колико се он сам од пријемника наплатио“.

337. — Менични индосант јамчи, пак, индосатару и сваком доцнијем меничном имаоцу за пријем и исплату, и онда кад без пријема есконтиране меничне своте меницу индосира и он јамчи не само за исплату потпуне меничне своте него и за све регресне трошкове.

338. — Обавеза уступитељева није солидарна, као што је обавеза индосантова. Уступитељ јамчи само своје пријемнику и то да је дуг истинит и да га може од дужника наплатити. Пријемник може тражити исплату дуга од уступитеља само у случају кад докаже да га није могао наплатити од дужника.

ЧЕТВРТИ ДЕО

МЕНИЧНИ ПРИЈЕМ (АКЦЕПТ)

§ 15

А. Менично покриће

339. — Издајући меницу трасант се обавезује према ремитенту и према свима његовим последицама (индосатарима) да ће трасат исплатити меницу о року и у месту које је у њој означено. Трасат није менично обавезан, све док не акцептује меницу. Уговор, којим он обећава трасанту да ће пристати да исплати меницу, није менично-правне природе, већ је у ствари обичан грађански споразум између њих и на основу кога трасант трасира меницу на трасата.

Да би трасат постао менично обавезан, потребно је да прими (акцептује) меницу, а он ће то урадити само кад има у рукама вредност из које ће извршити исплату менице о року, или бар кад је сигуран да ће је добити до тог рока. Та вредност, коју трасат има да употреби за исплату менице, зове се менично покриће (или провизија).

340. — О меничном покрићу наш нови менични закон не говори ништа, према угледу на немачки и бив. хрватски менични закон. Српски трг. законик од 1860 год. садржавао је одредбе о меничном покрићу.

341. — Менично покриће дужан је дати трасант или оно лице за чији се рачун меница трасује. Ако трасант издаје меницу за туђи рачун (за рачун комитента), онда он неће бити дужан да се постара да покрићем снабде трасата, већ ће то имати да уради комитент (код комисионе трате).

342. — Менично покриће може се састојати:

① у извесној суми новца, која се даје или има дати трасату да изврши исплату менице;

② у роби, коју је трасант послао трасату или у роби трасатовој, која се већ налази у трасатовим магацинима ради продаје. Трасат, кад прода трасатову робу, наплатиће менично покриће, а остатак ће одобрити трасантовом текућем рачуну или ће му доставити у готову;

③ у трговачким ефектима. Акције, облигације, менице и други вредносни папири могу бити предати или послати трасату на име меничног покрића;

④ најзад и отворен кредит код банке или код пословног пријатеља може послужити за менично покриће.

343. — Ако трасат акцептује или исплати меницу без покрића, он ће моћи тражити накнаду од трасанта или од онога за чији је рачун трасирана меница, али само грађанско-правним путем, а не менично-правним, пошто је та обавеза грађанске, а не меничне природе.

§ 16

Б. Презентација менице на пријем (акцепт)

344. — У трасираној меници издаје трасант¹ трасату да исплати о одређеном року своту означену у тој меници. Трасат, дакле, приликом издања менице није менично обавезан. Да би притежалац менице знао, да ли ће трасат исплатити тако трасирану меницу, потребно је да му је поднесе на пријем. То подношење менице на пријем зове се у меничном праву: презентација менице на пријем.

Презентацију може извршити сваки менични придржалац, а не само њен сопственик. Особа, која подноси меницу на пријем, назива се презентант, а она, којој се подноси, зове се презентат.

245. — Меница се има презентирати трасату, јер је он једини позват према законском пропису § 20 Мен. закона а и према назнаци трасантовој да меницу плати, па према томе и да је акцептује на захтев придржалаца менице. Домицилиране менице, код којих је домицилијат означен, имају се поднети на пријем трасату, а не домицилијату.

345. — По одредби § 20 Меничног закона ималац менице нема дужност, већ има само право да меницу поднесе на пријем. § 20 Меничног закона гласи:

„Ималац, па и онај који само држи у рукама, може све до доспелости поднети трасирану меницу ради акцептирања трасату у месту његовог пребивања“.

Из прописа § 20 Меничног закона излази да презентација није дужност, већ само право притежалаца менице. Овај може, дакле, поднети меницу на пријем (акцепт) ако хоће, али то не мора чинити.

347. — То право придржалаца менице није пре доспелости ограничено никаквим роком. То значи да се меница може подносити на пријем све до њене доспелости. Одмах по издању па све до рока менице, притежалац је може ма кога раднога дана поднети трасату на акцептирање.

348. — Од овога правила може се отступити, ако трасант нареди у меници да се она мора поднети на акцептирање трасату назначујући или не назначујући за то рок. Он такође може наредити да се трасирана меница не подноси ради акцептирања пре одређеног рока. Трасант, даље, може забранити у трасираној меници да се она подноси на акцептирање, осим ако то није домицилирана меница или ако не гласи на одређено време по виђењу (§ 21 Меничног закона).

349. — Из одредбе § 21 Мен. закона излази да притежалац има дужност тј. да мора поднети на пријем следеће менице:

1) домицилиране менице. Ове се менице подnose на пријем да би трасат означио локал, или домицилијата у месту меничног домицила; ако то није учинио већ трасант;

2) и рочне менице по виђењу. Менице (рочне) на одређено време по виђењу морају се поднети на пријем, пошто се њима рок почиње рачунати почев од датума виђења (пријема). Меница на одређено време по виђењу мора се поднети ради акцептирања у току од шест месеци од дана издања. Трасант може овај рок скратити или одредити дужи. Индосанти имају право да скрате ове рокове, које је трасант одредио (§ 22 Мен. закона).

350. — Кад се меница, која гласи на одређено време по виђењу, презентира на пријем, па је трасат прими, потребно је да на њој стави и датум пријема, пошто се од тог датума одређује рок те менице. У случају недатирања пријема притежалац треба да подигне протест због недатирања да би се од датума тог протеста могао рачунати рок за исплату менице.

351. — Ако се у одређеном року не поднесе меница на акцептирање, а трасант је то изрично био наредио, ималац губи менично право регреса како због неакцептирања тако и због неисплате против индосаната против трасанта и против осталих меничних обавезника. Ако је рок за презентацију одређен у индосаменту, онда се тиме може користити само онај индосант који га је ставио на меницу (став 5 и 6 § 52 Меничног закона).

352. — Презентација менице на акцептирање има се извршити у месту, које је у меници означено као домицил трасатов. У домицилу трасатовом врши се презентација на пријем и домилицираних меница, јер менични домицил служи само као место плаћања менице, а не и пријема.

353. — Споредно је да ли стварно трасат станује у месту које је у меници означено као место његовог сталног боравка (домицил), главно је да је ималац менице баш у том месту извршио презентацију менице ради акцептирања. Узајамним споразумом странака може се извршити презентација менице и у неком другом месту, а не у трасатовом домицилу.

§ 17

Менични пријем (акцепт)

I

Примање (акцептирање) менице

354. — Кад ималац, или његов пуномоћник, презентира меницу трасату ради акцептирања, па је овај прими, трасат тада закључи са имаоцем менице нов менични посао: посао о меничном пријему (акцепту) којим прима на себе обавезу да ће о року исплатити меницу.

Менични је пријем, дакле, трасатова изјава на самој меници да пристаје да о року исплати своту назначену у меничном писмену.

355. — Чим прими меницу, трасат добија ново име: акцептант (пријемник менице) и постаје главни менични дужник. Пре пријема менице трасант није био менично обавезан, а стављањем свога потписа на меницу, он одједном од менично необавезног лица постаје главни менични дужник. Пошто је обавеза акцептанта много строжија од обавезе регресних дужника, то он има право да се, по презентацији менице ради акцептирања, размисли, те стога може тражити да му се меница поднесе на пријем још једанпут и то сутрадан после првог подношења (§ 23 Меничног закона).

356. — По правилу трасат ће пристати да акцептује меницу, само ако има покриће за њену исплату, изузетно може је примити и без покрића, ако је уверен да ће му трасант надокнадити меничну своту. Акцепт без покрића зове се: пријатељски акцепт.

357. — Облик меничног акцепта. За менични акцепт не тражи се нека строга формалност, као што се то тражи за акт о изда-

вању менице. Да би био пуноважни акцепт, потребно је да се јасно види из изјаве трасатове, учињене писмено на самој меници, да он прима налог, који му је трасант у меници упутно да плати меничну своту.

По ставу 1 § 24 Меничног закона: „Акцепт се пише на самој трасираној меници. Изражава се речју „примљена“, „прихваћена“, „спрејета“, или којом другом речју која значи исто; акцепт потписује трасат. И сам потпис трасатов, на лицу менице, вреди као акцепт“.

358. — Акцепт се, дакле, ставља на првој страни менице, обично испод назначења трасатове адресе, или пак укосо преко меничног текста. Трасат се менично обавезује стављањем свога потписа на њу. Испред свога потписа он може ставити: примљена, признајем, платићу итд. Реч: „примљена“ не мора трасат својеручно написати, може је, дакле, и неко друго лице написати. Ако је неписмен трасат или не може писати, он ће се менично обавезати т. ј. примиће меницу ставивши на њу свој рукознак или мухур, који ће на самој меници оверити суд или јавни бележник (§ 98 став 1 Меничног закона).

XXXI

Акцептирана меница:

Примљена Тодор Николић	Ниш, 30 октобра 1940 год.	Дин. 50.000.—
	За три месеца од данас платите за ову меницу по наредби Стојана Ђорђевића суму од	
	ДИНАРА ПЕДЕСЕТ ХИЉАДА.	
	Вредност примљена у роби и ставите исту у рачун са извештајем.	
	Г. Тодору Николићу, трг. из Алексинца Плаћање у Алексинцу	Мирко Крстић

359. — Кад трасат акцептира домилицирану меницу, у којој трасант није означио домилицијата, он треба да означи у акцепту лице које ће меницу исплатити у меничном домицилу. Ако то не учини трасат, сматра се да ће је он лично исплатити у месту одређеном за исплату менице (§ 26 Меничног закона).

360. — Код меница трасираних на одређено време по виђењу приликом акцептирања мора се ставити датум, пошто се од датума пријема (виђења) рачуна њихова доспелост. У случају

настављања тог датума, ималац менице мора благовремено подићи протест због недатирања менице, од чијег ће се датума за одређено време рачунати доспелост менице. Ако није подигнут тај протест, онда се рок тим меницама рачуна од последњег дана законског или одређеног рока за презентацију т. ј. по истеку шест месеци од дана издања (2 став § 34 Мен. закона).

XXXII Образац. Акцептирана меница на одређено време по виђењу

Земун, 31 октобра 1940 год.

Дин. 10.000.—

За месец дана по виђењу платите за ову праву меницу по наредби мојој сопственој суму од

ДИНАРА ДЕСЕТ ХИЉАДА.

Г. Стевану Марићу, трг.
из Београда
Плаћање у Београду

Ђорђе Стајић

Примам,
20 новембра 1940 г
Стеван Марић

Доспелост ове менице рачуна се од дана стављеног пријема, т. ј. од 20 новембра 1940 године и, према томе, њено плаћање биће 20 децембра 1940 године.

II

Обавеза акцептанта менице

361. — Трасат, чим прими меницу, постаје акцептант и главни менични дужник. Меничним акцептом он се обавезује:

① да о року плати своту назначену у меници (или примљени део меничне своте, ако је ограничио свој акцепт);

② да накнади све трошкове које је ималац менице имао због неисплате меничне своте о доспећу, као и интерес од дана протеста због неисплате па до плаћања.

362. — Обавеза акцептантова је непосредна и самостална. Непосредност његове меничне обавезе огледа се у томе, што он (акцептант) одговара, према својем акцепту, сваком меничном имаоцу исто тако као да је са сваким од њих непосредно закључио посао о акцепту. Акцептант је, дакле, менично обавезан

према сваком притежаоцу менице, па и према трасанту, ако индосаментом или регресном исплатом меница дође у његове руке.

363. — Обавеза акцептантова је потпуно самостална, па као таква и независна од меничне способности трасанта и индосанта, као и од истинитости њихових потписа. Може се десити да трасант, као менично пасивно неспособно лице, трасира меницу, па је акцептант акцептује, онда је овај последњи менично обавезан, без обзира што трасант није имао правне способности да се менично обавезе, само ако је менично писмено састављено у законској форми. Исто тако акцептант ће менично одговарати и по оној меници, на којој би потписи трасанта и индосаната били лажни.

364. — Пријем (акцепт) менице мора бити безуслован, али се ипак може ограничити само на један део меничне своте. Пријем (акцепт) са извесним условима, од којих ће зависити исплата менице, сматра се неважећим, те том случају притежалац менице треба да подигне протест због непријема, ако жели да тражи обезбеђење меничне исплате од стране регресних дужника.

365. — Акцептант је обавезан према садржини свога акцепта (§ 25 Мен. закона). Ако је акцептант акцептовао једну меницу од Дин. 15.000.— и у акцепту ставио: „примам за Дин. 10.000.—, он је тада обавезан да о доспећу исплати по тој меници само Дин. 10.000.—. За остатак непримљене своте од Дин. 5000.— ималац менице треба да подигне протест због непријема само тог дела меничне своте, ако мисли да за ту неакцептирану своту задржи своја регресна права.

366. — Како ће одговарати акцептант, ако је примио меницу за већу своту него што она гласи? У том случају сматра се да је акцептант обавезан само до износа своте означене у основној меници, а не до своте коју је он у акцепту назначио.

367. — Акцептант кад стави свој акцепт на меницу и ову преда њеном притежаоцу, не може га више опозвати. Акцепт је, дакле, непозван.

368. — У случају да је акцептант пребрисао свој акцепт пре него што је меницу вратио, тада акцепт не вреди и сматра се да га је он одбио. Али ако је акцептант писмено известио имаоца или ма кога меничног потписника да је трасирану меницу акцептирао, па потом пребрише свој акцепт, он ипак остаје у меничној обавези према садржини датог акцепта (§ 28 Мен. закона).

369. — Акцептант треба да прими само један примерак дупликатне менице. Ако би он примио више примерака једне исте

менице, одговарао би по сваком засебно, као по сасвим засебним меницама. Акцепт никада не треба дати (ставити) по копији, већ само по оригиналној меници или по њеном дупликату.

370. — *Бланко-акцепт*. Када акцептант стави свој потпис на неиспуњену меницу и потом је преда ремитенту, тада имамо бланко-акцепт, по коме је акцептант менично обавезан. Овакав се акцепт даје када акцептант хоће да неограничено кредитира онога коме даје тако акцептовану меницу. Ремитент ће сам испунити ту меницу за своту која му је потребна, али се увек мора држати споразума закљученог између њега и акцептанта. У случају да се ремитент не би држао споразума, већ би издао меницу за већу своту него што је уговорено, акцептант је не би морао исплатити, ако би могао доказати да је меница испуњена против њиховог споразума. Али ако би се та меница путем индосамента нашла у рукама другог лица које није знало за тај споразум, акцептант би је морао исплатити.

§ 18

Пријем за част

371. — Поред редовног меничног пријема, може меница бити примљена и за част некога од меничних обавезника. Да би се сачувао кредит саме менице или некога од меничних дужника: трасанта или индосаната, ма које од тих лица може одредити адресата по потреби или у нужди тј. ставити на меници адресу у нужди или по потреби. Циљ стављања адресе у нужди је да се обезбеди менична исплата. У случају непријема или неисплате менице од стране трасата, ималац менице обратиће се адресату у нужди да овај прими или исплати меницу за част свога хонората.

372. — Меницу може примити за част не само адресат по потреби, већ и неко друго лице које се само драговољно пријављује за интервенцију при пријему, да би сачувало кредит извесног меничног дужника. Ступањем у меничну обавезу у обадва ова случаја назива се *интервенција (посредовање) при пријему или пријем за част*. Лице које интервенише, прима меницу за част, зове се *интервениент, пријемник за част, акцептант за част или хонорант*, а оно лице, за чију се част интервенише (посредује), зове се *хонорат*.

373. — Интервениент (хонорант) може бити свако лице које има пасивну меничну способност, а није по датој меници оба-

везано, или лице које је по меници обавезано, али није акцептант нити регресни дужник хоноратов. Трасат такође може бити интервениент (хонорант), јер он није менично обавезан све дотле док меницу не прими (акцептује). Он, дакле, може, — одбивши да даде менични акцепт стога што није добио менично покриће, — примити меницу за част неког другог меничног обавезника: трасанта или индосанта (жиранта).

374. — *Ко може бити хонорат?* Хонорат је оно лице које на меници одређује хоноранта или за чију се част може примити и прима се меница. Из ове дефиниције излази да хонорати могу бити: трасант, индосант и авалиста. Индосант може бити хонорат само ако није последњик хонорантов.

375. — Хонорат не може бити: 1) лице које није менично-правно обавезано, дакле, трасат; лице за чији је рачун меница трасирана; индосант који је индосирао меницу с напоменом „без обавезе“ и најзад последњи ималац менице;

и 2) главни менични дужник т. ј. издавалац сопствене менице и акцептант трасиране менице;

Услови пријема за част.

376. — По § 55 став 1 Мен. закона: „акцептирању за част има места у свима случајевима, у којима ималац може пре доспелости тражити регрес из менице која се сме поднети ради акцептирања“. Из тога излази да се могу примити за част само оне менице које се могу подносити на пријем трасата, па према томе не могу бити примљене за част оне менице у којима је забрањено да се подноси на акцептирање.

За част се могу примити менице само пошто су протестоване због непријема. Пријем менице за част долази, дакле, после непријема менице од стране трасата, што се утврђује протестом због непријема:

„Ако на меници стоји напомена „без протеста или „без трошкова“, онда се она може примити за част и без подизања протеста, пошто је претходно поднета трасату на акцепт, па је овај није акцептовао.

377. — Ималац менице може одбити акцепт за част, па и онда кад га понуди лице означено у меници да ову акцептира или плати у случају нужде (адресат у нужди). Из ове законске одредбе (§ 55 став 2 Мен. закона) излази да ималац не мора примити интервенцију ни адресата по потреби, нити пак неког другог лица. Ово је пово за крајеве наше државе, који су били саставни део бивше аустро-угарске монархије, јер је у њима сопственик мени-

це био дужан да се прво обрати адресату у нужди за пријем за част и није могао одбити његов пријем. Ако би га одбио он би изгубио право регреса против хонората који је означио адресу тог адресата у нужди и против његових последника.

Сопственик менице на којој је означена адреса у нужди, био је, дакле, дужан да се обрати адресату у нужди за пријем за част, па тек кад овај одбије да даде тај пријем, могао га је добити од неког другог лица.

378. — Ако ималац менице прими интервенцију при пријему адресата по потреби или неког другог лица, он губи право регреса које му припада пре доспелости против лица која њему одговарају тј. против оних који су ставили адресу у нужди.

Форма пријема за част.

379. — Пријем за част да би важио мора бити писмен. Усмена интервенција не вреди, исто као што не вреди и не сматра се за меничну обавезу ниједна обавеза која није писмена. Овде се писменост састоји у самом потписивању адресата или хоноранта на меници испод означене адресе. Ако је означена адреса по потреби, биће довољно да се адресат само потпише испод те назначене адресе, а кад интервенише неко треће лице из своје личне побуде, оно ће морати изнад свога потписа ставити да прима меницу за част извесног лица. Ако хонорант не стави за чију част прима меницу, сматра се да је меницу примио за част трасанта.

(Пријем за част трасанта види у обрасцу IV, а адресу по потреби у обрасцу III).

XXXIII Образац Пријема за част првог индосанта на полеђини менице

За мене по наредби Петра Николића, вредност примио. 23. II. 1929 Београд	Стеван Илић
Платићу за част г. С. Илића Јован Перић ¹ .	

1.) Пријемник за част.

380. — Ако не би хонорант ништа ставио поред свога потписа, не би се знало да ли је он хонорант или је напр.: сутрасант,

или сутрасант, или је пак, у случају стављања потписа на полеђини менице, индосант. Због тога се у пракси обично ставља испред хонорантовог потписа: за част, per honorem Н. Н. и томе слично. Хонорант се мора лично потписати на меници, а ако је неписмен поступиће се по одредби § 98 Меничног закона, тј. ставиће свој рукознак или печат који ће оверити јавни бележник или суд.

381. — Пријем за част може се дати и преко пуномоћника, у том случају тај би пријем гласио:

XXXIV Образац.

„Примам за част Н. Н. per ra (као пуномоћник) Ивана Николића	Петар Илић.“
---	--------------

Пуномоћник, ако не стави у чије име даје пријем за част, сам ће бити обавезан по меници, зато је потребно да се код пријема за част преко пуномоћника увек назначи да се интервенише у име властодавца.

382. — Пошто се посредовање (интервенција) за част може вршити само тада, ако је меница поднета на протест због непријема осим ако на меници не стоји напомена: „без протеста“ потребно је, дакле, да се у самом протесту означи да је меница примљена за част и да се назначи за чију се част прима.

383. — Пријем за част не може бити ограничена, већ се мора односити на целу меничну своту. Ако би био ограничен, ималац менице не би био довољно обезбеђен, те би стога требало да врши регрес пре доспелости или би морао тражити друго обезбеђење од својих претходника. Само у случају, кад је трасант акцентирао меницу за један део њеног износа, например: за половину, онда хонорант може примити меницу за част за непримљени део, дакле, за другу половину.

384. — Интервениент (хонорант) је дужан да одмах обавести о својој интервенцији оно лице за чију је част посредовао тј. хонората. Не испуни ли хонорант ову своју дужност, он мора надокнадити хоноранту штету коју би овај могао имати што није на време сазнао за интервенцију, да би се могао обезбедити према својим претходницима.

Хонорантова обавеза

385. — Хонорант, стављајући на меницу свој потпис, обавезује се да ће меницу исплатити према обавези свога хонората под условом да се о року прво поднесе меница трасату на исплату, па кад је овај не исплати, да се изиште протест због неисплате.

386. — Хонорантова је обавеза самостална, као што су све меничне обавезе самосталне. Хонорант се, дакле, самостално обавезује према свима последницима свога хонората, да ће исплатити меницу за част свога хонората, ако је у року не буде исплатио главни дужник.

387. — Хонорантова је обавеза условна. Од њега се може тражити менична исплата само ако се испуне ова два услова: 1) да главни дужник о року не плати меницу и 2) да је подигнут протест због неисплате. Ако се не испуне ови услови хонорант не одговара за меничну исплату. Деси ли се да притежатељ менице пропусти у законом одређеном року подићи протест због неисплате менице, хонорант и не постаје менични обавезник, пошто није испуњен услов од кога је зависио постанак те обавезе. Хонорант испада из меничне обавезе, ако је ималац менице, пошто је подигао протест због неисплате, пропустио да му се обрати за исплату у року од годину дана, рачунајући од дана подигнутог протеста.

Разлика између обичног и почасног пријема.

388. — Знамо већ шта је обичан, а шта почасни пријем; сад да видимо каква је разлика између њих. Та се разлика састоји у следећем:

1) Обичан пријем може ставити на меницу само трасат, а почасни пријем: трасат, адресат у нужди или неко треће лице које раније није било обавезно по тој меници.

2) Обичан пријем може се ограничити и на један део меничне своте, а почасни не може бити ограничен, осим кад се прима за част само онај непримљени део меничне своте који је трасат одобрио да прими (акцептује).

3) Обичан акцептант јамчи за исплату менице као главни дужник и обавезан је према сваком меничном интересенту, а почасни акцептант јамчи за исплату менице само последницима хоноратовим.

4) Акцептант јамчи у начелу безусловно т. ј. без обзира да ли му је меница о доспећу презентирана на исплату или не. Хонорант јамчи само условно т. ј. ако му се поднесе меница на исплату сутрадан иза последњег дана допуштеног за подизање протеста због неисплате (§ 58 став 2 Мен. закона).

5) Обични пријемник (акцептант) је први позван да исплати меницу, те се њему прво има и презентирати она на исплату (изузев домицилираних меница код којих је одређен доминицилијат), почасни пријемник (хонорант) плаћа меницу само онда ако је није платио трасат односно акцептант, или ако је не плати интервениент који има предност пред њим.

6) Кад главни менични дужник (акцептант) исплати меницу, он не добија том исплатом никаква менична права, сем евентуално грађанскоправни захтев за тражење меничног покрића. Хонорант, пак, исплатом задобија право меничне исплате од онога за чију је част платио и од свих лица која су његовом хонорату била обавезна за меничну исплату (став 1 § 62 Мен. закона).

7) Акцептант, ако је примио више примерака једне исте менице, јамчи засебно по сваком примерку; за почасног пријемника (хоноранта) то важи само онда, ако је хонорант по свима тим примерцима обавезан и ако је поред тога, он ставио на сваки од тих примерака свој пријем за част.

8) Меничноправни захтеви против акцептанта застаревају за три године рачунајући од доспелости, а против почасног пријемника (хоноранта) застаревају у року од годину дана, рачунајући од дана благовремено подигнутог протеста (§ 78 Мен. закона).

П Е Т И Д Е О

§ 19

АВАЛ

389. — Прописом става 1 § 29 Меничног закона предвиђено је, да се исплата меничне своте може обезбедити авалом.

Шта је авал? Под меничним авалом разумемо споредни менични посао који има за циљ да обезбеди исплату менице.

390. — Авал или јемство које се даје по грађанским уговорима зависи од главне обавезе, кад престане главна обавеза, престаје и јемство које је дато за ту обавезу. Али противно овом општем правилу, менични закон предвиђа самосталност меничног авала (јемства). Менични авал је, дакле, независан од главне обавезе оног лица, за које се даје авал. Обавеза авалисте постоји и онда, кад се утврди да је оно лице, за које је дат авал, било правно неспособно, затим постоји и онда, кад не постоји она обавеза за коју је дат авал. Само у случају, кад је главна менична обавеза због формалног неког захтева неважећа, не важи ни авал.

391. — *Кад се може тражити и дати авал?*

Може се десити да наступи застој у меничној циркулацији услед тога што су индосатару непознати издавалац и акцептант или што овај (индосатар) не верује у њихову способност плаћања. У томе случају индосатар, да би пристао да се на њега пренесе меница, може тражити од индосанта да му овај обезбеди меничну исплату са нарочитим меничним јемством или авалом. Пошто се на меници потпише авалиста, индосатар ће пристати да се индосира меница на њега (да је дисконтује).

392. — *Ко може дати авал?*

Авал могу дати само она лица која имају пасивну меничну способност и која нису већ обавезна по датој меници. По одредби става 2 § 29 меничног закона авал може дати не само лице које

се не налази у меничној обавези, већ и оно лице које је већ потписало меницу напр. четврти индосант даје авал за трасанта. У овом другом случају авал могу дати само она лица која нису обавезна према ономе за кога се авал даје. Према томе авалиста не може бити: главни менични дужник (акцептант трасиране менице и издавалац сопствене менице), трасант и индосант своје последнику. Трасат може дати авал, јер није менично обавезан док не акцептује меницу.

393. — *Форма меничног авала*

Авал се може дати само написмено. Као што не вреди ниједна менична обавеза која је дата усмено тако исто не би вредио ни усмени авал.

Авал се даје само на меници или алонжу. По нашем меничном закону авал се, дакле, не може дати на одвојеном писмену, а ако би тако био дат не би имао никакве правне важности.

394. — По француском трг. закону art. 142 алинеја 1 авал се може дати и на одвојеној писменој исправи. Исто је се тако авал могао дати на одвојеном писмену и по српском трг. закону од 1860 год. § 118. Давање авала на одвојеном писмену има за циљ да се прикрије сумња у сопственост онога меничног обвезника за кога се исти даје, то је потребно ради лакше циркулације менице. Одвојеним авалом може се јамчити истовремено за више меница, а авалом на меници јамчи се само за ту меницу на којој се он налази.

295. — Пошто се авал не може дати на одвојеном писмену то се он даје на самој меници, али прикривено, да би се на тај начин повећала сигурност исплате. Сасвим се тешко индосирају менице са јемством неке треће особе, те се стога, поред обичног меничног авала, често пута даје јемство у виду прикривеног авала. Особа која са прикривеним авалом хоће да осигура исплату меничне своте то може учинити: као трасант, као трасат или као индосант.

396. — 1). На пример, Јован дугује за робу Петру дин. 10.000 и нуди му меницу, али се овај не задовољава само његовим потписом, већ тражи да меницу потпише још једно лице на пр. Тодор. Јован се договори са Тодором, да Тодор трасује меницу на њега по наредби Петровој. У овом случају Тодор, као трасант, јамчи Петру да ће му Јован исплатити меницу, па ако му је овај не исплати, платиће му је он сам.

397. — 2). Тодор може јамчити и као трасат (акцептат). Дуж-

ник Јован трасираће меницу по наредби Петровој на Тодора, који ће је акцептовати и о року исплатити.

398. — 3.) Даље Тодор може јамчити Петру за исплату и као индосант. Тодор трасира меницу на Јована по наредби својој сопственој, па је потом индосира на Петра, те у овом случају Тодор јамчи Петру као регресни дужник.

399. — У свима овим случајевима скрива се менично јемство (авал), којим трећа особа (Тодор) гарантује исплату менице повериоцу. Тодор који стварно јамчи за Јована, појављује се у првом случају као трасант (регресни дужник), у другом као акцептант (главни дужник), у трећем као индосант (регресни дужник).

400. — Како се у прикривеном јемству (авалу) авалиста обавезује према начину датог авала било као главни дужник, било као регресни дужник, стога наш менични закон и не говори о њему.

401. — Авал се назначује испред потписа авалисте речима: »per aval«; „као порук“, или ма којим другим изразом који има исто значење. Ознаку овола не мора исписати сам својом руком авалиста, може је ставити ма које лице, само се он (авалиста) мора својеручно потписати. Неписмени авалиста обавезаће се на исти начин као и други неписмени менични обавезници. Према трећем ставу § 30 Мен. закона као авал сматраће се сваки потпис, и без горње назнаке, који се налази на лицу менице, осим ако то није потпис трасата или трасанта. Поред ознаке: »per aval« треба у авалу назначити и за кога се даје. Ако се то не учини, сматра се да је авал дат за трасанта (последњи став § 30 Мен. закона).

Правно дејство авала.

402. — По првом ставу § 31 Мен. закона: „Авалиста је исто тако обавезан као и онај за кога се дао авал“. Из овога излази да је обавеза авалисте:

1) солидарна, пошто је солидарна обавеза и оног меничног дужника за кога је дат авал. Авалиста је, дакле, обавезан да исплати меницу исто онако како је обавезан да то учини онај за кога је јемство дато;

2) самостална. Самосталност ове обавезе, као што смо видели, састоји се у томе, што ће авалиста бити обавезан и у оном случају, када је обавеза лица за које је дат авал ништавна из ма кога другог разлога, осим због формалног недостатка (2 став § 31).

403. — Када авалиста исплати меницу, он ступа у право онога лица за које је дао авал. Исплатом менице авалиста стиче право да регресним путем наплати меницу од свога хонората (лица за

које је дао авал и платио меницу) и од свију претходника хоноратових. Он има право на накнаду од тих лица не само меничне своте, већ и свих трошкова и такса, које је он платио, услед неисплате менице од главног меничног дужника и подизања протеста због неплаћања.

XXXV Образац.

Менице с авалом

Ваљево, 20 фебруара 1929

Дин. 5.000.—

20 априла текуће године платите за ову прву меницу по наредби Јована Ракића суму од

ДИНАРА ПЕТ ХИЉАДА.

Вредност примљена у готову и ставите исту у рачун без извештаја.

Г. Николи Марићу
Обреновац

Милоје Станић
Као авалиста за Милоја Станића
Илија Илић

Плаћање у Обреновцу.

ШЕСТИ ДЕО

§ 20

ДОСПЕЛОСТ

404. — Под речју доспелост разуме се на меници одређено време, кад се има исплатити свота у њој означена. Исплата менице може се тражити само о доспелости, јер пре доспелости менични дужник није обавезан да је плати. Правило је ко има рока за своју обавезу, тај не дугује ништа док не приспе тај рок. По нашем меничном закону доспелост и сам дан исплате менице не морају се увек поклапати, на пр. меница доспева (рок јој је) 20 јуна 1929, њена исплата може се, по § 37 Мен. закона, извршити било 20 јуна било једног од два идућа наредна радна дана, дакле 21 или 22 јуна, ако тих датума није неки празник. Код нас не постоје никакви накнадни (решпек) дани.

405. — 1). Дневне менице доспевају на онај дан, који је у самом меничном писму означен као дан исплате, напр.: „платите за ову меницу 16 марта...“ Исплата ове менице моћи ће се тражити 16 марта, дакле, на сам дан доспелости или једног од идућа два дана (17 или 18 марта).

406. — 2). Менице, код којих је доспелост одређена на почетак, на половину или крај месеца, доспевају 1., 15. односно последњег дана у месецу.

407. — 3). Менице по виђењу доспевају чим се поднесу на виђење, то значи да се оне имају исплатити одмах по презентацији на виђење. Оне се имају поднети на исплату у роковима одређеним за подношење ради акцептирања меница плативих на одређено време по виђењу. Ови су законски рокови од шест месеци од дана издања, сем ако их трасант није скратио или продужио. Код меница по виђењу закон је одредио овај рок у коме се оне имају презентирати на акцептирање, само да не би менични обавезници морали и сувише дуго бити у неизвесности о судбини менице.

408. — „Доспелост менице на одређено време по виђењу израчунава се према дану или према дану протеста“.

„Ако протест није подигнут, онда се у погледу акцептанта сматра да је недатиран акцепт састављен последњег дана законског или одређеног дана за подношење“ (§ 34 Мен. закона).

Према одредби овог параграфа (§ 34) одређује се рок плаћања меницама по виђењу на ова три начина: 1) ако је та меница акцептирана, рок јој се одређује по датуму акцептирања;

2) ако није акцептирана, онда датумом протеста због неакцептирања или због недатирања; и

3) ако акцепт није дат или није датиран, а нема ни протеста због непријема или због недатирања, онда „се сматра, у погледу акцептанта“, да је акцепт дат последњег дана законског или у меници одређеног рока за презентацију менице на акцептирање.

Ималац менице који је пропустио да поднесе меницу у одређено време (законско и уговорно) на акцептирање, у случају неисплате, нема права да тражи регрес против трасанта и индосанта, јер су они испали из обавезе по пропису § 52 Мен. закона, пошто нема доказа да је меница на време поднета на акцепт. Рок, који је предвиђен последњим ставом § 34, важи само за акцептанта, а не и за трасанта и за индосанте, па стога ови треба да испадну из меничне обавезе.

409. — Пример за одређивање доспелости менице на одређено време по виђењу.

1) Меница која је издана 20 фебруара 1929 на 15 дана по виђењу, па је акцептована 1 марта 1929, доспелост се рачуна од дана акцептовања за 15 дана, дакле од 1 марта 1929, а то је 16 март 1929.

2) Ако та меница није по презентацији 1 марта 1929 акцептована, или је акцептована, али није акцепт датиран, па се стога истог дана подигне протест због неакцептирања, или због недатирања, доспелост јој се рачуна од дана подигнутог протеста т. ј. од 1 марта 1929, те ће бити и у првом случају 16 марта 1929.

3) Ако се по тој меници (непримљеној или недатираној) 1 марта 1929 не подигне протест, онда ће рок менице бити 4 септембра 1929, јер су у том случају сматра да је акцепт стављен последњег дана законског рока, а тај је дан шест месеци после издања, дакле 20 августа тек. год. и тек после тога за петнаест дана приспева меница а то је 4 септембра 1929. У овоме случају регреси дужници испадају из обавезе, пошто није на време изискат протест.

410. — 4) „Меница, која гласи на један или више месеци после дана издања или после дана виђења, доспева на одговарајући дан онога месеца, у којем се има извршити исплата.

Кад у томе месецу нема тога дана, онда меница доспева последњег дана тога месеца“. (став први и други § 35 Меничног закона).

Према последњем ставу § 35 Мен. закона, меници, која би била издана 30 новембра, а гласила би на три месеца од дана издања, доспелост би била 28 фебруара (односно 29 фебруара ако је преступна година) наредне године.

411. — 5) Ако меница гласи на један или више целих месеци и половину месеца од дана издања или по виђењу онда се најпре рачунају цели месеци, па се потом додаје половина месеца. На пр. меници, изданој 1 маја... на три и по месеца à dato, доспелост ће бити 15 августа...

412. — 6) Ако у меници стоји: „платите за осам или за петнаест дана по издању или по виђењу, онда се рок одређује не за једну или две седмице, већ за пуних осам односно петнаест дана. Гласи ли меница на „по месеца“, то исто значи као да гласи на петнаест дана.

413. — Ако је менични рок одређен на дане (дато-менице) тада се не рачуна дан, када је меница издана, а код меница на одређено време по виђењу, дан када је акцептована или протестована, већ се време доспелости почне рачунати од сутрадан и доспева на последњи дан тога рока.

Кад је меница издана 5 априла и гласи на осам дана à dato, рок ће јој се рачунати од 6 априла и доспева 13 априла. Исто ће се тако рачунати и рок меници на осам дана по виђењу, која би била акцептована 5 априла, доспеће би јој било 13 априла.

414. — Кад се изда меница с роком плаћања на одређени дан у таквом месту, у коме не вреди исти календар који вреди у месту издања, онда се сматра да је доспелост одређена по календару који вреди у месту плаћања (став 1 § 36 Мен. закона).

Меница је издана у једном месту где важи стари календар и одређен јој је рок плаћања 15 јула а плаћање је у другом месту у коме важи нови календар, у томе случају доспелост ће бити 15 јула по новом календару, а не по старом.

415. — Може се десити да се меница, платива на одређено време од дана издања, трасира између два места у којима важе

различити календари. У томе случају да би се могла одредити доспелост, мора се дан издања довести на дан који му одговара у календару места плаћања, па се тек онда, према томе, одређује доспелост. Ако је меница издана 1 марта, у земљи у којој важи стари календар, на два месеца à dato, а место плаћања јој је у земљи где важи нови календар, онда ће се рок меници рачунати почев од 14 марта и биће 14 маја.

416. — О вашарским (сајамским — панађурским) меницама наш нови менични закон ништа не говори, док су ранији менични закони, који су, пре унификације меничног права, важили у појединим деловима наше државе, садржавали одредбе о њима. По тим одредбама вашарске су се менице плаћале на сам дан сајма (вашара), ако је сајам трајао само један дан, а ако је трајао до осам дана, онда последњег дана, а ако је пак трајао дуже од осам дана, онда на осми дан сајма (вашара).

417. — По § 32 Мен. закона ништавне су сајамске менице као и оне код којих је назначено више доспећа и „узо“ менице. Истина овај параграф не говори ништа о сајамским и „узо“ меницама, али из саме његове садржине излази да те менице не важе, пошто с њима нема ни помена, а говори се само о оним меницама које се могу издати. § 32 Мен. закона гласи: „Меница се може издати:

- { на одређен дан;
- { на одређено време после издања;
- { по виђењу;
- { на одређено време по виђењу.

Ништавне су менице у којима је доспелост друкчије назначена као и менице са више доспећа“.

СЕДМИ ДЕО

§ 21

ПЛАЋАЊЕ МЕНИЦЕ

418. — Менична обавеза може престати и обично престаје плаћањем менице. Под плаћањем менице разуме се предаја повериоцу оне своте новаца која је назначена у меници и која му се дугује. Ако менични дужник драговољно изврши плаћање онда се то плаћање назива исплатна меница, а кад ималац, напротив, принудно — судским путем — прибави то плаћање на основу свог поверилачког права, онда се то назива наплата менице. У случају да о року не буде драговољно исплаћена меница ни од стране акцептанта, нити пак од стране регресних дужника, притежатељ менице прибегава наплати менице судским путем.

I. Исплата менице

Ко има да исплати меницу?

419. — Трасирану меницу дужан је да исплати акцептант, а ако је домицилирана и у њој је означен домицилијат, исплата се има захтевати од домицилијата а не од акцептанта. У случају ако меница није акцептована, исплата се има тражити ипак од трасата, јер је њему упућен налог, да о року изврши исплату меничне своте. Чак и у случају, кад је меница протестована због непријема, за исплату се треба најпре обратити трасату, пошто су се могле изменити околности због којих није хтео раније примити меницу: могао је накнадно добити менично покриће, па ће према томе и он пристати да исплати меницу.

420. — Сопствену меницу дужан је да исплати сам њен издавалац. Ако је пак сопствена меница доминирала са означањем домицилијата на њој, онда се њена исплата има тражити од домицилијата, а не од издаваоца.

421. — Пуноважну исплату може извршити само оно лице које има правну способност за располагање својом имовином. Према томе малолетници не могу чинити пуноважну исплату, сем случаја из § 891 Грађ. закона, који допушта, изузетно од тога правила, да малолетник може о року пуноважно исплатити меницу, по којој је он у обавези на основу наслеђа.

422. — Стечајни дужник не може исплатити меницу само из оног свога имања које сачињава његову стечајну масу, јер му се чим падне под стечај одузима право управе и располагања његовом имовином од које је образована стечајна маса. Стечајни дужник, дакле, није апсолутно неспособан за вршење исплате. Он може вршити исплату менице само из оне своје имовине која му није пописана и унета у стечајну масу.

423. — Исто тако, ако је који од меничних обавезника пре исплате постао правно неспособан, — напр. проглашен је за расипника, душевно је оболео итд. — исплату он не може извршити, него се исплата може тражити само од његовог стараоца.

424. — Менични дужник, кад исплати меницу, има право да тражи од имаоца да му преда меницу са назначењем да је исплата извршена (први став § 38 Мен. закона). Менични дужник треба увек да искористи то своје право, јер би се, ако га не би искористио, могао изложити врло великој неприлици. Има несавесних притежалаца менице, који би вешто искористили ту немарност меничног дужника. Они би могли исплаћену меницу, која је остала у њиховим рукама, индосирати, а у том случају дужник би могао бити принуђен да по други пут плати меницу, ако се она нађе у рукама индосатара који је савесно до ње дошао.

425. — Ако је меница издана у више примерака, па је један примерак акцептиран, акцептант треба да исплати само тај примерак. Он има право да тражи да му се акцептирани примерак уручи, а, у случају да га ималац не преда, може и треба да одрекне исплату, да не би упротивном био приморан и по други пут да плати исту меницу, јер је он обавезан само по акцептираном примерку, па све док му се овај не уручи његова се обавеза не гаси.

426. — У случају да трасат исплати само један део меничне своте, он има право да захтева од имаоца да на меници забележи ту делимичну исплату и да му за њу изда признаницу (намиру) својеручно потписану. Дакле, у случају делимичне исплате ималац меницу задржава код себе да би са њом могао тражити исплату неисплаћеног дела меничне своте од регресних дужника али је

зато дужан издати трасату (или сваком другом платцу) признаницу на исплаћени му део.

427. — „Трасат, ако исплати меницу пре доспелости, учиниће то на властиту опасност“ (други став § 39 Мен. закона).

Из ове зак. одредбе излази да лице које пре рока плаћа меницу сноси све последице које могу због тога наступити. Менични дужник обавезан је да изврши плаћање о доспелости а не пре, ако он то ипак учини и исплати меницу имаоцу који после те исплате, а пред сам менични рок, падне под стечај или буде оглашен за расипника, у томе случају управитељ стечајне масе или старалац расипников има право да тражи поново исплату менице и менични дужник је дужан по други пут платити је, осим ако сам стечајни дужник не преда у стечајну масу од њега примљену меничну своту.

428. — Менични дужник ослобођава се потпуно меничне обавезе, кад исплати о доспећу меницу легитимираном имаоцу менице који има право да сам врши своје правне послове. Ималац се легитимира уредно индосираном меницом. Лице које врши исплату, дужно је да исплати правилност низа индосамената, али не и истинитост потписа индосамената (став 3 § 30 Мен. закона).

Кад је ланац или низ меничних преноса (индосамената) неискриван значи да су преноси текли правилно; а ланац је неискриван ако је први индосант био ремитент, а после њега сваки индосатар постаје преносима индосант и тако све по реду док се не дође до последњег индосатара који је ималац менице и који има право да тражи да му се она исплати. Лице које плаћа меницу, дужно је, дакле, да се увери да у индосаментима нема нигде прекида, да ниједан није прецртан и да сваки задњи истиче из предњег.

Ко подноси меницу на исплату?

429. — Правило је да се меница о року има поднети дужнику на исплату. Меница циркулише из руке у руку и дужник према томе не може знати у чијим се рукама она налази о року, стога је дужност имаоца менице да ову презентира дужнику на исплату. Ову презентацију може извршити било сам ималац, било његов пуномоћник.

Коме се меница мора исплатити?

По правилу дужник је дужан да исплати меницу само савесном и уредно легитимираном имаоцу менице, а то је по меничном праву последњи индосатар, односно ремитент, ако меница није индосирана. Ако би менични дужник злонамерно или због

велике немарности исплатио меничну своту лицу, које је несавесним се он не ослобођава меничне одговорности, већ ће морати на захтев правог меничног сопственика предати му меницу и поново је исплатити.

431. — Меница се може пуноважно исплатити и пуномоћнику ритижаваоцем. Овлашћење пуномоћниково може бити или у облику неправог меничног преноса (прокура-индосамента) или у облику пуномоћства (§ 614 Грађ. закона).

432. — Дужник може о року одређи исплату менице њеном имаоцу или његовом пуномоћнику, у случају кад је меница изгубљена и кад је ималац постао правно неспособан да врши правне радње. Али у овим случајевима исплата се сме одређи само онда кад се на њу стави судским путем забрана.

На коме се месту има тражити исплата менице?

433. — Исплата менице има се тражити у оном месту, које је у њој изречено за то одређено. Ако пак то место није у њој означено, исплата се има тражити и то: сопствене менице у месту њеног издавања, а трасиране у месту трасатовог пребивања (у трасатовом домицилу).

434. — У месту плаћања ималац има право да тражи исплату и кад зна да се менични дужник не налази више у њему, јер он може имати рачуна да новац прими баш у томе месту, а не у оним у коме се сада налази дужник.

435. — У месту плаћања исплата менице има се тражити у дужниковом пословном локалу, ако га има, а ако га пак нема или се овај не може пронаћи, онда у његовом стану. Исплата менице може се тражити само радним даном и у пословно време. Према узајамном договору исплата се може захтевати и на неком другом месту и у друго време.

Исплата домицилираних меница може се захтевати само у меничном домицилу.

436. — Менични закон увео је једну новину код подношења меница на исплату, а то је да се менице, уместо да се подносе главном меничном дужнику на исплату, подносе којем заводу за обрачување. Министар трговине и индустрије прописаће уредбом који ће бити заводи за обрачување (став 2 и 3 § 37 Мен. закона). Ова је новина сасвим оправдана и врло корисна. Кад се буду подносиле менице заводима за обрачување, уместо да се поднесе на исплату трасату, односно акцептанту или издаваоцу

сопствене менице, јако ће се олакшати и упростити новчани саобраћај, као и сам чин меничне исплате.

Заводи за обрачунавање (clearing) водиће, без сумње, жиро-рачунае дужника и повериоца и преко тих рачуна вршиће се обрачунавање меница без готовог новца. Данас већ постоје слични заводи за обрачунавање новчаних потраживања и дуговања. Ови заводи у Енглеској толико су помогли обрачунавања да се данас тамо скоро све исплате врше без употребе готовог новца.

II. Како се има исплатити меница?

437. — Меница се има платити оном свотом новаца која је у њој означена. Менични поверилац има право да захтева да му дужник исплати меницу баш у оној врсти новца која је у њој назначена. Он не може бити приморан да прими какву другу вредност, напр. полуге племенитог метала, чак или неке вредносне папире, јер он по закону има право само на новац. Једино притежаоцу менице може се и против његове воље исплатити меница банкнотама Народне банке и папирним новцем, када се исти налази у оптицају и када је у држави принудни курс новца.

438. — У случају кад меница гласи на новац који није у течају у месту плаћања, ималац менице тражи да му се менична свота плати у монети која у месту плаћања има законит течај, а по вредности коју она има на дан када се исплата може тражити. Вредност старог новца одредиће се по узансима места плаћања.

Ако то право имаочево престаје важити, кад је трасант у меници изрично назначио да се исплата има извршити баш оним новцем који је у меници означен (кад је стављена напомена ефективне исплате страним новцем) на пр. стоји у меници: 10.000.— турских лира ефективних. У том случају дужник мора исплатити меницу турским лирама, ма колико га оне ставе.

Поједине државе могу у својој земљи законом укинути важност напомене „ефективне исплате“.

439. — Трасант може одредити да се свота коју треба платити рачуна по течају одређеном у меници или по течају одређеном од којег индосанта, у томе се случају та свота мора платити у новцу који вреди у земљи.

440. — Ако се изда меница са означеном свотом у новцу који има исти назив, или различиту вредност у земљи издања и у оној где се има извршити исплата, онда се сматра да се плаћање има извршити у оном новцу који важи у месту плаћања (други став § 40 Мен. закона).

441. — Супротно правилу постављеном у § 885 Грађ. закона да се пуноважна исплата новчане обавезе може извршити и поверилац је дужан да је прими само ако је положена цела дугована свота, менични закон дозвољава и делимичну меничну исплату.

По пропису § 48 Мен. закона ималац је дужан да прими делимичну исплату менице. Ималац менице не може, дакле, одбити делимичну исплату, јер се таквом исплатом смањује обавеза регресних дужника за исплаћени део своте од стране главног меничног дужника. Ако ималац менице одбије да прими делимичну исплату, он ће бити лишен права да подигне протест за понуђени му део и не може тражити од регресних дужника да му исплате тај одбијени део. Менични поверилац може подићи протест због неисплате само за онај део меничне своте који му није нудио да плати главни дужник, а такође и регресну исплату може тражити само за тај део.

442. — У случају да се меница не поднесе о року предвиђеном у § 37 Мен. закона на исплату, сваки менични дужник има право да меничну своту положи у судски депозит у месту плаћања менице на трошак и опасност имаоца. Дужник који је тако положио меничну своту у судски депозит, ослобођава се меничне обавезе, те се према томе против њега не може подићи ни менична ни регресна тужба.

§ 22

ИСПЛАТА ИЗГУБЉЕНЕ ИЛИ НЕСТАЛЕ МЕНИЦЕ

443. — Како ће се исплатити изгубљена или на ма који начин нестала меница? Према правилу о меничној исплати, меница се има исплатити само ако се о року поднесе на исплату и чим се исплати предаје се ономе који ју је исплатио. Ако је меница изгубљена не може се ни њена исплата тражити, док се не добије судско амортизационо решење којим је таква меница оглашена за неважећу.

Да би се изгубљена меница могла исплатити, она се, дакле, мора прво амортизирати према пропису §§ 90 и 92 Мен. закона.

444. — Према одредбама меничног закона поверилац изгубљене или уништене менице да би могао остварити своје поверилачко право, мора прво тражити да му се призна право на наплату изгубљене менице, па тек потом има да тражи саму исплату или наплату.

445. — Поверилац изгубљене менице кад тражи амортизацију те менице, мора поднети молбу надлежном суду (а то је суд који се налази у месту плаћања или место плаћања потпада под његову надлежност) са правом садржином нестале менице и са доказима, којима утврђује да је он био сопственик те менице и да је на основу ње имао право да тражи њену исплату.

446. — Надлежни суд, кад прими повериочеву молбу, прегледаће поднете доказе и ако нађе да они довољно утврђују да је поверилац имао ту несталу меницу, издаће оглас у коме ће изложити главну садржину нестале менице и позваће свакога онога, у чијим се рукама та меница налази, да је покаже суду у року од шездесет дана, иначе ће суд, по протеклу овог рока, огласити за ништавну.

Овај оглас мора се објавити по једанпут у „Службеним новинама“ и службеним новинама оне бановине у којој се налази надлежни суд.

447. — Рок од шездесет дана за подношење нестале менице суду рачуна се:

1) ако је дан плаћања већ доспео, од дана огласа у „Службеним Новинама“, а ако дан плаћања долази тек доцније, онда од протекла овог дана;

2) код менице по виђењу или на одређено време по виђењу којој рок за подношење још није протекла, горњи рок тече од последњег дана рока одређеног за подношење на виђење.

Кад суд изда овај оглас, о њему одмах извештава молиоца и сва у меници именована лица.

448. — Овако ће се радити кад је меница акцептирана или кад је већ изискат протест због неакцептирања. А шта треба да ради поверилац, кад меница није акцептирана да би сачувао своје регресно право, то одређује први став § 91 Меничног закона који гласи:

„Молилац мора, да би одржао регрес против трасанта неакцептиране менице као и против трасанта који је забранио подношење менице ради акцептирања, у току рока одређеног за подизање протеста због неакцептирања или неисплате и у зато одређеном месту изискати протест, подносећи главну садржину нестале менице. Тај протест замењује подношење менице ради акцептирања или ради исплате и подизања односних протеста. Накнада трошкова оваквог протеста не може се тражити“.

449. — Поверилац који је тражио од суда амортизацију нестале менице може, на основу судске одлуке којом се одређује

поступак за амортизацију, тражити после рока плаћања нестале менице да акцептант, или трасант, ако је забранио подношење менице на пријем, положи у судски депозит меничну своту, сем ако друкчије не уговоре. Успе ли лице, од кога се тражи депоновање меничне своте, да докаже да молилац није имао право на тражење амортизације, онда се оно ослобођава од депоновања меничне своте у судски депозит.

450. — Кад протекне рок од шездесет дана, који је суд у огласу одредио ради показивања нестале менице, а та се меница не поднесе, онда суд оглашава ту несталу меницу за амортизовану и о томе извештава акцептанта и трасанта, ако се меница не може подносити на акцептирање, и молиоца. У томе извештају стави се до знања акцептанту, односно трасанту, да може исплатити меничну своту молиоцу.

451. — Амортизована судска одлука служи молиоцу уместо изворне менице и са њом он може потпуно остварити своја менична права тј. може тражити меничну исплату или меничну наплату. Та се исплата, односно наплата, неће моћи остварити само у случају кад дужник успе да докаже, да је молилац бесправно добио одлуку о амортизацији.

452. — Ако је изгубљена меница била издана у више примерака, па ниједан од њих није био акцептиран, онда ће се исплата те менице моћи лако извршити, само ако се налази бар један примерак, који ће ималац поднети на исплату. Исплатом ма кога примерка неакцептиране менице акцептант се ослобођава меничне обавезе, пошто сви менични примерци сачињавају само једну меницу.

453. — Већ је тежи случај, ако је меница била издана у више примерака од којих је један био акцептован, па је баш тај изгубљен. Тада акцептант не треба да плати меницу, док му се не поднесе акцептирани примерак. Ако се не може да пронађе тај акцептирани примерак, он може пристати да плати меницу само под условом, ако му ималац менице даде сигурну гаранцију да ће му повратити примљену своту, ако се накнадно пронађе акцептирани примерак.

Не добије ли ову гаранцију, он треба да одбије исплату, иначе може бити приморан да понова плати меничну своту, ако се доцније појави неко лице које је савесно постало ималац акцептираног примерка.

ИСПЛАТА МЕНИЦЕ ЗА ЧАСТ

454. — Ако главни дужник не исплати меницу о року, поверилац, подигнувши протест због неисплате, има право да тражи регресну исплату од регресних дужника. Да би сачувао углед и кредит регресних дужника и да би се отклонило нагомилавање трошкова уз меничну своту, ако је главни дужник не плати, може се и неко лице само добровољно пријавити да исплати меницу за част извесног регресног дужника. Оваква се исплата назива исплата за част или интервенција при исплати. Циљ исплате за част је убрзање меничне исплате и смањивање трошкова који се повећавају сваком регресном исплатом.

455. — Време и услов исплате за част

Према одредби § 68 Мен. закона исплата за част не може бити пре него што ималац менице стекне право на регрес било о доспелости, било пре доспелости. Ималац стиче право на регрес против регресних дужника само ако је у законском року подигао протест због неисплате. Не учини ли то губи право регреса, па према томе губи и право потраживања да му се меница исплати за част.

Ако у меници стоји напомена „без протеста“ или „без трошкова“, ималац менице може тражити исплату за част и без подизања протеста, само ако је главни дужник одбио да му исплати меницу.

Према томе исплата за част може бити само после рока за редовну исплату, а најдаље сутрадан иза последњег дана рока допуштеног за подизање протеста због неисплате.

456. — Ко може платити меницу за част?

Исплату менице за част може извршити свако оно правно способно лице, које већ није било обавезно по тој меници. Лице које врши ту исплату назива се платац за част (хонорант). Хонорант може бити, као што смо напред видели, или оно лице које је назначено у меници као адресат по потреби или неко друго лице које се само јавља за интервенцију.

У случају да се више хонораната јаве да изврше ту исплату, првенство тада има онај чијом се исплатом ослобађа највећи број меничних обавезника. Ако се не уради тако, него меницу плати неки други интервениент, који је за то знао, онда он губи ре-

грес против оних који би били ослобођени да је исплату извршило оно лице које је имало првенство (став 3 § 62 Меничног закона).

457. — Дужности имаоца менице

Кад је меница била акцептирана за част или су у њој била означена лица да је плате по потреби, ималац је дужан, да је поднесе у месту свима тим лицима и да, ако је потребно, изиште протест због неисплате најдаље сутрадан иза последњег дана допуштеног за подизање протеста.

Ако се протест не подигне у томе року, испадају из обавезе: онај који је означио адресу по потреби или за чију је част меница била акцептирана, а исто тако и следећи индосанти (§ 59 Меничног закона).

458. — Имаоцу менице одредба § 59 Меничног закона намеће дужност, да тражи исплату за част од свију акцептаната за част и од свију адресата по потреби у месту плаћања. У самом протесту због неисплате има да се назначи од кога је ималац тражио исплату за част и са каквим успехом. Ако не подигне протест, губи право регреса против хонората и његових последника.

459. — Исплата за част треба да обухвати целу меничну своту, коју би био дужан платити хонорант, али само без провизије коју предвиђа Мен. закон у тачци 4 § 47, на коју има право ималац менице кад тражи регресну исплату, а која може износити $\frac{1}{6}\%$ (једну шестину од сто) од главне меничне своте.

460. — У случају да имаоцу хонорант понуди само један део меничне своте, овај је дужан примити понуђену му своту, јер се и са тим једним делом смањује менична одговорност хонората и његових последника.

Ако би ималац одбио ову делимичну или пак, потпуну исплату за част, он губи регрес у првом случају за понуђену му своту, а у другом за целу своту против хонората и његових следбеника.

461. — Ималац (менични поверилац) је дужан, кад му се исплати меница за част, да на њој ту исплату потврди признањем са назначењем оног хонората за чију је част меница исплаћена. Ако се не назначи хонорат, сматраће се да је исплата учињена за рачун трасанта. Исплаћену меницу као и протест ималац треба да преда платцу за част (хоноранту).

Последице исплате за част

462. — Исплата за част, кад се изврши има два правна дејства и то: ослобађајуће и обавезујуће.

1) Ослобађајуће. Платац за част (хонорант) својом исплатом ослобађа меничне обавезе све оне меничне дужнике који дола-

зе после хонората тј. све хоноратове следбенике. Ово ће дејство бити најјаче кад се исплати меница за част трасанта или за част издаваоца сопствене менице, јер се у том случају сви индосанти и његови авалисти ослобођавају меничне обавезе по тој меници. Знатио ће бити слабије дејство, ако се меница плати за част некога индосанта на пр. трећег или четвртог, пошто се тада ослобођавају меничне обавезе само последници тога индосанта (хонората), а сви његови претходници и даље остају у обавези.

2) Обавезујуће. Хонорант исплатом менице за част задобија права имаоца против хонората и против свију оних који су овоме одговорни тј. против свију претходника хоноратових. Хонорант не задобија само право да даље индосира меницу.

Према томе хонорант, који је исплатио меницу, има право да тражи од свог хонората и од свију његових (хоноратових) претходника наплату оне своте коју је он платио, као и свих трошкова (на пр. протестних такса и трошкова).

§ 24

НАПЛАТА МЕНИЦЕ

463. — Кад главни менични дужник или регресни дужници не исплате добровољно меничну своту у року, сопственик менице има право да тражи исплату те своте судским путем, — тужбом.

Плаћање менице на основу тужбе, назива се менична наплата. Против главних меничних дужника подиже се главна менична тужба, а против регресних дужника подиже се регресна тужба. Менична тужба против главног меничног дужника (акцептанта или издаваоца сопствене менице) може се подићи у року од три године рачунајући од меничне доспелости, а регресна тужба у року од годину дана рачунајући од благовремено подигнутог протеста због неисплате.

О С М И Д Е О

§ 25

РЕГРЕСНА ИСПЛАТА

464. — Као што смо већ видели, сопственику менице, поред главног дужника, јамче за исплату и сви његови претходници тј. сви индосанти који су пре њега индосирали меницу. Уз извесне законом утврђене услове моћи ће сопственик менице тражити исплату меничне своте од својих претходника. То право, на основу кога ималац менице може тражити од регресних дужника накнаду меничне своте, назива се регрес.

I. Регрес пре доспелости

465. — О томе кад се може извршити регрес говори се у § 42 Меничног закона, који гласи: „Ималац може вршити регрес против индосаната, трасаната и осталих обавезника:

о доспелости:

ако меница није плаћена;

и пре доспелости:

① ако је акцент био одбијен било потпуно било делимице;

② ако је отворен стечај над имовином трасата, акцептирао он меницу или не акцептирао, или ако овај обустави плаћања, макар та обустава и не била утврђена судском одлуком; или ако је извршење из његове имовине остало безуспешно;

③ ако је отворен стечај над имовином трасанта такве менице, која се не сме поднети на акцептирање“.

Према овој одредби нашег Меничног закона регрес се може вршити било о самој доспелости, било пре меничне доспелости. По нашим ранијим меничним законима, сопственик менице имао

је право на два регреса и то: регрес због обезбеђења меничне исплате и регрес због неисплате менице.

Наш нови Менични закон, по утладу на одредбе о регресу донесене на хашкој конференцији, избацио је регрес због обезбеђења, тако да притажатељ менице може одмах вршити регрес због неисплате чим трасат не акцептира меницу безусловно или чим акцептант постане несигуран да ће меницу исплатити.

466. — Регрес због обезбеђења изазивао је често пута спорове због недовољно понуђеног јемства, а и сама меница услед неакцептирања постаје сумњива исправа и поред датог обезбеђења, те је стога таква меница незгодна за циркулацију, јер је нико неће да прими, те се тако више пута сасвим онемогући индосирање менице. И сам пријем за част може бити недовољан за осигурање меничне исплате. Због тих разлога наш је законодавац добро урадио што је укинуо регрес због обезбеђења, те је дозволио повериоцу да може одмах вршити регрес због неисплате.

467. — Под којим се условима пре доспелости може вршити регрес предвиђено је у § 42 под 1, 2, и 3. Овај се регрес може вршити, ако не буде меница акцептирана на целу своту или је само акцептирана за један део; ако трасат, акцептирао он меницу или не акцептирао, падне под стечај или ако обустави своја плаћања, макар та обустава и не била утврђена судском одлуком, или ако је отворен стечај над имовином трасанта који је забранио подношење менице ради акцептирања.

У случају неакцептирања менице услов за вршење регреса је благовремено подигнути протест због непријема, а исто тако и у случају кад је отворен стечај над трасатовом имовином, а у случајевима кад је отворен стечај над трасатовом имовином (§ 42 под 3) ималац менице може вршити регрес кад поднесе судско решење којим је отворен стечај над трасатовом имовином (последњи став § 43).

468. — „Кад је подигнут протест због неакцептирања онда није потребно меницу поднети на исплату нити подићи протест због неисплате“ (став 4 § 43).

Сасвим је разумљива и оправдана законска одредба да не треба подносити меницу на исплату и подизати протест због неисплате, кад је већ подигнут протест због неакцептирања, пошто се и на основу последњег протеста задржавају регресна права сопственика менице, а због самог непријема овај има право да тражи регрес због неисплате (регресну исплату).

469. — Кад се врши регрес пре доспелости има се одбити дисконт од меничне своте по 6% или по уговореној процентној стопи (код меница по виђењу) и то рачунајући од дана када се врши регрес па до доспећа.

II. Регрес о доспелости (регресна исплата)

470. — Кад смо говорили о редовној меничној исплати, видели смо да се о року (доспелости) исплата сопствене менице има тражити од њеног издаваоца, а трате (вучене менице) од акцептанта односно трасанта. Ако они не плате меницу уопште, или је не плате потпуно, може се тражити исплата од регресних дужника.

471. — Пре меничног доспећа и пре истека рока за подизање протеста због неисплате, обавеза регресних дужника била је условна, али чим се подигне протест због неисплате она постаје безусловна, тј. сваки је од њих сад дужан да даде имаоцу менице накнаду или регрес за неисплаћену меницу о њеној доспелости. Таква накнада (исплата) назива се регресна исплата.

472. — Разлика између редовне и регресне исплате је у томе што се редовном исплатом гаси и менична обавеза, а регресном не, јер сваки регресни дужник, кад плати меницу, има право да тражи накнаду од оних који су њему одговорни (од свију својих претходника). Редовну исплату може извршити само главни менични дужник, а регресну ма који од регресних дужника. Редовна се исплата врши само о року, а регресна било пре рока, (ако меница није акцептирана или ако наступи ма који случај предвиђен у § 42 под 1, 2 и 3) било о року, после подигнутог протеста због неисплате менице.

473. — *Регредиент и регресат.* Регредиент је оно лице, које има право да тражи регресну исплату, а то може бити само пуноважни ималац менице. Као први регредиент појављује се онај ималац који је меницу презентирао главном дужнику на исплату и, кад је овај није исплатио, подигао протест због неисплате; а после њега за регредиента се сматра и сваки онај регресни дужник (изузев трасанта) који је путем регресне исплате дошао до притежања односно својине исте менице. Сваки плаћач за част (хonorант) може бити регредиент, пошто он ступа у права хоноратора која може остварити наспрам свију хонораторових претходника.

Регресат је сваки онај менични обавезник који јамчи да ће главни дужник исплатити меницу о року. Регресат је, дакле, свако оно лице од кога регрентиент може тражити регресну исплату. Регресат може бити: трасант, индосант, који није ставио поред свог потписа напомену „без моје даље обавезе“, авалиста и пријемник за част (хонорант). Издавалац сопствене менице и акцептант, односно трасат, не могу никад бити регресати.

474. — *Услови за регресну исплату о доспелости.*

Да би се могла тражити регресна исплата потребно је: 1) да је меница била презентирана на исплату и 2) да је подигнут протест због неисплате којим се утврђује да је главни дужник, кад му је меница о року била презентирана на исплату, одбио да је исплати. Ако је већ подигнут протест због неакцептирања, он замењује протест због неисплате, те се овај последњи не мора ни подизати. Довољно је да је подигнут или протест због неакцептирања или протест због неисплате да би се могао вршити регрес. Правило је да без протеста нема ни регреса. Изузетно од овог правила, кад на меници стоји напомена „без протеста“, регрес се може вршити и без подизања протеста § 45 Мен. зак.

475. — Протест због неисплате треба да се подигне било на дан плаћања менице било једног од два радна дана који долазе одмах за овим. Ако дан плаћања пада у недељу или на неки државни или верски празник који се по уредби Министра правде сматра као светковни дан, исплата се може захтевати првог дана по празнику, па се, према томе, за то исто време продужује и рок протеста због неисплате.

476. — Дужност имаоца да у горњем року поднесе меницу на исплату и да, у случају неисплате, изиште протест због неплаћања, отпада у случају више силе (*force majeure*). Према одредби § 53 Меничног закона у случају несавладљиве препреке (више силе) рокови за подизање протеста продужују се.

477. — Сопственик менице дужан је да одмах извести о случају више силе свога претходника и да тај извештај забележи на меници или на алонжу. Ова напомена (забелешка) треба да буде датирана и потписана од самог сопственика менице који је ставља на меници. Сваки пак индосант дужан је да о томе достави извештај своме претходнику у року од два дана откако је њему саопштен случај више силе.

Чим престане случај више силе, ималац мора без одлагања презентирати меницу на пријем или на исплату и, ако је потребно, да подигне протест.

478. — Ако би несавладљива препрека трајала више од тридесет дана после меничног доспећа, сопственик менице може извршити регрес и без подношења менице главном дужнику на исплату и без подигнућа протеста.

„Код меница по виђењу и на одређено време по виђењу, рок од тридесет дана тече од дана кад је ималац, и пре него што су протекли рокови за подношење, известио свога индосанта о вишој сили.“

479. — Не сматрају се као случајеви више силе чињенице које су чисто личне за имаоца или за онога којему је он поверио да меницу поднесе или да протест подигне“ — (ставови 5 и 6 § 53 Меничног закона).

480. — Презентација на исплату и подизање протеста због неисплате домицилираних меница има се извршити на следећи начин.

1) Ако је у домицилираној меници одређен само домицил плаћања, без назначења домицилијата, онда се та меница презентира у домицилу плаћања трасату (акцептанту) ако је трасирана меница, а издаваоцу ако је сопствена меница. Ако се трасат, односно издавалац, не налази о року у меничном домицилу, или ту буде али неће да исплати меницу, ималац треба да подигне протест због неисплате. Не учини ли то, он губи право регреса против својих претходника, али и даље задржава права главне меничне тужбе против главног дужника.

2) Ако је на домицилираној меници означен домицилијат, онда се њему има поднети меница на исплату у самом меничном домицилу, па ако меница не буде исплаћена, треба у истом месту изискати протест због неисплате да би се сачувало право регреса против регресних дужника.

Напомена „без трошкова“

481. — Ма да је протест потребан да се сачува право регреса, ипак трасант, или ма који од индосанта, може напоменом: „без трошкова“; „без протеста“ или ма каквом другом напоменом која има исто значење, ослободити имаоца да подиже протест, али му и без њега дозвољава регрес (§ 45 Меничног закона). То се ради да се не би повећали трошкови око меничне исплате.

482. — Напомену „без трошкова“ или „без протеста“ може, дакле, ставити трасант или ма који од меничних индосаната. Ако

је стави трасант, онда она вреди према свима меничним потписницима. Ако пак притажатељ менице и против ове напомене изиште протест због неакцентирања или због неисплате, он тада неће имати право да тражи накнаду трошкова учињених око подизања протеста, већ ће их морати сам сносити. Буде ли ова напомена стављена од стране неког индосанта, трошкови око протеста, ако буде подигнут, моћи ће се наплатити од свију меничних обавезника.

Ималац ако подигне протест због недатирања или због издавања дупликатног примерка по меници на којој је било сам трасант, било неки од индосаната ставио напомену „без протеста“, имаће право на накнаду протестних трошкова од свију меничних обавезника.

483. — У другом ставу § 45 Меничног закона стоји:

„Ова напомена не разрешава имаоца нити да меницу поднесе у прописаним роковима нити да извести претходног индосанта и трасанта. Да рокови нису одржани, треба да докаже онај, који се на то позива против имаоца“.

Према овој одредби сопственик менице, пошто не добије меничну своту од главног дужника о року, треба да о томе без протеста извести свога претходника и трасанта на начин који ћемо ниже изложити. У том случају сопственик менице има право на регресну исплату и регресну тужбу и без подизања протеста.

Нотификација неисплате менице

484. — Ако се ималац менице мора послужити регресом, пошто главни дужник није платио меничну своту, треба код тог регреса водити рачуна не само о интересу сопственика, већ и о интересу његових претходника. Исто тако као што је у интересу имаоца да што пре дође до меничне исплате, тако је и у интересу индосаната да дознају шта је са меницом, да се што пре ослободе меничне обавезе и да у што краћем року и са што мањим трошковима дођу до менице регресним путем, да би се потом и сами могли послужити регресом наспрам својих претходника.

485. — Да би регресни дужници знали шта је са меницом и да ли ће они бити обавезни да је исплате, дужност је имаоца менице да их извести о протесту због неисплате. Тај извештај (нотификација) има за циљ да припреми регресне дужнике да се спреме за исплату меничне своте и свих трошкова кад им се буде обратио ималац менице за регресну исплату.

486. — Ако о року не буде меница исплаћена, ималац мора извести о томе свога непосредног претходника (индосанта) као

и самог трасанта у року од четири дана после протеста, или у случају напомене „без трошкова“ или „без протеста“ после дана подношења менице на исплату. У случају да је протест замењен писменом изјавом трасата (односно домицилијата или адресата по потреби) стављеном и датираном на самој меници, према пропису § 77 Меничног закона, онда се рок рачуна од дана уношења у регистар протеста.

487. — Ималац менице мора, дакле, обавестити оног индосанта од кога је добио меницу. Сваки пак индосант мора у року од два дана саопштити своје претходнику извештај који је добио, назначивши имена и адресе оних који су дали раније извештаје, и тако даље идући све до трасанта. Рок од два дана рачуна се од пријема претходног извештаја.

488. — Дужност да се обавести непосредни претходник може постојати само онда, ако је на индосаменту, поред читке адресе, назначено и место где је индосамент извршен; ако то није урађено или ако који од индосамента није означио своју адресу или ју је нечитко означио, онда је довољно да се извести индосамент који долази испред овога.

489. — Ималац менице може извести свога непосредног претходника и онда кад се код његовог индосамента не налази означено место преноса. Обавести ли ималац менице у том случају свог претходника, онда тада не мора обавестити даљег претходника, већ је, као што смо раније видели, тада дужан тај обавештени претходник доставити даље нотификацију.

490. — Извештај о неплаћању не треба доставити само оном индосанту који је ставио поред свога потписа напомену „без моје даље обавезе“ јер у том случају он не спада у ред меничних обавезника.

491. — Облик извештаја (нотификације) није законом одређен. О њему имамо у ставу четвртом § 44 Меничног закона ову одредбу: „Овај се извештај може дати у ма каквом облику, па и самим враћањем менице. Ко даје извештај, дужан је доказати да је то извршио у прописаном року“.

„Сматра се да је рок одржан, ако је препоручено писмо којим се извештај даје, предато пошти у поменутом року“ (став 5 § 44).

492. — Ималац је дужан да у прописаном року достави извештај о неисплати своје претходнику и у случају кад се меница не може протестирати, пошто стоји на њој напомена „без протеста“. Рок, у коме се има доставити тај извештај, тече од по-

следњег дана кад је требало подићи протест због неисплате. Сваки индосант дужан је даље доставити тај извештај у одређеном року своме претходнику, идући унатраг све до самог трасанта.

493. — Оно лице, које је обавезно да достави извештај (нотификацију), па је пропусти ил је не достави у одређеном року, не губи због тога своја менична права. Али због недостављања нотификације оно може одговарати за штету која би могла наступити због тог његовог пропуштања. Ту је штету дужан накнадити свима својим претходницима, ако их није уопште обавестио а ако је пак неке обавестио, а неке није, он ће тада одговарати само овим последњим. Накнада те штете не може бити ни у којем случају већа од износа меничне своте.

494. — У интересу је регресних дужника да меницу исплате пре него што притежатељ буде то судским путем тражио. Ако се судским путем тражи наплата менице, онда се повећава менична свота са трошковима, каматом и провизијом. Да би се смањила регресна менична свота, да би се приштеделе камате и трошкови, менични ће обавезник сам понудити исплату пре подизања регресне тужбе.

495. — Менични обавезник може искупити меницу, само ако понуди да плати потпуну меничну своту; према томе о искупу не може ни бити помена, када онај нуди само један део меничне своте.

496. — Ималац је дужан да обавезнику, који је испунио меницу, преда меницу са признаницом (намиром) о исплаћеној своти, а исту тако и протест подигнут због неисплате, да би овај могао употребити регрес против својих претходника.

497. — Право регресног обавезника (регресата) који је исплатио онај део меничне своте, за који меница није била акцептирана па према томе није била ни исплаћена, предвиђено је у § 50 Меничног закона који гласи:

„Кад се врши регрес због делимичног акцепта, онда онај који је исплатио своту, за коју меница није била акцептирана, може захтевати да се та исплата забележи на меници и да му се о томе изда намира. Ималац је дужан, осим тога, издати му препис менице са својом потврдом да је веран оригиналу, а и протест, како би он могао вршити даље регресе“.

498. — Ако се понуди више регресних дужника да меницу искупе, тада ће имати првенство онај, чијом се исплатом ослобађа највише меничних обавезника.

499. — Кад ималац менице неће да прими исплату понуђену му од стране регресног дужника, моћи ће овај меничну своту, заједно с каматом и трошковима, депоновати код надлежног суда и тиме ће бити потпуно ослобођен сваке обавезе, па га после тога притежатељ менице неће моћи тужити регресном тужбом.

500. — Ималац менице (регредиент) има право да тражи од регресних дужника (регресата) по § 47 Мен. закона:

1) неплаћену меничну своту заједно с каматом, ако је била у меници одређена;

2) камату по стопи 6% рачунајући од доспећа; код меница које су издате или плативе у иностранству, ова се камата има рачунати са 5%, ако је у дотичној земљи за такве камате одређена мања стопа од шест од сто;

3) трошкове учињене око подизања протеста и око достављања извештаја претходном индосанту и трасанту;

4) провизију, која ако није друкчије уговорено, износи једну шестину од сто (1/6%) од меничне главнице, и која никад не може прећи ту стопу.

401. — У случају да се регрес врши пре доспећа, онда се од меничне своте има одбити есконт. Тај ће се есконт рачунати по избору притежаоца менице, или по стопи званичног дисконта (есконта) (есконт Народне банке) или пак по траженој стопи, која постоји на дан регреса у месту његовог пребивања (станована).

502. — Ималац менице има право да у року од годину дана тражи од индосаната и трасанта регресну исплату менице. Тај се рок рачуна од благовремено подигнутог протеста (став 2 § 78 Меничног закона).

503. — *Регресатов регрес.* Онај регресни дужник (регресат) који је искупио меницу, има право да регресним путем тражи од свију оних који њему одговарају:

1) потпуну своту коју је он платио;

2) 6% камате годишње на ту своту, рачунајући од дана кад је меницу искупио;

3) трошкове које је учинио;

4) провизију од меничне главнице.

Ово право регресног дужника који је искупио меницу, назива се регресатов регрес. Регресат који је исплатио меницу, може вршити регрес против свију својих претходника, а у року од шест месеци рачунајући од дана када је овај меницу искупио или кад је против њега код суда поступљено (постедњи став § 78 Меничног закона)

III. Повратна меница

504. — Свако лице које има право да врши регрес (дакле сваки (регрдиент) може се послужити или обичним регресом т.ј. непосредним тражењем исплате од регресних дужника или повратном или завратном меницом, осим ако није друкчије одређено (§ 51 став 1 Мен. закона).

Повратна је меница, она вучена меница, коју регрдиент трасира по виђењу на некога од својих регресних дужника, да би на тај начин наплатио меничну своту и протестне трошкове.

Регрдиент, кад издаје повратну меницу, назива се ретрасант, а регресни дужник на кога вуче ту меницу, зове се ретрасат.

Повратна меница издаје се обично по наредби сопственој, али се може издати и по наредби неког другог лица. Она се трасира на место пребивања регресата (регресног дужника) и не може бити домицилирана. Повратна меница мора увек гласити по виђењу (§ 51 став 1).

505. — Повратна меница обухвата:

- 1) неплаћену меничну своту протестиране менице заједно са каматом ако је била у меници одређена;
- 2) камату по стопи 6% годишње рачунајући од доспећа;
- 3) трошкове протеста, извештаја датих претходном индосанту и трасанту, а тако исто и све остале трошкове;
- 4) провизију, која може износити највише 1/6%;
- 5) куртажу; и
- 6) таксу за повратну меницу.

506. — При одређивању меничне своте повратне менице, мора се водити рачуна о томе ко издаје меницу. Ако ту меницу издаје ималац, менична се свота одређује по течају који има меница по виђењу трасирана из места плаћања старе менице на место пребивања ретрасата. Ако је повратну меницу издао неки од индосаната (од регресаната, који је искупио меницу), онда се менична свота има одредити по курсу који има меница по виђењу трасирана из места становања ретрасанта на место пребивања ретрасата (став 1 § 51 Мен. закона).

507. — Регрдиент, трасирањем повратне менице на једног од својих претходника, не губи право регреса према осталим меничним обавезницима. Он издаје повратну меницу, да покуша да што пре дође до меничне своте, не успе ли у томе, он ће регресном тужбом моћи остварити то своје право.

508. — Може се издати више повратних меница. Сваки регресат (ретрасат) кад исплати повратну меницу, може издати другу повратну меницу на свога регресата и тако даље све док се потпуно не угасе менична права и обавезе. Повратна се меница врло ретко употребљава.

XXXVI Образац. Повратна меница по сопственој наредби:

Београд, 3 марта 1940.

Дин. 15.195.—

По виђењу платите за ову повратну меницу по наредби мојој сопственој суму од

ДИНАРА ПЕТНАЕСТ ХИЉАДА СТО ДЕВЕДЕСЕТ И ПЕТ.

Вредност примљена у меници вученој на Јована Симића из Београда, за три месеца а дато од Дин. 15.000.—

Господину Петру Илићу 2)
трг. из Београда

Милан Арсић 1)

1) Милан Арсић (ретрасант) је ималац старе протестиране менице; а 2) Петар Илић (ретрасат) је један од регресних дужника. Кад ретрасат (Петар Илић) исплати ову повратну меницу, он стиче право да тражи накнаду од свију оних који су њему одговорни.

509. — Извозна банка из Београда потражује, као последњи индосатар, по меници Дин. 25.000.— од Давида Давидовића из Београда (акцептант). Од доспелости акцептант није исплатио меницу, пошто је пао под стечај, онда Извозна банка после подигнутог протеста изда повратну меницу на једног од својих претходника, назначивши за ремитента Врачарску задругу.

XXXVII Образац. Повратна меница по наредби трећег лица:

Београд, 6 октобар 1940.

Дин. 27.000.—

По виђењу платите за ову повратну меницу Врачарској задрузи — Београд, суму од

ДИНАРА ДВАДЕСЕТ СЕДАМ ХИЉАДА.

Вредност примљена у меници од Дин. 25.000 — вученој на Давида Давидовића за 3 октобра 1940 год.

Г. Стевану Илићу
из Београда

Извозна банка
Члан, Директор,
Н. Недић, Н. Николић

510. — **Повратни рачун.** Обично се уз повратну меницу доставља ретрасату и повратни рачун, у коме се детаљно образлажува свота повратне менице. У повратни се рачун уноси све оно што смо изнели под бр. 505.

Пошто наш нови менични закон не предвиђа за повратни рачун неку нарочиту форму, то се он може издати у облику макаквог обрачуна (рачуна).

511. — **Исплата повратне менице.** Ретрасат, кад исплати повратну меницу, треба да тражи од ретрасанта да му преда, поред повратне менице, протест и стару протестирану меницу, као и рачун с потврдом о исплати (§ 49 став 1 Мен. закона).

Ако му све то ретрасант не преда, ретрасат не треба да исплати повратну меницу.

IV. Регресна служба

512. — Кад се после протеста и после достављене нотификације не искупи меница или се не исплати повратна меница, онда регрентиент има право да судским путем помоћу регресне тужбе оствари наплату менице.

Право на регресну тужбу припада: 1) имаоцу протестиране менице због неисплате и 2) сваком оном индосанту који је искупио меницу или је исплатио повратну меницу.

Регресна се тужба мора подићи против меничних регресних дужника, претходника регрентиентових у року од:

1) једне године дана, рачунајући од дана благовремено подигнутог протеста, ако је подиже имацац против индосаната или против трасанта;

2) шест месеци, ако је подиже који од индосаната против својих претходника, и тај се рок рачуна од дана, када је индосант искупио меницу или кад је против њега поднета тужба (регресна) суду (ставови 2 и 3 § 78 Меничног закона).

ДЕВЕТИ ДЕО

§ 26

ПРОТЕСТ

513. — Протест је писмена изјава, издана у законском одређеном облику, којом се утврђује да су извршени извесни менично-правни послови с назначењем с каквим су успехом извршени.

514. — Протест се подиже да би се одржали у обавези регресни дужници и да би се могло остварити право потраживања против акцептанта за част (хоноранта). Кад не буде акцептована меница од стране трасата, да би се могао тражити пријем за част, или да би се, у случају неисплате менице, пријемник за част задржао у обавези, потребно је да се подигне протест и то: у првом случају због непријема, а у другом због неисплате.

515. — Лице, које подиже протест, зове се **протестант**, а оно пак лице, против кога се протестира меница, зове се **протестат**. Исправа, која се о томе издаје од стране надлежне власти, назива се **протест**.

516. — **Врсте протеста.** Менично право познаје више врста протеста, а то су:

- а) протест због непријема (неакцептирања) менице;
- б) протест због невиђења и протест због недатирања пријема;
- в) протест због неисплате менице;
- г) протест због неисплате протестних трошкова и
- д) протест због неиздавања акцептног примерка (перквизициони протест).

517. — **Протест због непријема (неакцептирања)** подиже се, ако трасат одбије сасвим или делимично менични пријем, или ако прими меницу под извесним условима. Овај се протест има подићи у месту пребивања трасатовог. Циљ је овог протеста да се тражи регрес од меничног дужника још пре доспећа менице. Овај протест може потпуно заменити протест због неисплате, па према

томе кад је он подигнут не мора ес подизати протест због неисплате, пошто се са њим задржавају регресни дужници у обавези.

518. — **Протест због невиђења и протест због недатирања пријема.**

Кад се меница која гласи на одређено време по виђењу акцептира, а не стави се датум тог акцептирања, ималац менице треба да изиште због тога протест због недатирања. Овај је протест врло важан, јер се од дана његовог подизања почиње рачунати време за одређивање доспећа рочне менице по виђењу. Овај се протест подиже у домицилу главног дужника. Исто тако подићи ће се и протест због невиђења, кад главни дужник неће да акцептује рочну меницу по виђењу.

519. — **в) Протест због неисплате** је онај протест којим се утврђује да је меница о року била поднета на исплату ономе лицу, које је назначено на меници као менични платац, и у одређеном месту, али је овај није исплатио, или је само исплатио један део меничне своте, а други није хтео. Кад главни дужник, дакле, не плати меницу у одређено време, ималац, ако жели да задржи право регреса против регресних дужника или да тражи исплату за част, мора подићи протест због неисплате. По наредби става 4 § 43 Меничног закона кад је подигнут протест због неакцептирања, онда није потребно подносити меницу на исплату нити се мора подизати протест због неисплате.

520. — **Протест због неисплате** подиже се у месту плаћања менице против главног дужника, а код домицилираних меница с означеним домицилијатом против самог домицилијата. Ако на домицилираној меници није назначен домицилијат (непотпуно домицилирана меница), онда се протест подиже против трасата односно акцептанта. Овај се протест има изискати било на сам дан плаћања менице било једнога од два радна дана који долазе одмах за њим (став 2 § 43 Меничног закона). Ако се тада не подигне протест, регресни дужници испадају из меничне обавезе, те ималац онда нема право да захтева од њих регресну исплату једино у томе случају може тражити исплату менице од главног дужника и то помоћу главне меничне тужбе.

521. — **г) Протест због неисплате протестних трошкова.** Кад менични дужник исплати меницу, али одбије да плати и протестне трошкове, ималац (сопственик) менице мора то утврдити протестом, који задржава код себе, а исплаћену меницу предаје платцу. Са тим протестом ималац има право да тражи накнаду протестних

трошкова од свију меничних обавезника који њему одговарају (§ 75 Меничног закона).

522. — **д) Перквизициони протест** је онај протест којим се утврђује да одређени чувар није хтео да изручи (преда) акцептни примерак или оригиналну меницу. Овај протест подиже последњи индосатар, — на којег је индосирана секунда или копија менице с назнаком у чијим се рукама налази прима (акцептирани примерак) или изворна меница, — против чувара тог акцептираног примерка или изворне менице, када му га овај неће да преда на његов захтев (§ 65 под 1). Перквизициони се протест подиже и у случају када ималац менице по секунди није могао добити пријем или исплату (§ 65 под 2).

Ако се из менице не може видети код кога се налази акцептирани примерак, онда ће ималац подићи протест због неисплате или због непријема по другом примерку, те ће на тај начин задржати и даље своја регресна права. Исто тако овај протест подиже ималац индосиране копије, кад му чувар неће да преда оригиналну (изворну) меницу.

523. — **Ко издаје протест?** По одредби § 70 Меничног закона протесте издају (подижу) јавни бележници и срески судови у области своје месне надлежности. По правилу надлежни су за подизање протеста у првом реду јавни бележници, а затим и срески судови, само ови их могу подизати у местима где нема јавног бележника. Десили се да у истом месту постоји поред среског суда и јавни бележник, онда ће срески суд моћи подизати протесте само када је јавни бележник законом искључен. Ипак ако би срески суд подигао протест, кад у том месту постоји јавни бележник и није искључен, тај ће протест бити потпуно пуноважан.

524. — Код среског суда протест подиже чиновник, кога за тај посао одреди старешина суда, код јавног бележника протест може подизати уместо њега и његов помоћник, али овај то чини под материјалном одговорношћу самог јавног бележника.

525. — У Немачкој и Белгији протесте подижу и поште. По нашем меничном закону предвиђа се могућност подизања протеста код поште и, кад се буде донела о томе Уредба у смислу последњег става § 30 Меничног закона, много ће се лакше и брже обављати тај посао.

526. — Кад сопственик менице (или његов пуномоћник) изискује протест, протестни чиновник подноси меницу оном лицу, против кога се подиже протест и позива га да изврши захтев сопстве-

ника односно имаоца (став први § 71 Мен. закона). Ово подношење мора се извршити, у смислу наредбе § 102 Мен. закона, у пословно време и пословном локалу, а ако овога нема или ако се не може пронаћи, онда у стану дужниковом.

527. — Ако протестни чиновник не нађе протестата у горе означеним местима и у пословно време, или му није могао пронаћи ни локал ни стан, а о томе је питао и надлежну општинску власт, он ће подићи протест у који ће и те околности увести. Нађе ли протестата, он ће му поднети меницу и тражиће да испуни своју обавезу т.ј. да акцептује или исплати меницу, да преда оригинални примерак, дупликат акцептирани и т.д.

528. — Ако удовољи протестат том захтеву: прими или исплати меницу, онда се то констатује у самом протесту, па ако је то био протест због неисплате, тада му се уручи меница, на којој протестни чиновник потврди да је исплату учинио протестат, и протест, да би се он могао са њим послужити против лица њему одговорних. Исто ће се тако поступити и кад се исплата изврши по препису менице.

529. — Ако протестат исплати само један део меничне своте, онда се за други део мора подићи протест. Та се делимична исплата има забележити и на самој изворној меници и у протесту, а протестату се издаје признаница (намира) за исплаћени део своте на препису (копији) протестоване менице.

530. — Не успе ли протестни чиновник са својим захтевом, он онда саставља протест, у који уноси цео ток и исход свога предузетног посла.

Протест мора садржавати по препису § 74 Мен. закона следеће одредбе:

„1. препис протестиране менице, односно протестираног меничног преписа, као и свих изјава и напомена на њима; ако се протест изискује по меници изданој на страном језику, онда се мора приложити и превод менице, оверен руком онога који протест изискује;

2. име или фирму лица по чијем се захтеву и против кога се протест подиже;

3. потврду да тражено лице није извршило чинидбу, која се на основу менице од њега тражи или да га протестни чиновник није могао наћи у његовом пословном локалу или стану, или, ако га је и нашао, да му из макаквог узрока није могао саопштити захтев;

4. место, дан, месец, годину и час, када је, и локал, где је предузет или безуспешно покушан протестни поступак;

5. датум протеста, број под којим је заведен у регистар протеста службени потпис протестног чиновника као и печат надлежности. Кад протест подиже бележнички помоћник мора у протесту или уз свој потпис именовати свога шефа.

Онај део менице или протест који се не може прочитати, протестни чиновник ће у протесту означити као нечитак.

Ако тражено лице образложи одбијање чинидбе или ако трасат постави захтев према § 23 ст. 2 треба и то забележити у протесту“.

Последњи став § 72 односи се на захтев трасатов којим тражи да сезначи у протесту да му није меница, по његовом изричном захтеву, поднесена по други пут на акцент. Трасат има право, према § 23 став 2 Меничног закона да тражи да му се меница поднесе по други пут — сутрадан — на акцент, па ако се то не учини, онда, да се не би због тога водио спор, треба да сезначи у самом протесту да није удовољено трасатовом захтеву.

531. — Ако би се имало захтевати на основу исте менице више чињења, или ако би се исто чињење захтевало од више лица, може се подићи за све то само један протест (§ 73 Мен. закона).

Такав случај може бити, када се на меници налази адреса у нужди или почасни пријем. Тада ће протестни чиновник отићи прво трасату и тражиће од њега пријем или исплату менице, а ако овај одбије да изврши пријем или исплату, он се тада обраћа адресату у нужди за пријем, а пријемнику за част за исплату. О свему томе саставља се само једна јавна исправа (протест).

532. — Протестни чиновник, чим подигне протест, мора га предати без одлагања имаоцу или његовом пуномоћнику.

„Осим тога протестни чиновник је дужан целу садржину подигнутих протеста заводити по реду датума протеста и бројном реду њиховом, лист по лист у нарочити регистар“ (§ 76 став 2).

Када ће бити и како ће се водити протестни регистар прописује Министар правде.

Из тих регистара протестни чиновник издаваће оверене преписе протеста заинтересованим лицима, по наплати прописне таксе и трошкова.

Изгубљени оригинални протест у меничној парници моћи ће се заменити овереним преписом из протестног регистра.

533. — **Замена протеста.** Према одредби § 77 става 1 која је донета у смислу чл. 9 хашке конвенције за унификацију међу-

народног меничног права, подизање протеста може се упростити по изричној вољи сопственика менице. Протест због неакцептирања и због неисплате може бити замењен писменом изјавом трасата. Ова изјава мора бити датирана, потписана од трасата (односно домицилијата или акцептанта за част) и у протестном року унета у протестни регистар, што протестни чиновник има да потврди на протестираној меници или алонжу. Ова је замена само факултативна. Заменом протеста знатно се смањују протестни трошкови а и избегава се дангуба око подизања протеста. Замена протеста може се примити и код делимичног пријема и код делимичне исплате.

534. — Протестни поступак за менице до 500.— динара закључно може се упростити према одредби става 2 § 77 Меничног закона, која гласи:

„За менице до 500.— динара закључно Министар правде може уредбом наредити да протестни чиновник, место протеста, по претходним прописима (§ § 70—77 став 1), на захтев протестанта, препорученим писмом достави препис менице свима меничним обвезницима, с напоменом, да је меница протестирана због неисплате. О томе издаје протестанту уверење које уводи у протестном року у регистар протеста. У таквом случају отпада нотификација по § 44“.

535. — Према Уредби о протестним регистрима имају три протестна регистра и то:

1) протестни регистар, књига I, у који се уводе сви подигнути протести,

2) протестни регистар, књига II, у који се уводе уверења о замени протеста по одредби става 1 § 77 Мен. закона; и

3) протестни регистар, књига III, у који се уводе уверења о замени протеста по одредби става 2 § 77 Мен. закона.

О начину вођења ових регистра види Уредбу Министра правде о протестним регистрима и о наградама за извршење протеста од 23 октобра 1929 године.

536. — Такса за молбу, као и за протест и замене протеста наплаћује се по одредбама Закона о судским таксама.

537. — Ако протесте подиже јавни бележник онда се мора платити поред протестних такса и његова награда. Та се награда одређује по прописима § § 13 — 16 Уредбе о протестним регистрима и о наградама за извршење протеста.

По пропису § 13 те уредбе јавном бележнику за подизање протеста припадају ове награде:

до дин. 500.—		дин. 15.—
од дин. 500.—	до дин. 1000.—	дин. 20.—
од дин. 1000.—	до дин. 2000.—	дин. 30.—
од дин. 2000.—	до дин. 3000.—	дин. 40.—
од дин. 3000.—	до дин. 5000.—	дин. 50.—

Преко дин. 5000.— до динара 100.000.— повисује се ова такса (награда) за сваких започетих 1000.— динара 2.— динара, а преко 100.000.— динара за сваких започетих 1000.— динара са 1.50 дин.

Кад се презентација има учинити на више места или кад се код власти има установити место за презентацију, припада за сваки даљи поступак јавном бележнику још и једна петина таксе из овог параграфа.

Кад јавни бележник суделује при замени протеста по одредби става 1 § 77 Меничног закона припадају му целе напред наведене награде. Ако пак само уноси ту замену у протестни регистар, припада му једна трећина тих награда, а најмање 15.— динара.

Ако јавни бележник заводи у протестни регистар замену протеста по одредби става 2 § 77 Меничног закона, припада му само половина напред наведених награда, а најмање 15.— динара.

538. — Поред ових награда јавном бележнику припада право на накнаду путних трошкова за одлазак у друго место ради презентације менице трасату односно акцептанту (§ 34 Уредбе), а исто тако и право на дневницу, која износи дин. 100.— ако је провео изван свога седишта од 12—24 часа, а за време испод 12 часова она износи дин. 50.— Ако јавни бележник том приликом мора да преноћи у другом месту, припада му још и за преноћиште дин. 50.— (§ 12 Уредбе о протестним регистрима и о наградама за извршење протеста).

Пример протеста менице због непријема.

Срески суд у Параћину.

Протестни регистар, књига I. Редни број 15.

ПРОТЕСТ

На молбу Караџића Милана, трг. из Ђуприје, потписани је данас дне 15 октобра 1932 године у 11 сати показао Славку Мирковићу, трговцу из Параћина у његовом пословном локалу у улици Стевана Синђелића бр. 19, меницу следећег садржаја:

(Лице менице)

Туприја, 15 септембра 1932 год. Дин. 6.000.—

За два месеца од данас платите за ову прву меницу по наредби Ђорђа Петровића суму од

ДИНАРА ШЕСТ ХИЉАДА.

Вредност примљена у готову и ставите исту у рачун без извештаја.

Г. Славку Мирковићу, трг.
из Параћина Стеван Ђурић
Плаћање у Параћину

(Полеђина менице)

За мене платите по наредби Милана Караџића.

Туприја, 30 септембра 1932 год. Ђорђе Петровић

и позвао га да му меницу акцептује.

Славко Мирковић није извршио предњу чинидбу, коју је потписати од њега тражио.

О томе издајем овај протест.

Трошак протеста:

Протестна такса Дин. 20.—

Такса из Тар. бр. 17 за менични препис Дин. 5.—

Трошкови имаоца менице Дин. 155.—

Свега Дин. 180.—

У Параћину, 15 октобра 1932 год.

(М. П.) Предраг Илић
Протестни судски чиновник**Пример замене протеста трасатовом изјавом.**

Срески суд у Ваљеву.

УВЕРЕЊЕ О ЗАМЕНИ ПРОТЕСТА

по §-у 77 став 1 Мен. закона и §-у 19 став 2 бр. 2 Чек. закона

На молбу Михаила Станковића, овд. да се у протестном року унесе у протестни регистар следећа изјава, коју је трасат Јован Петровић датирао и потписао на меници следећег садржаја:

(Лице менице)

Уб, 10 септембра 1932 год. Дин. 2.000.—

За два месеца од данас платите за ову прву меницу по наредби Стојана Матића, суму од

ДИНАРА ДВЕ ХИЉАДЕ.

Г. Јовану Петровићу из Ваљева Антоније Андрић

Плаћање у Ваљеву

Изјава трасантова:

„Нећу да платим

11 новембра 1932 год.

Јован Петровић, с. р.“

(Полеђина менице)

За мене по наредби Михаила Николића.

Стојан Матић
За мене платите по наредби Михаила Станковића из Ваљева.

Михаило Николић

потписати је тој молби удовољио тако да је цели садржај менице и предње изјаве на њој завео у протестни регистар, а на поменутој меници потврдио да је поменута изјава данас унесена у протестни регистар, назначио трошкове овог поступка а онда је вратио Михаилу Станковићу.

Трошкови предњег поступка:

Протестна такса Дин. 20.—

Трошкови имаоца менице Дин. 100.—

Свега Дин. 120.—

У Ваљеву, 11 новембра 1932 год.

(М.П.) Крста Ракић,
Протестни судски чиновник**Пример уверења о замени протеста.**

Јавни бележник у Панчеву Др. Марко Илић.

Протестни регистар, књига III. Редни број 28.

УВЕРЕЊЕ О ЗАМЕНИ ПРОТЕСТА

по §-у 77 став 2 Мен. зак. односно §-у 23 бр. 11 Чек. зак.

На молбу Милана Павловића потписани је данас препорученим писмом послао следећим лицима:

Стевану Илићу из Београда.

Љубомиру Стевановићу из Панчева,
Ђорђу Илићу из Земуна,
Сими Кнежевићу из Београда.
по један препис менице:

(Лице менице)	
Београд, 10 августа 1932 год.	Дин. 500.—
За два месеца од данас платите за ову прву меницу по наредби Љубомира Стевановића из Панчева суму од	
ДИНАРА ПЕТ СТОТИНА.	
Г. Миодрагу Перићу из Панчева	Стеван Илић
(Полеђина менице)	
За мене платите по наредби Ђорђа Илића.	
Љубомир Стевановић трг. из Панчева	
Ђорђе Илић трг. из Земуна	
Сима Кнежевић трг. из Београда	

и уједно сваком од њих напоменуо да је предња меница протестована због неисплате.

Потписани је данас ово увређе унео у протестни регистар а ово оригинално уверење предао Милану Павловићу.

Трошак предњег поступка:

Протестна такса	Дин. 3.—
Такса за 4 препоручена писма	Дин. 16.—
Награда јавном бележнику	Дин. 15.—
Свега	Дин. 34.—

У Панчеву, 12 октобра 1932 год.

(М.П.)

Стеван Пејић
помоћник јавног бележника
г-на Др. Марка Илића

ДЕСЕТИ ДЕО

ПРАВО ЗАЛОГЕ И ПРАВО ПРИДРЖАЈА

§ 27

ПРАВО ЗАЛОГЕ

539. — Менични дужник (или неко друго лице за њ) може осигурати имаоцу исплату менице о року на начин што ће предати неку одређену ствар имаоцу и дозволити му да је може продати и из продајне цене намирити дуг, ако он не одговори на време својој обавези. Одређена ствар, која се даје имаоцу да му јамчи за исплату његове тражбине, зове се залога, а право имаочево, да ту ствар прода и да из њене вредности измири своје потраживање, зове се право залог.

540. — Залог је стварно јемство, које, по меници, може дати и неко треће лице, које није менично обавезно, исто тако као што га може дати и сам менични дужник.

541. — Предмет залог могу бити само покретне ствари, а ако се залажу непокретне ствари (добра), онда се говори о интабулацији (хипотеци) и о интабулационом праву.

Код залог је главно да се заложене ствари морају предати у руке ономе, коме се њом обезбеђује исплата неке своте, а кад се пак непокретним добрима гарантује за ту исплату, онда се она уписују у интабулационе књиге, пошто се непокретности не могу предати у руке повериоцу. Онај, који први стави интабулацију или прибелешку на непокретно имање дужниково, има првенствено право наплате свога потраживања из своте добивене продајом тог интабулисаног имања.

542. — Као што се све тражбине могу обезбедити залогом, тако се исто са њом могу обезбедити и меничне тражбине.

Наш нови Менични закон у § 86 говори о остварању права залог од стране имаоца менице. Пропис § 86 говори само о на-

чину остварења права залогa над покретним стварима, а о залози непокретних ствари не говори ништа. То пак не значи, да ималац менице не може обезбедити исплату меничне своте и са непокретним добрима дужниковим. Ако он мисли да се и на тај начин обезбеди, он мора поступити по прописима грађанског закона, те ставити прибелешку или интабулацију на непокретна добра свога дужника. О праву повериоца, који је ставио интабулацију на дужниково имање говорено је горе под бр. 541.

543. — Право залогa може постојати само ако постоји тражбина неког дуга. Залогa јамчи извршење неке обавезе, она ову прати и без ње не може опстати. Према томе заложено право је споредно право, које зависи од главног права — права потраживања. Угаси ли се право потраживања, гаси се самим тим и заложно право, те према томе лице, које је дало неке ствари у залог, има право захтевати да му се оне врате.

Заложно право може постојати само на стварима које су у промету. Оне ствари, које се налазе ван промета и немају своје прометне вредности, ни у ком случају не могу бити предмет залогa над покретним стварима.

544. — За постанак залогa потребан је пристанак онога лица које даје неку ствар у залог. Установљење залогa оснива се, дакле, на уговору закљученом између повериоца и дужника, којим се дужник обавезује повериоцу да ће му дати неку ствар у залог, да би му послужила за обезбеђење његове тражбине, или пак између повериоца и неког другог лица које даје залог за гаранцију да ће дужник исплатити свој дуг.

По наредби § 86 Меничног закона залогa се може употребити за обезбеђење исплате меничне своте, само кад се писменом изјавом дужник обавезе да преда у залог неке покретне ствари или неко потраживање своје повериоцу за осигурање његове тражбине.

Заложно се право оснива, дакле, на уговору о залагању извесних ствари.

545. — Залагати се могу само оне покретне ствари које припадају дужнику — залагачу, туђе ствари ни у којем случају не могу се залагати, пошто сопственик тих ствари има право реи виндикационис према повериоцу у чијим се рукама оне налазе. У § 314 нашег Грађанског закона стоји: „Сваки само своју сопствену ствар заложити може. Залогa на туђу ствар не важи ништа, и уништава се на тужбу господара ствари, коме припада право

на повраћај своје ствари, коју онај издати мора, имајући право накнаде од заложеника тражити“.

546. — Заложно право стиче се стварно предајом покретне ствари повериоцу.

Зашто се за стицање заложног права тражи предаја ствари у државину повериоцу? Та је предаја потребна да би се заштитили интереси трећих лица, код којих би се могао исти дужник задужити, нудећи им у залог исте оне ствари које је већ заложно првом повериоцу, али му их није предао.

Кад би се заложно право могло стећи без предаје заложене ствари, несавесни дужник би могао закључити више уговора о залози исте ствари, задужујући се код трећих лица, те би на тај начин нанео велике штете својим повериоцима, пошто се они не би могли сви наплатити из заложене ствари. Ето због тога је потребно да се заложена ствар преда повериоцу, јер се једино тако може постићи прави циљ залогa.

Исто тако, као што се стиче право залогa на заложене ствари за исплату обичног дуга, оно се стиче и за исплату меничног дуга, те стога менични закон и не говори о тим прописима.

547. — Залагати се могу не само покретне ствари, већ и извесна права, на пр.: тражбено право по некој облигацији или по меници итд. Менични дужник, може предати своје повериоцу своју римесу тј. меницу по којој он потражује извесну своту новаца, што ће је индосирати на свога повериоца с напоменом: „вредност за залог“ (§ 18 став 1).

548. — Кад менични дужник (заложни) о року не исплати меничну своту, ималац менице има право да се из залогa намири против залагача према § 86 на следећи начин:

1) На основу менице и исправе о залагању покретних ствари, он ће тражити од надлежног суда продају тих ствари (залогa). У томе случају биће надлежан било суд дужниковог места пребивања било пак суд који је надлежан за повериоца (тј. суд повериоцевог места пребивања). Суд ће, кад добије тај захтев, одмах наредити јавну дражбу (продају) заложених ствари на одговорност имаоца менице и не саслушавши претходно залагача.

2) Изузетно од општих правила менични поверилац овлашћен је да, оне предмете који се нотирају на берзи (хартije од вредности и у опште берзанску робу) може сам продати на месној берзи; или ако у месту нема берзе, на најближој домаћој берзи,

и то трећег радног дана после доспелости. Заложни поверилац (ималац менице), ако неће да прода те предмете на берзи, може их задржати за себе по берзанској цени горе поменутог дана.

Они вредносни папири, који се не нутују ни на једној домаћој берзи, а заложени су за обезбеђење исплате меничне тражбине, спадају у ред осталих покретних ствари, па ће се, према томе, с њима поступити онако како је казано под 1 овог броја (548).

3) Ако су заложена извесна тражбена права, на пр.: тражбина по облигацији, по меници и друге тражбине, менични поверилац има право да о року наплати, или пак да их до износа свога потраживања задржи за себе.

549. — Сва та права припадају имаоцу менице и у случају ако је залагач пао под стечај. Овде се подразумева случај, кад је залагач, после дате залоге пао под стечај; иначе, ако би он дао неку ствар у залог пошто му је већ отворен стечај, онда би та залога била ништавна, јер стечајни дужник, падом под стечај, губи право да располаже са својом имовином пописаном у стечајну масу, па онда не може давати ни ствари у залог.

550. — О дужности имаоца менице наспрам залагача говори се у § 86 у ставовима 6 и 7, који гласе:

„О намеравању и извршеној продаји или задржању залоге, ималац мора по могућности без одлагања извести дужника а и залагача, ако је тај треће лице.

Ималац је дужан, ако се потпуно намирио за своје потраживање, предати залагачу, односно његовој стечајној маси, изворну меницу као и добијени вишак. Делимично намирење има се забележити на меници“.

531. — Заложни поверилац дужан је чувати предање му ствари и залог и без дозволе залагача не сме се њима служити. Он одговара за сваку штету која би се могла десити на заложеној ствари.

Ако су заложене менице или друге тражбине са тачно одређеним роком, дужност је заложног повериоца да се постара за њихову наплату о року. Пропусти ли наплатити их потпуно или делимично или пропусти ли предузети потребне правне радње за обезбеду њихове наплате, (на пр. пропусти да благовремено протестира меницу због неисплате), он ће бити дужан надокнадити сву тако нанесену штету залагачу.

ПРАВО ПРИДРЖАЈА

552. — Ради обезбеђења исплате меничне своте, поред средстава раније побројаних, ималац менице може се послужити и правом придржаја. Под правом придржаја разумемо овлашћење које се даје имаоцу менице, да може придржати код себе новац, покретне ствари и вредносне папире свога дужника, који су на законит начин дошли у његове руке и да с њима може располагати док му не буде измирена његова менична тражбина.

553. — Правом придржаја може се послужити само онај ималац менице, који је овлашћен да прими меничну исплату; он може ово право вршити према сваком меничном обвезнику, како према главном тако и према регресним.

554. — Предмет придржаја могу бити само покретне ствари, које су својина меничног дужника, према томе непокретне ствари као и покретне ствари трећих лица искучене су од придржаја.

555. — Право придржаја може се вршити само о доспећу менице, кад њен ималац стекне право на регрес и када је он дошао до покретне ствари дужникове законитим путем тј. да му је дужник драговољно предао ту ствар. Ако би пак ималац дошао до те ствари потајно или служећи се лукавством или принудом, или би му је предало лице које није њен сопственик, онда он ту ствар не може придржати, јер у томе случају не постоји придржајно право.

Нема места придржајном праву ни онда када је назначено пре или приликом предаје, да се поменути предмети дају од стране дужника или неке треће особе меничном повериоцу у нарочиту сврху.

556. — Менични закон (§ 87 став 2) допушта повериоцу да се и пре доспећа менице може послужити правом придржаја, а то је у случајевима у којима има право на регрес пре доспелости, а то су:

- 1) када менични дужник падне под стечај;
- 2) када извршење новчаног дуга из његове имовине остане безуспешно; и

- 3) када је дужник — трговац — обуставио своја плаћања.

Вршење права придржаја у овим случајевима не може искључити ни наређење дужника или кога трећег лица, само ако су дотични предмети редовним путем дошли у руке или у власт располагања имаоца менице пре него што су наступиле споменуте окол-

ности или пре него што је он сазнао за њих. Ако је ималац менице дошао до тих предмета после наступања горњих околности, или бар пошто је он сазнао за њих, онда он нема право да придржи те предмете, већ их мора уручити ономе коме имају припасти.

Исто тако нема места придржајном праву ни онда, када су странке изрично уговориле приликом предаје тих ствари, да се не може вршити придржајно право ни за који случај, па ни онда када менични дужник постане неспособан за меничну исплату.

557. — Послужи ли се ималац менице придржајним правом, мора по могућности одмах о томе известити дужника.

Ако менични дужник, по пријему овог извештаја, депонује код суда одговарајући износ у новцу или у вредносним папирима, престаје право придржаја имаоца менице, сем ако странке нису друкчије уговориле. Вредност депонованих вредносних папира рачуна се са две трећине њихове курсне вредности, али никад не може прећи преко износа њихове номиналне вредности.

558. — Право придржаја има исто дејство као и право залог, па се према томе менични поверилац може продајом придржаних предмета подмити. Поверилац може, — кад му то писмено допусти дужник или кад добије од суда правоснажну пресуду, којом му се признаје право придржаја — :

1) употребити придржани готов новац за измирење свога потраживања;

2) а придржане покретне ствари продати по одредби § 86 Меничног закона.

ЈЕДANAECTИ ДЕО

ПРЕСТАНАК МЕНИЧНИХ ПРАВА И ОБАВЕЗА

§ 29

УОПШТЕ

559. — Менична права и обавезе престају на исти начин на који престају и обичне грађанске новчане обавезе, само под извесним условима својственим меничноправним пословима који су предвиђени у меничном закону. Менична права и обавезе могу престати: исплатом, губитком (нестанком), преновом (новацијом), опроштајем дуга, пребијањем (компензацијом), преласком права на дужника (конфузијом), пропустом, застарелом и полагањем меничне своте у судски депозит.

① Исплатом. Види о исплати менице § 20 под 1.

② Губитком. Види о исплати изгубљене менице § 21.

③ Полагањем меничне своте у судску депозит. Види бр. 442.

560. — ④ Преновом (novation) могу престати менична права и обавезе, када поверилац менице меничну своту упише у текући рачун који има са својим дужником, задужујући текући рачун свога дужника са меничним износом. Уписом меничне тражбине у текући рачун гасе се менична права и обавезе, а рађају се нова права и обавезе по уговору о текућем рачуну. Пренов (новацију) имамо увек када се права и обавезе новчане природе по извесном уговору гасе, пошто су обухваћена неким новим уговором, закљученим између поверилаца и дужника.

561. — ⑤ Опроштај меничног дуга. На основу општег правила: ко има какво право од њега самог зависи да ли ће га употребити или неће, сваки менични поверилац може, ако хоће, опростити менични дуг своје дужнику и предати му неисплаћену меницу било пре, било о самом року, те се и на тај начин гасе менична права и обавезе. Опроштај дуга може чинити само онај

менични поверилац који може пуноважно располагати својом имовином.

562. — (6) *Пребијањем (компензацијом)* престаје менична обавеза на исти начин на који престају и грађанске обавезе. Престанак меничних права и обавеза пребијањем (компензацијом) бива на следећи начин: На пр.: А. дугује Б. 5000.— дин. по меници за 15 март, а Б. дугује А. 5000.— дин. по облигацији за исти датум. 15 марта они ће извршити пребијање дуга за дуг, измењајући између себе дугове (кредитне) исправе, и то без полагања готовог новца. На тај начин угасиће се њихова узајамна права и обавезе. Ако би се десило да један од њих дугује већу своту, него што има право захтевати од другог, онда ће се извршити компензација само до мањег износа, а преко тога онај, што више дугује, биће дужан исплатити остатак, који није могао бити компензиран.

563. — Да би се могла извршити компензација, потребно је да се испуне ови услови:

(1) *да су тражбине замењиве* тј. да меничном дужнику припада право да непосредно тражи какву новчану тражбину од притежатеља менице, који пак од њега захтева исплату меничне своте;

(2) *да су тражбине истоветне* тј. да је и једна и друга новчана тражбина. То излази из саме природе меничног писмена, које може гласити само на извесну своту новца;

(3) *да су тражбине доспеле и да су ликвидне*. Тражбине којима рок није доспео, не могу бити предмет пребијања (компензације). Ако је менични рок доспео, а рок тражбине главног дужника наспрам имаоца менице још није доспео, онда не може бити ни речи о компензацији. Право имаоца менице је приспело, а дужниково није још, те је према томе он дужан да исплати меницу одмах, а има да чека доспелост своје тражбине да би је могао наплатити од имаоца менице. У овом случају, дакле, не може бити компензације. Само кад се рокови тражбина (повериоаче и дужникове) подударају, може бити места компензацији.

Поред доспелости тражбине тражи се и њихова ликвидност. Ликвидне су оне тражбине које су истините, па се према томе може захтевати њихова исплата.

564. — (7) *Преласком менице на главног меничног дужника (конфузија).*

Ако се деси, да се у рукама једне исте особе стекну права и обавезе по једној меници, онда се она гасе на основу принципа,

да нико не може имати против себе самог право и обавезу. Тај случај назива се у праву конфузијом. У меничном праву конфузија настаје услед повратног преноса, на пример: кад меница буде пренета на главног дужника и овај је више не преноси, него је о доспећу задржи код себе, онда престају менична права и обавезе.

§ 30

МЕНИЧНОПРАВНИ ПРОПУСТ

565. — Под меничноправним пропустом (*прејудицијом*) разуме се губитак меничних права услед неизвршења извесних меничних чинидби у законски одређеном року.

Меничноправни пропуст наступа у овим случајевима:

(1) ако се рочна меница по виђењу не поднесе на акцептирање, односно на виђење у року који је трасант у њој означио а ако он није овај рок одредио, онда у законском року тј. у року од шест месеци од дана издања;

(2) ако се трасирана меница не протестује због непријема у одређеном року;

(3) ако се меница по виђењу не поднесе на исплату у року који је у меници посебно одређен, а ако није одређен, онда у законском року од шест месеци рачунајући од дана издања;

(4) ако се не поднесе на исплату у законски одређеном року меница на којој стоји напомена „без трошкова“ или „без протеста“;

(5) ако се не подигне протест због неисплате у законом одређеном року.

466. — Последица меничноправног пропуста је за све ове случајеве та што ималац губи, са протеком законског или уговореног рока, своја регресна права. Дакле, са протеком тих рокова, може се изгубити само право за регресну исплату, али главна менична обавеза не може престати, она постоји и даље и главни менични дужник биће у обавези да плати меничну своту све дотле док не наступи менична застарелост предвиђена у § 78 Меничног закона.

ЗАСТАРЕЛОСТ

I

Уопште

567. — Менични послови треба да се брзо свршавају, па је стога у интересу меничних дужника, да се они што пре ослободе строге меничне обавезе. Ради тога меничним законом ограничава се право меничних повериоца на подизање меничне тужбе. Ако се то њихово право не би ограничило на тачно одређене рокове, били би менични дужници стално изложени тражењу извршења меничних обавеза, дакле, морали би увек бити у приправности да одговоре својим обавезама. Да се то не би дешавало и да на тај начин не би били дужници у великој неприлици, законодавац је одредио рокове до којих се може тражити извршење меничних обавеза. Ако се у тим роковима не остваре менична права због нехата повериоца, онда он губи право на подизање меничне тужбе.

Тај губитак права за подизање меничне тужбе код надлежног суда јесте застарелост.

568. — Менична застарелост може бити не само наспрам главног меничног дужника, него и наспрам регресних дужника. Меничноправни захтеви застаревају у разним роковима према томе против кога се обавезника употребљавају.

569. — (1) Против главног дужника (акцептанта и издаваоца сопствене менице) сви меничноправни захтеви застаревају у року од три године. Рок застарелости рачуна се од доспелости менице. После тога рока имацац менице не може подићи меничну тужбу против главног дужника (§ 78 став 1. Мен. зак.).

570. — (2). Против индосанта и трасанта. Меничноправни захтеви имаоца менице против ових лица застаревају у року од једне године, рачунајући од благовремено подигнутог протеста, а ако није подигнут протест зато што се у меници налази напомена „без трошкова“ или „без протеста“, онда од доспелости менице (§ 78 Меничног закона).

571. — (3). Регресни захтеви индосаната једних против других и против трасанта застаревају за шест месеци, рачунајући од дана кад је индосант меницу испунио или кад је против њега поднета тужба суду (§ 78 став 3. Мен. закона).

Наш нови менични закон не прави никакву разлику између индосаната, с обзиром на њихово пребивалиште (да ли станују у нашој земљи или негде у иностранству) као што су то чинили наши стари менични закони. Сад је застарелост иста за све регресне дужнике.

II

ПРЕКИД ЗАСТАРЕЛОСТИ

572. — Застарелост се прекида тужбом, отварањем стечаја, остваривањем захтева у току парнице, позивањем у заштиту и извештајем туженика којим овај извештата свога претходника да је против њега поднесена регресна тужба (§ 79 став 1. Меничног закона).

573. Извештај туженика саопштава се меничном дужнику (претходнику) преко суда код кога је подигнута тужба или непосредно препорученим писмом. Ако је извештај достављен препорученим писмом, онда се дан, којег је писмо предато пошти, узима као дан саопштења (став 2 § 79 Мен. закона).

Циљ је овога извештаја да се заштити меничноправни захтев од застарелости, иначе би се могло десити, кад не би било извештаја о подигнутој регресној тужби, да тужилац (туженик) изгуби своје регресно право против свога претходника услед застарелости.

574. — (1) Застарелост се прекида чим се поднесе тужба надлежном суду против меничног дужника.

575. — (2) Исто тако прекида се застарелост када се меничном дужнику отвори стечај, па се у стечајну масу пријави менична тражбина. Застарелост у овом случају не може тећи све дотле докле год траје стечајни поступак над имовином меничног дужника над чијом је имовином отворен стечај, а не и протек његових саобвезника (авалиста и др.). У овоме случају имацац менице треба да тражи исплату од саобавезника стечајног дужника, па ако они не исплате меницу да подигне тужбу против њих и да тражи наплату меничне своте, или да им достави извештај о отварању стечаја над имовином њиховог саобавезника. Достављање овог извештаја прекида застарелост и против њих, те се тада не мора одвојено подносити тужба против њих да би се они задржали у меничној обавези.

Имацац менице може, дакле, осигурати себи право регреса и према саобавезницима меничног дужника над чијом је имови-

ном отворен стечај, достављајући им извештај да је менично потраживање пријављено у стечајну масу. Овај се извештај доставља преко стечајног суда или препорученим писмом.

576. — 3) Ако је поведена парница ради остварења меничних права, па се у тој парници остваре меничноправни захтеви, онда престаје застарелост.

577. — 4) Ако је ималац менице подигао тужбу против индосанта, овај може о тој регресној тужби достављати извештај својим претходницима. Овај извештај служи као мера обезбеђења туженика наспрам његових регресних дужника. Овај се извештај саопштава претходнику или претходницима тужениковим било преко самог суда код кога је подигнута регресна тужба, било непосредно препорученим писмом. У томе се случају прекида застарелост рачунајући од дана саопштења извештаја; тај се дан, ако је извештај послат препорученим писмом, сматра дан предаје тог писма пошти.

578. — Застарелост почиње поново тећи од оног часа, када престану узроци због којих је била прекинута.

Нова застарелост тече :

а) у случају подношења тужбе и у случају остварења захтева у току парнице, од дана последњег парничног поступка;

б) у случају пријаве меничне тражбине у стечајну масу од дана свршетка стечајног поступка. Ако буде у стечају оспорена пријављена менична тражбина, нова застарелост почиње тећи од дана оспоравања те тражбине;

в) у случају позивања у заштиту или извештавања туженика о поднесеној тужби, од дана када се парница сврши.

Према томе прекид застарелости траје све дотле док парница не буде правоваљано свршена или док стечај не буде окончан.

III

Обустава застарелости

579. — Поред прекида застарелости може наступити и обустава застарелости. Под обуставом застарелости подразумева се обустава тока застарелости за извесно време услед разлога законом одређених.

О обустави застарелости предвиђене су законске одредбе у §§ 81 и 82 Меничног закона.

580. — Разлика између прекида и обуставе застарелости је у томе што, после престанка прекида застарелости почиње тећи нова застарелост (на пример, по меничној тражбини прекинута је застарелост подношењем тужбе суду последњег дана пре потпуне застарелости, ако се пак обустави судски поступак по тој тужби, онда почиње тећи нова застарелост рачунајући од дана обуставе или свршетка поступка), а после престанка обуставе застарелости наставља свој редовни ток стара застарелост.

581. — Застарелост не тече, тј. не почиње тећи, а ако је већ започета обуставља се, кад настане која од препрека наведених у § 81 Мен. закона. Према прописима § 81 Мен. закона обуставља се застарелост у следећим случајевима:

① ако је веровник (поверилац) у току последња три месеца рока застарелости спречен у остваривању свог права због престанка судског рада или услед војне службе у рату или услед више силе (из § 53 Мен. закона);

② ако је отворен стечај над имовином меничног дужника за време трајања стечајног поступка.

По престанку ових препрека застарелост се не може завршити пре истека најмање 30 дана.

582. — О завршетку застарелости против парнично неспособног лица или против неке заоставштине наш законодавац предвидео је о томе одредбу у § 82 Мен. закона. Према тој одредби застарелост која тече против парнично неспособног лица не може се завршити пре протека три месеца рачунајући од оног дана када је добило законског заступника.

Исти је случај и кад наступи између заступника и заступаног лица сукоб интереса у погледу подигнуте тужбе, или кад законски заступник изгуби парничну способност.

583. — Застарелост меничног потраживања која припада некој заоставштини, или које пада на терет неке заоставштине, не може се завршити пре протека шест месеци рачунајући од дана покојникове смрти.

IV

Правно дејство прекида и обуставе застарелости

584. — Пошто су меничне обавезе појединих меничних обавезника самосталне тј. независне једне од других, то је и правно

дејство прекида и обуставе застарелости самостално. Према томе прекид и обустава застарелости имају правна дејства (учинке) само против оног меничног обавезника против кога је извршен дотични чин (§ 83 Мен. закона).

Ако је подигнута тужба код суда против једног индосанта, онда се прекида односно обуставља застарелост само наспрам њега, а не и наспрам осталих меничних обавезника. То се стога и може десити да се менична обавеза појединих меничних обавезника угаси, а других не. Да то не би било ималац менице треба да тужи све регресне обавезнике (дужнике), пошто није сигуран који ће му од њих моћи исплатити меницу.

585. — Исто тако наступа прекид и обустава застарелости у корист само оног меничног имаоца (веровника) који је подигао тужбу, односно предузео чин прекида или обуставе застарелости. Остали имаоци менице не могу се користити тим прекидом или обуставом застарелости. Они морају сами предузети правне мере за заштиту свога меничног права.

586. — Застарелост се не узима у обзир званично, већ само ако се особа којој она иде у корист позива на њу. Суд не може знати да ли је нечије право на подизање меничне регресне тужбе застарелост, или да је та застарелост прекинута односно обустављена неким од горе споменутих препрека, те је стога он неће ни узети у обзир, док се на њу не позове онај менични обавезник у чију корист она иде (тј. онај дужник чија је обавеза застарела).

V

Узроци прекида и обуставе застарелости иноземног права

587. — Према одредби § 84 Мен. закона узроци прекида и обуставе застарелости меничноправних захтева, који су одређени у страном (иноземном) праву, вредиће и узимаће се у обзир и код нас, али само уколико одговарају узроцима прекида и обуставе наведеним у нашем меничном закону.

У случају сукоба прописа примењиваће се наш закон.

VI

ДВАНАЕСТИ ДЕО

§ 32

ТУЖБА ЗБОГ НЕОПРАВДАНОГ ОБОГАЋЕЊА

588. — Наш законодавац говори о захтеву због неоправданог обећања у пропису § 85 Меничног закона, који гласи:

„Трасант и акцептант којих се менична обавеза угасила услед застарелости, или услед тога што су пропуштена чињења прописана ради одржања меничних права, остају у обавези, према имаоцу, ако су на његову штету неоправдано обогатили. Тражење које се на овој обавези заснива, може се остварити и на основу судске одлуке о амортизацији нестале менице.

Овај захтев имаоца менице застарела за три године; у осталом на ову застарелост примењују се прописи грађанског односно трговачног закона.

Против осталих меничних обавезника нема места овом тражењу“.

589. — Према овој законској одредби кад менична права застаре или престану услед прејудиције, поверилац ипак може тражити остварење свога права од трасанта и акцептанта и то тужбом због неоправданог обogaћења а по прописима грађанског права, ако су се ови обогатили на његову (повериоачеву) штету.

590. — Какве је природе захтев због неоправданог обogaћења? То је питање спорно: једни га сматрају као меничноправни захтев, док га други сматрају за грађанскоправни. Међутим овај је захтев мешовитог карактера, има у њему и меничноправни елемент, јер основ неоправданог обogaћења је меница, која је основана на меничном праву, а исто тако има у њему и грађанскоправни елемент, а то је веза са основним послом из којег истиче неоправдано обogaћење.

591. — Наш Менични закон сматра да је захтев због неоправданог обogaћења грађанскоправног карактера, што се види из II

става § 85 Меничног закона чијом се одредбом застарелост овог захтева подвргава прописима грађанског или трговачког права.

592. — На чему се заснива захтев о неоправданом обогаћењу да ли на накнади штете или на обичном неоправданом обогаћењу (*condictio sine causa*)? Овај се захтев оснива на обичном неоправданом обећању (*condictio sine causa*) и остварује грађанском тужбом против онога који је се неоправдано обогатио.

Неоправдано обогаћење се не претпоставља, него је дужност туженика да докаже да је трасант или акцептант, кога он тужи, добио меничну валуту, па и поред тога није испунио своју обавезу плаћања. Штета, коју је претрпео ималац менице, проистиче из тога што је ималац услед застарелости или услед прејудуцирања менице изгубио меничноправни захтев.

593. — У којим случајевима има места подизању тужбе због неоправданог обогаћења? Према пропису става 1 § 85 Мен. закона захтев због неоправданог обогаћења може бити у овим случајевима:

- 1) кад је застарела менична обавеза (§ 78) и
- 2) у случају прејудуцирања менице (§ 43).

594. — Кома припада право на подизање тужбе због неоправданог обогаћења? То право припада имаоцу менице.

Ималац је свако оно лице које је легитимизовано у смислу прописа § 15 Меничног закона. Али сваки ималац менице нема то право, него га има само онај који је имао меницу у своме власништву у часу, када је се угасила менична обавеза било због прејудуције било због застарелости. Према томе захтев из неоправданог обогаћења припада:

- 1) наследнику имаоца,
- 2) прокура-индосатару и
- 3) трасанту који је испунио меницу благовремено протестирани.

595. — Овај се захтев може остварити само по меницама које су потпуно и формално пуноважне; тако да по бланко меници не може бити тужбе због неоправданог обогаћења.

Право на ову тужбу припада само оном имаоцу менице коме припада и меничноправни захтев. Ако имаоцу, дакле, не би припадао меничноправни захтев, он се не би могао послужити овом тужбом. На пр. ако је испунило меницу неко лице, које је знало да његов потпис на меници није био меничноправно ваљан, онда оно нема право користити се тужбом због неоправданог обогаћења.

Ималац менице може овај захтев остварити и на основу судске одлуке о амортизацији менице (1 став § 92 Мен. закона).

596. — Против кога се може подићи тужба због неоправданог обогаћења? Наш менични закон изрично одређује против којих се меничних обавезника може подићи ова тужба, а то су:

- 1) трасант и
- 2) акцептант.

Остале меничне дужнике Менични закон искључује, те се против њих не може ни тражити тај захтев. Према томе тужба трасанта или акцептанта, док се против осталих меничних обавезника она не може подићи.

597. — У чему се састоји неоправдано обогаћење трасанта и акцептанта?

Према теорији кондикције неоправдано обогаћење састоји се у томе што неко лице прима извесну вредност на штету другог лица, тј. оно се, примајући дату вредност, обавезује да имаоцу кредитне исправе (менице или др.) исплати противвредност, али то не учини, те се тако неоправдано обогати.

Трасант, кад трасује меницу, прима од ремитента њену валуту, па је стога он обавезан да да покрије трасанту (та његова обавеза је грађанскоправна). Ако он то не учини па трасант не исплати меницу о року, а ова застари после три године, трасант се у том случају неоправдано обогати на штету имаоца.

Акцептант се, пак, неоправдано обогати кад, и поред тога што је добио покриће за исплату менице, ову не исплати, а она услед тога застари.

598. — Обогаћење треба да стоји у часу кад је наступила застарелост или прејудуција менице. Ово не мора постојати у доба кад се подиже тужба, довољно је, дакле, да је оно постојало у часу застарелости меничних обавеза или прејудуције.

599. — Тужба због неоправданог обогаћења подиже се код суда који се налази у домицилу трасатом односно акцептантовом, а не у месту испуњења меничних обавеза.

600. — Право на подизање ове тужбе застарева у року од три године рачунајући од дана застарелости по § 78 или од дана меничне прејудуције. На обуставу и прекид ове застарелости примењују се прописи грађанског закона.

О прекиду ове застарелости налази се пропис у српском Грађанском законнику у § 945 који гласи:

„Застарелости време прекида се, како је онај, који се на њу позива, пре свршетка времена, право другога било изреком или делом признао, или ако га је онај, коме право припада, судом го-нио и парницу водио. Али ако би пресуда изишла и ову тужбу за неосновану прогласила, онда се застарелост не прекида; но на-ставља тако, као да тужбе и није било“.

ТРИНАЕСТИ ДЕО

Међународно менично право

§ 33

Сукоби закона у међународном меничном праву

601. — Меница је таква кредитна исправа која не познаје државне границе. Она може бити издана у једној држави, акцептирана у другој, индосирана у трећој, а исплаћена у четвртој.

Услед тога међународног меничног промета појављују се сукоби закона у међународном меничном праву и поставља се питање како и по којим се законима имају регулисати меничноправни послови меница које циркулишу по разним државама.

602. — У хашком правилнику од 1912 године предвиђено је у §§ 74—76 како се имају решавати сукоби у међународном меничном праву. О тим сукобима говори и наш нови Менични закон у §§ 94—96. Прописи §§ 94, 95 и 96 став 1 нашег закона потпуно су сагласни с прописима §§ 74—76 хашког правилника, а прописи § 95 става II је посебан, кога је донео самостално наш законодапац, а на основу чл. 20 конвенције о хашком правилнику, којим је дато овлашћење појединим државама уговорницама да могу самостално доносити поједине прописе о меници према својим специјалним приликама.

Сукоби закона у међународном меничном праву могу се појавити било због одређивања правне способности странаца за вршење меничних послова, било због одређивања форме меничних изјава, било због одређивања облика меничноправних чинидби (чињења) потребних за вршење и одржање меничних права.

Правна способност странаца за меничне послове

I

Активна менична способност странаца

603. — Наш нови Менични закон не садржи прописе о активној меничној способности странаца, као што ни раније наши ме-

нични закони нису о њој ништа говорили. Активна менична способност странаца или способност стицања права по меници регулише се на основу прописа Грађанског законика и то у Србији по § 6 Грађ. зак. који гласи: „И сам иностранца у пословима са српским житељима, или са иностранцем у Србији, наћи ће правичу по овим законима; осим ако он није посао у туђој земљи закључио, или нарочито за туђе законе, или се он законим следствима у туђој земљи надати нама“. У другим деловима наше државе важе одговарајуће одредбе тамо важећих грађанских закона до изједначења грађанског закона.

II

Пасивна менична способност странаца или способност странаца за менично правно обавезивање

604. — О способности странаца да се правно обавезу по меници у нашој држави говори пропис § 94 Мен. закона, који гласи: „Способност лица да се обавезе меницом одређује закон његове земље. (1) Ако би тим законом био проглашен меродавним закон које друге државе, онда ће се примењивати тај последњи закон (2).

Лице које би било неспособно према закону означеном у предњем ставу, ипак је пуноважно обавезно, ако је обавезу примило у подручју државе по чијим би законима имало способност да се обавезе“ (3).

605. — (1) Код пасивне меничне способности странаца усвојено је основно начело међународног приватног права, да се способност за обавезивање цени по националном закону, по закону оне земље, чији је држављанин лице које се обавезује (*lex personae*). Ово се правило потпуно слаже са правним схватањем француским, талијанским и немачким.

606. — Под странцем се разуме свако лице (физичко или правно), које није држављанин Краљевине Југославије. Свеједно је да ли то лице станује у држави чији је поданик, или у некој другој држави или у нашој Краљевини.

607. — Под законским прописом: „закон његове државе...“, има се разумети да је то, дакле, закон државе чији је држављанин менични обавезник, а не закон државе у којој он има своје пребивалиште (домцил). Та је одредба противна доктрини англо-

саксонској, која влада у Великој Британији и Северо-Америчкој Унији.

608. — Ако би се утврдило да неко лице нема поданства ниједне државе, онда се његова способност за меничноправно обавезивање цени по закону државе у којој он има своје пребивалиште (домцил). Ако пак нема свога домцила, онда ће за њега важити право домцила његовог оца, који је важио у времену кад се он родио. У случају да неко лице има двоструко држављанство, каквих је било доста после светског рата, онда се узима за одлучујуће право његовог домцила, осим ако једно од тих држављанства није југословенско, онда се друга држављанства не смеју узимати у обзир према § 2 Закона о држављанству од 21-IX-1928 г.

609. — (2) Док прва реченица § 94 усваја за способност лица опште правило *lex personae*, дотле пак у другој реченици предвиђа се и изузетак од тога правила. По томе изузетку не мора увек важити национални закон (*loi nationale*) или *lex personae*, већ може важити и закон домцила, али само под условом да то предвиди национални закон датог лица. Такав би био случај са Енглеом који је стално настањен у нашој држави, на пр. домцил му је у Београду. Кад тај Енглез закључи менични посао у Југославији, његова пасивна меничноправна способност цени се по овом параграфу, јер на њега упућује надлежни енглески закон.

610. — (3) У II ставу § 94 предвиђено је отступање од начела усвојеног у I ставу истог §, а оно се састоји у томе што се дозвољава странцима, који по закону своје државе (*loi nationale*) нису пословно менично-правно способни, али су по нашем закону способни, да се могу ипак код нас пуноважно меницом обавезати. Овај се изузетак оснива на теорији највеће вредности обавеза у међународном меничном праву. Ова теорија тражи да се неко страном лице (иноземац), који је закључио менични посао у нашој земљи, сматра за пословно меничноправно способно зато што је способно било по своме националном закону (*loi nationale*), било по нашем закону (по закону државе у којој је примило меничну обавезу). Овим се изузетком заштићују интереси домаћих поверилаца од дужника страних држављана, који су привидно способни, али су стварно неспособни. Ова законска одредба (II став § 94) важи само за странце, а ни у ком случају не може важити за наше држављане, који би дошли у неку другу државу да тамо закључе менични посао. За њих увек важи само наш закон по одредби §§ 5 и 46 срп. Грађ. зак. Овим се прописом (II став § 94 Мен. закона) предвиђа само случај када странац, — који је неспособан по своме

националном закону, а по нашем закону је способан, — закључи меничну обавезу у нашој држави, а не у држави чији је он држављанин или пак у некој другој држави. У таквом случају има се применити закон његове државе (*lex personae*) тј. закон који важи у држави чији је држављанин менични дужник.

611. — (2) *Форма меничних послова.* О форми меничних изјава учињених у иностранству говори се у § 95 Мен. закона који гласи:

„Облик меничне изјаве одређује закон државе на подручју које је изјава потписана. (1)

Од овога се чине ови изузетци :

1) ако меничне изјаве дате у иностранству не одговарају тамошњем закону, али одговарају прописима овога закона, онда се ваљаност каснијих меничних изјава, датих у подручју овога закона, не може побијати на основу иностранског закона; (2)

2) меничне изјаве између наших држављана учињене у иностранству, ако одговарају прописима овога закона, имају меничну вредност, ма да не одговарају закону места где су постале. (3)

612. — 1) У овом параграфу закон говори само о меничним изјавама, дакле, о индосаменту, акцепту, акцепту за част, авалу и изјави трасата, али се овде има подразумевати и облик менице тј. питање њених битних састојака.

613. — За облик меничних изјава усвојено је опште познато начело међународног приватног права »*locus regit actum*«.

По овом правилу форма уговора, па и самих меница, регулише се по закону места закључивања датог уговора. Ово правило важи како за грађанскоправне уговоре тако исто и за меничноправне послове. Према томе, ако једна меница издата у Енглеској на доносиоца, па циркулацијом доспе у нашу земљу таква се меница сматра за пуноважну и код нас, ма да по нашем закону не би била кад би била издата у Југославији.

Пропис »*locus regit actum*« односи се само на форму, а не и на дејства меничног изјашњења. Наш закон не предвиђа како ће се решити сукоб закона код дејства меничног изјашњења, те се у том случају има применити пропис »*lex loci solutionis*« тј. закон места плаћања или извршења обавезе.

614. — 2) У § 95 под 1 Мен. закона законодавац предвиђа изузетак од правила »*locus regit actum*«. По томе изузетку: ако је нека менична изјава дана у иностранству, неважећа по прописима

тамошњег закона, али је важећа по нашем закону, неће се моћи побијати на основу дотичнога иностранског закона ваљаност каснијих меничних изјава, датих у нашој земљи и саобразно прописима нашег закона. Овде се даје ваљаност доцнијим меничним изјавама датим по нашем закону, ако пак не би било доцнијих изјава, онда би и по нашем закону таква меница била неважећа. На пр. ако се изда меница у Француској без ознаке „по наредби“ таква меница по француском праву не важи, али по нашем важи. Према томе, ако се та меница пренесе у Југославију и на њој се стави индосамент, акцепт или авал сматраће се те изјаве за пуноважне и неће се моћи тражити њихова ништавост по француском праву. Ако би пак таква меница била донета у нашу земљу само ради наплате, без стављања икакве меничне изјаве, онда би она била ништавна и у нашој земљи, исто тако као што је ништавна и у Француској.

Овакав изузетак усвојен је у меничном праву да би се заштитио домаћи меничноправни саобраћај и зато се има, као сви изузетци, рестриктивно тумачење.

615. — 2) У § 95 под 2 Мен. закона предвиђа се други изузетак од правила усвојеног у првој реченици овог параграфа. Законодавац у томе пропису дозвољава нашим држављанима да могу, у закључивању меничних послова између себе у иностранству, своје меничне изјаве саобразити било домаћем закону, било закону места где склапају те послове.

Данас се дозвољава поданицима једне државе да се послуже приликом закључивања уговора у иностранству, за одређивање форме њихових изјава било прописима »*lex personae*«, пошто се сматра да је њима тај закон познат, док стране законе не морају познавати, било пак прописима »*locus regit actum*«.

616. — Облик меничних изјава учињених у иностранству између југословенског држављанина и неког другог странца има се регулисати по прописима »*locus regit actum*«.

Ако један Србин закључи са једним Французем менични посао у Марсеју, облик њихових изјава има се регулисати по прописима француског закона; а ако пак они тај посао закључе у Берну, тада се облик њихових изјава има регулисати по швајцарском закону У овом случају потпуну примену правила »*locus regit actum*«, јер се не може применити »*lex personae*« пошто су оба контрахента странци и то држављани разних држава (Југославије и Француске).

617. — 3) По коме се закону има одређивати облик меничноправних чињеница потребних за вршење или одржавање меничних права?

Ово питање има се решити по пропису § 96 Меничног закона, који гласи:

„Облик и рокове протеста као и облик осталих чињеница потребних за вршење или за одржавање меничних права одређују закони државе на подручју које треба подићи протест или извршити дотично чињење“.

Према томе пуноважно ће се подићи протест, тражити исплата од хоноранта, или од авалисте, и подићи менична тужба, ако сопственик менице буде те послове извршио у року који је посебно одређен за сваки од њих законом оне државе у којој се они извршују.

618. — По пропису § 96 Мен. закона кад је у питању предузимање процесних радњи уз учешће органа државне власти, примењује се закон места вршења тих радњи »lex fori«, што је сасвим оправдано јер органи власти, чије се суделовање тражи за остварење или одржавање извесних меничних права, у вршењу своје службе морају се придржавати својих земаљских закона.

Иностране менице, које се у нашој земљи протестују, протествоваће се код среских судова, јавних бележника и пошта (када буду и оне почеле подизати протесте) а саобразно по прописима нашег закона.

619. — Протестни рокови, као и рокови за подизање регресне и меничне тужбе такође се одређују по закону места предузимања тих правних чињења.

620. — У § 96 Мен. закона предвиђено је само питање облика и рокова за вршење или за одржавање меничноправних потраживања. О материјалном питању да ли треба предузимати те правне радње није ништа речено. Стога се то питање има решавати по закону места плаћања (»lex loci solutionis«), па ако овај »lex loci solutionis« наређује предузимање неке такве радње, онда ће се примити прописи »lex fori« оног места, где се та процесна радња предузима.

Застарелост иностраних меница одређује се по закону места плаћања датих меница по »lex loci solutionis«.